

2002/1 LSF 117
Offentliggørelsesdato: 11-12-2002
Justitsministeriet

Sagsforløb 2002/1 LF 117

Lovforslag som fremsat

Den fulde tekst

Fremsat den 10. december 2002 af justitsministeren (Lene Espersen)

Forslag

til

Lov om ændring af straffeloven, adoptionsloven og retsplejeloven

(Børnepornografi, seksuel udnyttelse af børn, salg af børn og gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn mv.)

§ 1

I straffeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 779 af 16. september 2002, foretages følgende ændringer:

1. I § 94, stk. 4, 1. pkt., ændres »og 223« til: », 223 og 262 a, stk. 2,«.

2. § 223 a affattes således:

»§ 223 a. Den, der som kunde mod betaling eller løfte om betaling har samleje med en person under 18 år, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år.«

3. § 230 affattes således:

»§ 230. Den, der optager utugtige fotografier, film eller lignende af en person under 18 år med forsæt til at sælge eller på anden måde at udbrede materialet, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 år. Som skærpende omstændigheder anses navnlig tilfælde, hvor barnets liv udsættes for fare, hvor der anvendes grov vold, hvor der forvoldes barnet alvorlig skade, eller hvor der er tale om optagelser af mere systematisk eller organiseret karakter. § 226 finder tilsvarende anvendelse.«

4. § 235 affattes således:

»§ 235. Den, som udbreder utugtige fotografier, film, andre utugtige visuelle gengivelser eller lignende af personer under 18 år, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 år. Som skærpende omstændigheder anses navnlig tilfælde, hvor barnets liv udsættes for fare, hvor der anvendes grov vold, hvor der forvoldes barnet alvorlig skade, eller hvor der er tale om udbredelse af mere systematisk eller organiseret karakter.

Stk. 2. Den, som besidder eller mod vederlag gør sig bekendt med utugtige fotografier, film, andre utugtige visuelle gengivelser eller lignende af personer under 18 år, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år.

Stk. 3. Bestemmelsen i stk. 2 omfatter ikke besiddelse af utugtige billeder af en person, der er fyldt 15 år, hvis den pågældende har givet sit samtykke til besiddelsen.«

§ 2

I adoptionsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1040 af 16. december 1999, som ændret ved § 14 i lov nr. 433 af 31. maj 2000, § 5 i lov nr. 461 af 7. juni 2001, § 26 i lov nr. 145 af 25. marts 2002 og lov nr. 214 af 22. april 2002, foretages følgende ændring:

1. I § 34 indsættes efter *stk. 1* som nyt stykke:

»*Stk. 2.* På samme måde straffes den, der som mellemmand yder vederlag for at opnå samtykke til adoption.«

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 3 og 4.

§ 3

I retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 777 af 16. september 2002, foretages følgende ændring:

1. Efter § 731 indsættes:

»§ 731 a. Kan politiets afhøring af et barn, når afhøringen optages på video (videoafhøring), formodes at ville finde anvendelse som bevis under domsforhandlingen, skal der inden afhøringen beskikkes en forsvarer for den, der er mistænkt eller sigtet eller senere måtte blive mistænkt eller sigtet i sagen, hvis den pågældende ikke selv har valgt en forsvarer, eller den valgte forsvarer udebliver.«

2. I § 741 a, *stk. 1, 1.* og *2. pkt.*, ændres »260-262« til: »260-262 a«.

3. Efter § 745 indsættes:

»§ 745 a. Kan politiets afhøring af et barn, når afhøringen optages på video (videoafhøring), formodes at ville finde anvendelse som bevis under domsforhandlingen, skal forsvareren være til stede under videoafhøringen.

Stk. 2. Den, der er mistænkt eller sigtet, har ikke adgang til at overvære videoafhøringen. Den pågældende skal snarest muligt have adgang til sammen med sin forsvarer at gennemse videooptagelsen hos politiet. En begæring fra den, der er mistænkt eller sigtet eller dennes forsvarer om, at der foretages genafhøring af barnet, skal fremsættes snarest muligt herefter.

4. Efter § 877 indsættes:

»§ 877 a. Politiets afhøring af et barn kan, når afhøringen er optaget på video (videoafhøring), benyttes som bevis under domsforhandlingen.«

§ 4

Loven træder i kraft dagen efter bekendtgørelse i Lovtidende.

§ 5

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Stk. 2. Lovens § 1 kan ved kongelig anordning helt eller delvist sættes i kraft for Færøerne med de afvigelser, som de særlige færøske forhold tilsiger.

Stk. 3. Lovens § 2 kan ved kongelig anordning sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske og grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	3
2.	Børnepornografi, seksuel udnyttelse af børn og salg af børn	4
2.1.	Gældende ret	4
2.2.	Tillægsprotokollen til FN's konvention om barnets rettigheder om salg af børn, børneprostitution og børnepornografi	8
2.3.	Forslag til rammeafgørelse om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn samt børnepornografi	9
2.4.	Europarådets konvention om IT-kriminalitet	11
2.5.	Justitsministeriets overvejelser	12
2.5.1.	Salg af børn og udnyttelse af børn ved prostitution mv.	12
2.5.2.	Adoption	12
2.5.3.	Børnepornografisk materiale	13
2.5.4.	Strafferammer	15
2.5.5.	Øvrige forpligtelser	17
2.5.6.	Bistandsadvokater	18
3.	Gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn mv.	19
3.1.	Gældende ret	19
3.2.	Retstilstanden i andre lande	21
3.3.	Arbejdsgruppens overvejelser	23
3.3.1.	Generelle overvejelser om afhøring af børn	23
3.3.2.	Beskikkelse af forsvarer	23
3.3.3.	Mistænkte/sigtedes adgang til at overvære videoafhøring	24
3.3.4.	Anvendelse af videoafhøring som bevismiddel	26
3.4.	Justitsministeriets overvejelser	27
3.5.	Forholdet til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention	30
4.	Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser mv.	31
5.	Hørte myndigheder mv.	32

1. Indledning

1.1. Lovforslaget har til formål at gennemføre de ændringer i straffeloven og adoptionsloven, der er nødvendige for, at Danmark kan ratificere tillægsprotokollen til FN's konvention om barnets rettigheder om salg af børn, børneprostitution og børnepornografi. Danmark undertegnede den 7. september 2000 tillægsprotokollen. Ved lovforslagets vedtagelse vil Folketinget samtidig efter grundlovens § 19 meddele samtykke til ratifikation af protokollen, der er optaget som bilag 1 til lovforslaget.

Formålet med lovforslaget er endvidere at gennemføre nogle ændringer i straffeloven, der er nødvendige for, at Danmark kan deltage i vedtagelsen af en EU-rammeafgørelse om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi. Forslaget til rammeafgørelse, der er opnået politisk enighed om i EU, er optaget som bilag 2 til lovforslaget.

Herudover indeholder lovforslaget nogle ændringer af retsplejeloven om gennemførelse af straffesager, hvor børn skal vidne, med det formål at gennemføre visse af anbefalingerne fra Justitsministeriets arbejdsgruppe om gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn, jf. betænkning nr. 1420/2002.

1.2. Lovforslaget indebærer en ændring af straffelovens § 223 a, hvorefter den, der som kunde har samleje med en person under 18 år, der helt eller delvis ernærer sig ved prostitution, straffes. Med forslaget ophæves kravet om, at personen under 18 år ernærer sig ved prostitution, således at det i alle tilfælde bliver strafbart som kunde mod betaling eller løfte om betaling at have samleje med en person under 18 år.

Dernæst indebærer lovforslaget, at den strafferetlige beskyttelse i straffelovens § 235, stk. 1, om udbredelse af børnepornografi fremover udvides fra kun at omfatte børn til at omfatte alle personer under 18 år. Endvidere foreslås bestemmelsen udvidet til at omfatte enhver udbredelse af enhver form for utugtig, visuel gengivelse af personer under 18 år. Hermed omfattes den såkaldte »fiktive« børnepornografi af bestemmelsen, og enhver form for udbredelse og ikke alene den erhvervsmæssige udbredelse eller udbredelse i en videre kreds - omfattes.

Der foreslås samtidig en forhøjelse af strafferammen, således at udbredelse af børnepornografi under skærpende omstændigheder kan straffes med fængsel indtil 6 år. Endvidere foreslås strafferammen i straffelovens § 230 om brug af pornomodeller under 18 år forhøjet, således at overtrædelse af bestemmelsen under skærpende omstændigheder kan straffes med fængsel indtil 6 år.

Straffelovens § 235, stk. 2, om besiddelse af børnepornografi, foreslås udvidet til at omfatte besiddelse af enhver form for utugtige, visuelle gengivelser af personer under 18 år og ikke som i dag alene en række grovere former for børnepornografi. Det foreslås dog tillige i § 235, stk. 3, at besiddelse ikke skal være strafbar, hvor den person, der er gengivet på billedet, er fyldt 15 år og har givet sit samtykke til besiddelsen af billedet.

Det foreslås tillige, at strafferammen i § 235, stk. 2, forhøjes, således at besiddelse af børnepornografi kan straffes med fængsel indtil 1 år.

Lovforslaget indebærer desuden, at der i adoptionsloven indsættes en bestemmelse om, at den, der som mellemmand yder vederlag for at opnå samtykke til adoption, kan straffes.

Endvidere foreslås det, at forældelsesfristen i sager om menneskehandel, hvor forurettede er under 18 år, tidligst skal regnes fra den dag, den forurettede fylder 18 år, samt at der i retsplejeloven indsættes en adgang til beskikkelse af en bistandsadvokat i sager om menneskehandel.

Det foreslås tillige, at der i retsplejeloven indsættes en adgang til inden videoafhøringen af et barn at beskikke en forsvarer for den, der er mistænkt eller sigtet eller senere måtte blive mistænkt eller sigtet i sagen.

Endelig indeholder lovforslaget et forslag om, at der i retsplejeloven indsættes en udtrykkelig hjemmel til, at videoafhøringer kan anvendes som bevis under domsforhandlingen, og en bestemmelse om, at mistænkte/sigtede ikke har adgang til at overvære videoafhøringen, men har adgang til efterfølgende at gøre sig bekendt med indholdet heraf samt mulighed for at anmode om genafhøring af barnet.

Forslagene vedrørende forsvarerbeskikkelse i forbindelse med videoafhøring af børn, videoafhøring som bevismiddel under domsforhandlingen samt gennemførelsen af videoafhøringen uden mistænkte/sigtedes adgang til at overvære denne bygger på betænkning nr. 1420/2002 om gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn afgivet af Justitsministeriets arbejdsgruppe om gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn.

2. Børnepornografi, seksuel udnyttelse af børn og salg af børn

2.1. Gældende ret

2.1.1. Straffeloven indeholder en række bestemmelser, der vedrører beskyttelsen af bl.a. børn mod seksuel udnyttelse mv.

Efter straffelovens § 216 straffes for voldtægt den, der tiltvinger sig samleje ved vold eller trussel om vold. Straffen er fængsel indtil 8 år. Har voldtægten haft en særlig farlig karakter eller foreligger der i øvrigt særligt skærpende omstændigheder, kan straffen stige til fængsel i 12 år.

Personer, der er ansat eller er tilsynsførende ved børne- eller ungdomshjem eller lignende, kan straffes med fængsel indtil 4 år, hvis den pågældende har samleje med nogen, der er optaget i institutionen, jf. § 219. Den, som ved groft misbrug af en persons tjenstlige eller økonomiske afhængighed skaffer sig samleje uden for ægteskab med en person under 21 år, straffes efter straffelovens § 220 med fængsel indtil 3 år.

Samleje med et barn under 15 år straffes efter straffelovens § 222 med fængsel indtil 8 år. Har barnet været under 12 år, eller har gerningsmanden skaffet sig samlejet ved tvang eller fremsættelse af trusler, kan straffen stige til fængsel indtil 12 år.

Efter straffelovens § 223, stk. 1, straffes den, som har samleje med en person under 18 år, der er den skyldiges adoptivbarn, stedbarn eller plejebarn eller er betroet den pågældende til undervisning eller opdragelse, med fængsel indtil 4 år. Den, som under groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed forfører en person under 18 år til samleje, vil efter § 223, stk. 2, blive straffet med fængsel indtil 4 år.

Efter straffelovens § 94, stk. 4, forældes det strafferetlige ansvar i sager (herunder sager omfattet af straffelovens §§ 216, 219, 220, 222 og 223) om seksuelt misbrug af børn tidligst fra det tidspunkt, hvor den forurettede fylder 18 år. Denne særlige udvidelse af forældelsesfristen omfatter således alle de bestemmelser vedrørende seksuelt misbrug, hvor et barn som offer på grund af et nært forhold eller et på anden måde særligt forhold til misbrugerens kan føle sig presset til at hemmeligholde misbruget. Der henvises til Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, s. 7790.

2.1.2. Efter straffelovens § 223 a, der blev indsat ved lov nr. 141 af 17. marts 1999 (Afkriminalisering af prostitution mv. samt kriminalisering af kunder til prostituerede under 18 år), straffes den, der som kunde har samleje med en person under 18 år, der helt eller delvis ernærer sig ved prostitution, med bøde eller fængsel indtil 2 år. Det samme gælder med hensyn til anden kønslig omgængelse end samleje, jf. § 224.

Bestemmelsen i § 223 a finder således anvendelse, hvis personen under 18 år ernærer sig helt eller delvist ved prostitution, og der ydes betaling eller gives løfte om betaling. Der skal ikke nødvendigvis være tale om betaling af et pengebeløb, men kundens modydelse skal kunne gøres op i penge. Bestemmelsen finder ikke anvendelse, hvis den mindreårige kun i enkeltstående tilfælde modtager betaling for en seksuel ydelse, jf. herved ordene »ernærer sig ved prostitution«. Der skal således være tale om en mere regelmæssig virksomhed med levering af seksuelle ydelser mod betaling eller løfte herom. Der henvises til Folketingstidende 1998-1999, tillæg A, s. 936-937.

2.1.3. § 230 i straffeloven, der blev indsat ved lov nr. 441 af 31. maj 2000, gør det strafbart at anvende børn og unge under 18 år som pornomodeller. Lovændringen skal ses i sammenhæng med, at Den Internationale Arbejdsorganisation har vedtaget en konvention om forbud mod og omgående indsats til afskaffelse af de værste former for børnearbejde (ILO-konvention nr. 182). Ved lovændringen gav Folketinget samtykke til, at Danmark kunne ratificere konventionen.

Det fremgår af § 230, at den, der optager utugtige fotografier, film eller lignende af en person under 18 år med forsæt til at sælge eller på anden måde at udbrede materialet, straffes med fængsel indtil 2 år, under formildende omstændigheder med bøde. Gerningsmanden skal have handlet med forsæt, dog således at det strafbare område med en henvisning til § 226

er udstrakt til også at omfatte uagtsomhed for så vidt angår den unges alder. Der henvises til Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, s. 7816.

Bestemmelsen forudsætter, at personen under 18 år er klar over, at utugtige fotografier mv. optages. Skjult fotografering eller optagelse hører under § 232 (blufærdighedskrænkelse) eller § 264 a (fotografering af person på ikke frit tilgængeligt sted). Det fremgår af Justitsministeriets bemærkninger til lovforslaget, at bestemmelsen i straffelovens § 230 er indsat, bl.a. fordi det ikke bør være overladt til så unge personers egen bestemmelse, om de vil deltage i aktiviteter af den nævnte karakter, og fordi der i øvrigt kan sættes spørgsmålstejn ved graden af frivillighed hos de unge, der medvirker.

Optagelserne skal for at være omfattet af bestemmelsen indeholde utugtige billeder. Hermed menes billeder, der viser samleje eller samlejelignende forhold. Endvidere er optagelser omfattet, hvis der i øvrigt i forbindelse med optagelsen må antages at være foretaget en groft krænkende handling, f.eks. ved at personen er blevet anvendt som model for fotografering af kønsdele eller af seksuelt prægede berøringer, jf. Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, s. 7815 og Folketingstidende 1979-80, tillæg A, sp. 1784.

Det fremgår af bestemmelsen, at den kriminelle handling omfatter optagelse af »utugtige fotografier, film eller lignende«. Begrebet »eller lignende« omfatter andre billedoptagelser, f.eks. billeder til direkte transmission, uden at der sker lagring.

Anvendelse af personer under 15 år som pornomodeller kan endvidere være omfattet af § 222 (samleje med et barn under 15 år), § 224, jf. §§ 216-223 a (anden kønslig omgængelse end samleje) eller § 225, jf. §§ 216-220 og §§ 222-223 a (kønslig omgængelse med en person af samme køn).

2.1.4. Efter straffelovens § 235, stk. 1, straffes den, som erhvervsmæssigt sælger eller på anden måde udbreder utugtige fotografier, film eller lignende af børn, med bøde eller fængsel indtil 2 år. På samme måde straffes den, som i en videre kreds udbreder sådanne fremstillinger.

Bestemmelsen blev indsat ved lov nr. 252 af 16. juni 1980. I bemærkningerne til loven er det anført (Folketingstidende 1979-80, tillæg A, sp. 1761-1766), at bestemmelsens formål er at beskytte børn mod strafbart misbrug i forbindelse med optagelse af pornografiske billeder.

I bestemmelsen anvendes med udtrykket »børn« et fleksibelt alderskriterium. Det fremgår i den forbindelse af Justitsministeriets bemærkninger til lovforslaget samt af Straffelovrådets udtalelse af 10. oktober 1979, at »børn« omfatter personer, hvis fysiske udviklingstrin svarer til aldersgruppen under 15 år. Det afgørende for strafbarheden er derfor barnets fysiske udviklingstrin, således som det fremtræder på billedet, jf. Folketingstidende 1979-80, tillæg A, sp. 1767-1788.

Bestemmelsen omfatter »fotografier, film eller lignende«. Tegninger er derimod ikke omfattet af bestemmelsen, og det samme gælder såkaldt fiktiv børnepornografi eksempelvis computerskabte billeder, der har fuldstændig lighed med fotografier. En eventuel kunstnerisk værdi af et billede eller lignende, der ellers ville være omfattet af § 235, kan legitimere billedet. Der henvises herom til Straffelovrådets betænkning nr. 435/1966 om straf for pornografi, side 40-41, samt Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, s. 7800.

Om den nærmere afgrænsning af udtrykket »utugtige« henvises til Straffelovrådets udtalelse af 10. oktober 1979, a.st., sp. 1782-85. Her er det anført, at billeder af børn i situationer, som efter deres karakter er omfattet af straffelovens §§ 222, 224 eller 225 (samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje), umiddelbart må anses for »utugtige«. Endvidere er det anført, at hovedvægten må lægges på, om billedet viser et barn, der deltager i kønsligt forhold, eller et barn, over for hvem der i øvrigt i forbindelse med optagelsen må antages at være foretaget en groft krænkende handling, f.eks. ved at anvende barnet som model for fotografering af kønsdele eller af seksuelt prægede berøringer.

De kriminaliserede handlingstyper er erhvervsmæssigt salg eller anden udbredelse. Udtrykket »på anden måde udbreder« sigter f.eks. til erhvervsmæssig forevisning eller udlejning af børnepornografi.

Strafferammen for overtrædelse af § 235, stk. 1, er fængsel indtil 2 år. Strafferammen, der oprindeligt var bøde, blev ved lov nr. 272 af 3. maj 1989 forhøjet, således at der ud over bøde blev mulighed for at idømme fængsel indtil 6 måneder. Det skete ud fra et ønske om på en bedre måde at markere samfundets afstandtagen fra udbredelse af børnepornografi og samtidig gøre det strafferetlige værn mod seksuel udnyttelse af børn i erhvervsmæssigt øjemed mere effektivt. Der henvises til Folketingstidende 1988-89, tillæg A, sp. 2855-72, og tillæg B, sp. 1059.

Ved lov nr. 441 af 31. maj 2000 blev strafferammen yderligere skærpet til det nuværende niveau (indtil 2 års fængsel).

Ved samme lov blev der i § 235, stk. 1, som 2. pkt. indsat en bestemmelse om, at også den, som i en videre kreds udbreder utugtige fotografier mv. af børn, straffes med fængsel indtil 2 år. Ændringen indebar en udvidelse af anvendelsesområdet, idet der i 2. pkt. ikke stilles krav om, at udbredelsen er »erhvervsmæssig«. Som eksempel på udbredelse i en videre kreds nævnes i bemærkningerne til lovforslaget distribution i »klubber« på Internettet eller ad andre kanaler, hvor der er regler i klubben om, at man for at være medlem skal sende et bestemt antal billeder til alle medlemmer af klubben, hvorefter man fra andre modtager billeder på samme måde. Er der derimod tale om videregivelse af børnepornografisk materiale til en enkelt eller nogle få personer under private former, vil forholdet ikke være omfattet af stk. 1, 2. pkt., men i stedet af bestemmelsen i stk. 2 om besiddelse mv. Der henvises til Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, s. 7817.

2.1.5. Besiddelse af børnepornografisk materiale er kriminaliseret ved § 235, stk. 2, hvorefter den, som besidder eller mod vederlag gør sig bekendt med fotografier, film eller lignende af børn, der har samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje, har kønslig omgang med dyr eller anvender genstande på groft utugtlig måde, straffes med bøde eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder. Bestemmelsen blev indsat ved lov nr. 1100 af 21. december 1994.

Ifølge bemærkningerne til lovforslaget blev der ved affattelsen af bestemmelsen i § 235, stk. 2, tilsigtet en løsning, der på den ene side rammer billeder optaget i forbindelse med, at der er begået alvorlige strafbare handlinger over for børn, mens besiddelsen af mindre grove billeder på den anden side fortsat skulle være tilladt og muligvis kunne have en kriminalitetsdæmpende effekt. Der henvises herved til Folketingstidende 1994-95, tillæg A, sp. 467-475.

Uden for anvendelsesområdet for § 235, stk. 2, falder billeder af børn, der ikke deltager i kønsligt forhold mv. Det gælder, selv om billederne har et seksuelt præg, f.eks. på grund af det afbildede barns berøringer af sig selv, eller fordi der på billedet er fokuseret på barnets kønsdele. Optagelse eller salg af sådanne billeder kan efter omstændighederne være omfattet af § 230, § 232 eller § 235, stk. 1.

Ved lovændringen i 2000 (lov nr. 441 af 31. maj 2000) blev bestemmelsen i § 235, stk. 2, udvidet, idet det forhold, at en person mod vederlag gør sig bekendt med de særlige former for børnepornografisk materiale, der er nævnt i bestemmelsen, tillige blev omfattet. Baggrunden herfor var, at betragtning af TV-billeder (eksempelvis sendt via satellit) eller billeder, der overføres fra en database til egen edb-skærm, ikke kan siges at være i betragterens besiddelse, idet en besiddelse indebærer, at billedet skal være lagret af vedkommende. Man fandt derfor, at besiddelsesbegrebet var for snævert i forhold til den måde, som det via informationsteknologien er muligt at anskaffe sig børnepornografisk materiale. Kriminaliseringen af besiddelse blev således udvidet til også at omfatte tilfælde, hvor en person selv om der ikke er tale om egentlig besiddelse mod vederlag gør sig bekendt med børnepornografiske fremstillinger. De mere tilfældighedsprægede situationer, hvor internetbrugere kommer ind på særlige områder, hvor der måtte være fri adgang til børnepornografi, falder uden for bestemmelsen. Der henvises til Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, s. 7806. Strafferammen i § 235, stk. 2, blev ligeledes skærpet ved den anførte lovændring, idet der blev indført mulighed for under skærpende omstændigheder at idømme fængsel indtil 6 måneder for overtrædelse af bestemmelsen.

2.1.6. Ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 blev en særskilt bestemmelse om menneskehandel indsat i straffelovens 26. kapitel om forbrydelser mod den personlige frihed.

Denne bestemmelse (§ 262 a) kriminaliserer menneskehandel som en selvstændig forbrydelse. Det fremgår af bestemmelsen, at den, der rekrutterer, transporterer, overfører, huser eller efterfølgende modtager en person, hvor der anvendes eller har været anvendt ulovlig tvang efter § 260, frihedsberøvelse efter § 261, trusler efter § 266, retsstridig fremkaldelse, bestyrkelse eller udnyttelse af en vildfarelse eller anden utilbørlig fremgangsmåde, straffes med fængsel indtil 8 år, når handlingen er sket med henblik på udnyttelse af den pågældende ved kønslig usædelighed, tvangsarbejde, slaveri eller slaverilignende forhold eller fjernelse af organer.

Hvis forurettede er en person under 18 år, kan der efter § 262 a, stk. 2, straffes for menneskehandel, selv om der ikke har været anvendt de i § 262 a, stk. 1, anførte tvangsmidler. Det er ligeledes tilfældet, hvis gerningsmanden ved ydelse af betaling eller anden fordel opnår et samtykke fra en person, der har myndighed over forurettede, jf. stk. 2, nr. 2. Også i disse tilfælde er strafferammen fængsel indtil 8 år.

2.1.7. Danmark har ratificeret Haagerkonventionen om beskyttelse af børn og om samarbejde med hensyn til internationale adoptioner af 29. maj 1993. Efter konventionens artikel 4 må en international adoption kun finde sted, hvis der er givet samtykke hertil af de personer, institutioner og myndigheder, som efter oprindelseslandets lovgivning skal give et sådan samtykke. Afhængig af barnets alder og modenhed skal også barnet give sit samtykke. Et samtykke skal bl.a. afgives frivilligt og må ikke være fremkaldt mod betaling.

Disse regler er gennemført i dansk ret ved adoptionslovens § 15, der blev indsat ved lov nr. 233 af 2. april 1997. Efter denne bestemmelse kan adoption ikke meddeles, hvis nogen, der skal afgive samtykke til adoptionen, yder eller modtager vederlag eller nogen form for modydelse, herunder for tabt arbejdsfortjeneste. Efter adoptionslovens § 31, stk. 1, jf. § 34, stk. 1, nr. 2, er det strafbart for andre end godkendte private organisationer at formidle børn til adoption.

2.1.8. Efter retsplejelovens § 741 a, stk. 1, skal retten ved en række voldsforbrydelser og seksualforbrydelser efter anmodning beskikke en bistandsadvokat for den forurettede.

Efter bestemmelsen kan retten dog afslå at beskikke en bistandsadvokat, hvis lovovertrædelsen er af mindre alvorlig karakter, og advokatbistand må anses for åbenbart unødvendigt. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis der er tale om værtshusklammeri, hvor der ikke er opstået skade, eller en blufærdighedskrænkelse, hvor offeret nok kan være ilde berørt, men ikke har været udsat for en væsentlig krænkelse, jf. Folketingstidende 1996-97, tillæg A, s. 3171.

Bistandsadvokatens rolle er bl.a. at støtte ofret under afhøringen hos politiet og i retten og yde bistand ved opgørelsen af eventuelle erstatningskrav.

Bistandsadvokaten har således adgang til at overvære afhøringen af den forurettede både hos politiet og i retten og ret til at stille yderligere spørgsmål til den forurettede. Advokaten skal underrettes om tidspunktet for afhøringer og retsmøder, jf. retsplejelovens § 741 c, stk. 1.

Bistandsadvokater har også adgang til at gøre sig bekendt med den forurettedes forklaring til politirapport. Når der er rejst tiltale i sagen, har advokaten adgang til at gøre sig bekendt med det øvrige materiale i sagen, som politiet har tilvejebragt, jf. § 741 c, stk. 2.

Retsplejeloven indeholder i øvrigt ikke en nærmere regulering af den beskikkede advokats processuelle stilling i retten. Det er imidlertid i Justitsministeriets bemærkninger til bestemmelsen forudsat, at det vil være rimeligt at give bistandsadvokaten adgang til at udtale sig om en række spørgsmål, f.eks. såfremt der opstår spørgsmål om at behandle sagen for lukkede døre, om afhøring af den forurettede uden tiltaltes tilstedeværelse eller lignende. Er der spørgsmål om erstatning til den forurettede, varetager advokaten ofrets interesser i forbindelse med erstatningens opgørelse, jf. Folketingstidende 1996-97, tillæg A, s. 3171.

I bemærkningerne er det endvidere forudsat, at bistandsadvokaten ikke bør kunne virke som en yderligere anklager under sagen, og advokaten har derfor ikke adgang til at udtale sig om skyldsspørgsmålet og strafudmålingen, jf. Folketingstidende 1996-97, a.st.

2.2. Tillægsprotokollen til FN's konvention om barnets rettigheder om salg af børn, børneprostitution og børnepornografi

FN's Menneskerettighedskommission nedsatte i 1994 en arbejdsgruppe, der fik til opgave at forhandle en tillægsprotokol til FN's børnekonvention af 20. maj 1989. FN's Generalforsamling vedtog herefter den 25. maj 2000 tillægsprotokollen om salg af børn, børneprostitution og børnepornografi. Danmark undertegnede tillægsprotokollen den 7. september 2000.

Der udtrykkes i præamblen til tillægsprotokollen betænkelighed ved den omfattende og stigende internationale handel med børn med henblik på salg af børn, børneprostitution og børnepornografi samt foruroligelse over den udbredte og vedvarende praksis med sexturisme, hvor børn er særligt udsatte. Endvidere anføres det, at man lettere vil kunne afskaffe disse overgreb mod børn, hvis der anvendes en helhedsorienteret tilgang, og hvis der tages hånd om de medvirkende faktorer, herunder underudvikling, fattigdom, økonomisk ulighed, dårligt fungerende familier, manglende uddannelse mv.

Efter børnekonventionens artikel 1 forstås ved et barn enhver person under 18 år, medmindre barnet bliver myndig tidligere efter den lov, der gælder for barnet. Tillægsprotokollen skal fortolkes i overensstemmelse hermed.

Det fremgår af *artikel 1* i tillægsprotokollen, at deltagerstaterne forpligtes til at forbyde salg af børn, børneprostitution og børnepornografi.

Af *artikel 2* fremgår, at salg af børn forstås som enhver handling eller transaktion, hvormed et barn overdrages af en person eller persongruppe til en anden mod betaling eller andet vederlag (a). Børneprostitution defineres som brugen af et barn i forbindelse med seksuelle aktiviteter mod betaling eller vederlag (b), mens børnepornografi omfatter enhver form for gengivelse («any representation») af et barn involveret i en virkelig eller simuleret tydelig seksuel aktivitet eller enhver form for gengivelse («any representation») af et barns kønsdele af overvejende seksuelle årsager (c).

Efter *artikel 3, stk. 1*, forpligtes deltagerstaterne til at sikre, at det som minimum, uanset om handlingen er begået inden for eller på tværs af statens grænser, er kriminaliseret

at udbyde, levere eller modtage et barn med henblik på seksuel udnyttelse af barnet, overdragelse af barnets organer for vindings skyld eller beskæftigelse af barnet med tvangsarbejde,

uretmæssigt som mellemmand at foranledige, at der gives samtykke til adoption af et barn i strid med gældende internationale retsakter om adoption,

at udbyde, finde, skaffe eller videregive et barn til børneprostitution samt

at fremstille, videregive, udbrede, importere, eksportere, udbyde, sælge eller besidde børnepornografi.

Efter *artikel 3, stk. 2*, skal forsøg og medvirken ligeledes kunne straffes i den udstrækning, det i øvrigt følger af national lovgivning.

Efter *artikel 3, stk. 3*, skal deltagerstaterne sikre passende straffe for overtrædelser af ovennævnte karakter.

Det følger af *artikel 3, stk. 4*, at enhver deltagerstat under hensyn til national lovgivning skal sikre, at juridiske personer kan ifalde ansvar strafferetligt, civilretligt eller administrativt for overtrædelser af ovennævnte karakter.

Endvidere følger det af *artikel 3, stk. 5*, at deltagerstaterne skal træffe passende retlige og administrative forholdsregler for at sikre, at alle, der er involveret i adoption af et barn, handler i overensstemmelse med gældende internationale retsakter.

Artikel 4 indeholder bestemmelser om jurisdiktion (straffemyndighed). Det følger således af *stk. 1*, at det skal sikres, at en deltagerstat kan udøve jurisdiktion over overtrædelser efter artikel 3, stk. 1, når overtrædelserne

begås på dens område eller om bord på et skib eller luftfartøj, der er registreret i den pågældende stat. Desuden fastsættes det i *stk. 2*, at deltagerstaterne er berettigede men altså ikke forpligtede til at kunne udøve jurisdiktion i andre tilfælde, hvor lovovertræderen er statsborger eller har fast bopæl i den pågældende stat. *Artikel 4, stk. 3*, bestemmer, at en deltagerstat skal kunne udøve jurisdiktion i tilfælde, hvor staten ikke udleverer en person til en anden deltagerstat, fordi vedkommende er statsborger i førstnævnte stat.

Artikel 5 vedrører deltagerstaternes forpligtelser med hensyn til udlevering for de handlinger, der er omfattet af artikel 3, stk. 1. Efter *artikel 5, stk. 1*, skal de i protokollen nævnte handlinger anses for omfattet af enhver allerede eller senere indgået traktat mellem deltagerstaterne om udlevering. Deltagerstater, der ikke gør udlevering betinget af en gensidig traktat herom, skal anse lovovertrædelser omfattet af tillægsprotokollen som overtrædelser, der kan medføre udlevering i overensstemmelse med de betingelser, der følger af lovgivningen i den anmodede stat, jf. *artikel 5, stk. 3*. Efter *artikel 5, stk. 5*, skal den anmodede stats kompetente myndigheder vurdere sagen med henblik på eventuel overtagelse af retsforfølgningen i tilfælde, hvor udlevering afslås, fordi lovovertræderen er statsborger i den anmodede stat.

Efter *artikel 6* skal deltagerstaterne yde hinanden gensidig retshjælp i videst muligt omfang i forbindelse med sager omfattet af tillægsprotokollen på grundlag af eksisterende traktater om gensidig retshjælp eller national lovgivning.

Artikel 7 regulerer deltagerstaternes forpligtelser med hensyn til beslaglæggelse og konfiskation af effekter, der har været benyttet til at begå eller som gør det lettere at begå lovovertrædelser omfattet af tillægsprotokollen. Endvidere skal udbytte kunne beslaglægges og konfiskeres. Deltagerstaterne forpligtes desuden til med forbehold af den nationale lovgivning at træffe forholdsregler, der har til formål midlertidigt eller permanent at lukke lokaler, der er benyttet til at begå lovovertrædelser omfattet af tillægsprotokollen.

Artikel 8 omhandler forpligtelser for deltagerstaterne til at vedtage passende forholdsregler med henblik på i strafferetsplejen at anerkende sårbarheden hos ofre for overtrædelser omfattet af protokollen, herunder at anerkende deres særlige behov som vidner, at informere om deres rettigheder, at tillade fremlæggelse af deres synspunkter og behov samt at sikre tilstrækkelige støtteforanstaltninger gennem hele retsprocessen. Endvidere anføres det i artikel 8, at det i relevante tilfælde skal være muligt at beskytte ofrenes privatliv og identitet samt at rehabilitere ofrene. Endelig fremgår det, at deltagerstaterne skal træffe forholdsregler for at sikre en passende uddannelse for de personer, der arbejder med ofrene.

Efter *artikel 9* skal deltagerstaterne vedtage og gennemføre eller styrke lovgivning, administrative regler, social initiativer mv., der har til formål at

forebygge overtrædelser omfattet af tillægsprotokollen. Af *artikel 9, stk. 3*, fremgår det, at deltagerstaterne skal sikre tilstrækkelig bistand til ofre for forbrydelser omfattet af tillægsprotokollens anvendelsesområde, ligesom det skal sikres, at ofrene har adgang til at kræve skadeserstatning af overtræderen, jf. *stk. 4*. Endelig anføres det i *stk. 5*, at annoncering for de i protokollen beskrevne forbrydelser skal forbydes.

Artikel 10 vedrører internationalt samarbejde om forebyggelse, afsløring, efterforskning og strafforfølgning. Også samarbejdet om efterfølgende støtte til ofrene skal styrkes, ligesom det fremgår, at deltagerstaterne er forpligtede til at arbejde på at imødegå de grundlæggende årsager til børns sårbarhed over for at blive udsat for seksuelle overgreb årsager som fattigdom og underudvikling.

Af *artikel 11* fremgår det, at protokollen alene indeholder minimumsstandarder.

Artikel 12 fastsætter, at deltagerstaterne inden 2 år fra protokollens ikrafttræden i den pågældende stat skal indsende en beretning om implementeringens gennemførelse til Komitéen vedrørende Barnets Rettigheder.

Artikel 13-17 indeholder bestemmelser om undertegnelse, ratifikation mv.

2.3. Forslag til rammeafgørelse om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn samt børnepornografi

Kommissionen forelagde den 22. januar 2001 et forslag til rammeafgørelse om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn samt børnepornografi. Retsgrundlaget for forslaget er artikel 29, artikel 31, litra e, og artikel 34, stk. 2, i Traktaten om Den Europæiske Union (TEU).

Forslaget til rammeafgørelse, der er opnået politisk enighed om i EU, er optaget som bilag 2 til lovforslaget. Det bemærkes i den forbindelse, at den endelige sproglige udformning af forslaget til rammeafgørelse og den endelige nummerering af de enkelte bestemmelser i forslaget til rammeafgørelse afventer en nærmere juridisk-sproglig gennemgang forud for vedtagelsen af rammeafgørelsen.

Rammeafgørelsens formål er at sikre en tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn samt børnepornografi.

Artikel 1 indeholder en række definitioner. Det fremgår således af artikel 1, litra a, at udtrykket »barn« omfatter enhver person under 18 år. Af litra b fremgår det, at »børnepornografi« omfatter pornografisk materiale, der visuelt afbilder eller forestiller et virkeligt barn, der er involveret eller deltager i eksplicit seksuel adfærd, herunder pirrende fremstilling af barnets

kønsorganer eller pubesområde. Endvidere omfatter udtrykket pornografisk materiale, der visuelt afbilder eller forestiller en virkelig person, der ser ud som et barn, og som er involveret eller deltager i den ovennævnte adfærd, samt realistiske billeder af et ikke eksisterende barn, der er involveret eller deltager i ovennævnte adfærd (»fiktiv børnepornografisk materiale«).

Artikel 2 indeholder medlemsstaternes forpligtelser med hensyn til, hvilke forsætlige handlinger vedrørende seksuel udnyttelse af børn der skal være strafbare. Det fastsættes således i artikel 2, litra a, at det skal være strafbart at tvinge et barn til prostitution eller til deltagelse i pornografisk optræden eller drage fordel heraf eller på anden måde udnytte et barn til sådanne formål.

Herudover forpligtes medlemsstaterne efter artikel 2, litra b, til at gøre det strafbart at hverve et barn til prostitution eller til at deltage i pornografisk optræden. Danmark har i forbindelse med forhandlingerne afgivet en forklarende erklæring om, at »pornografisk optræden« skal forstås som det i straffeloven anvendte udtryk »kønslig usædelighed«.

Efter artikel 2, litra c, skal det være strafbart at tage del i seksuel omgang med et barn, der er opnået ved brug af tvang, magt eller trusler, ved betaling som modydelse eller ved misbrug af en anerkendt tillidsposition, myndighed eller indflydelse i forhold til barnet.

Artikel 3 indeholder medlemsstaternes forpligtelser med hensyn til, hvilke forsætlige handlinger vedrørende børnepornografi der skal være strafbare. Efter artikel 3, stk. 1, litra a-c, skal medlemsstaterne kriminalisere produktion, distribution, transmission, udbydelse eller anden udbredelse af børnepornografi. Medlemsstaterne skal endvidere efter artikel 3, stk. 1, litra d, kriminalisere anskaffelse og besiddelse af børnepornografi.

Efter artikel 3, stk. 2, kan medlemsstaterne undtage de i artikel 3 nævnte handlinger for strafansvar i tilfælde, hvor den person, der fremstår som et barn, faktisk var 18 år eller derover på tidspunktet for afbildningen. Medlemsstaterne kan endvidere undtage produktion til eget brug og besiddelse fra strafansvar, når den afbildede person er over den seksuelle lavalder og har givet sit samtykke. Et samtykke kan efter forslaget til rammeafgørelse ikke anses for gyldigt, hvis det er opnået ved misbrug af eksempelvis højere alder, stilling, status, større modenhed, erfaring eller ofrets afhængighed af lovovertræderen.

Endelig kan medlemsstaterne undtage produktion og besiddelse af »fiktiv børnepornografi« fra strafansvar, når det pornografiske materiale produceres og besiddes udelukkende til eget brug.

Det følger af *artikel 4*, at medlemsstaterne skal kriminalisere medvirken til de i artikel 2 og 3 opregnede lovovertrædelser samt forsøg på de i artikel 2 og 3, stk. 1, litra a og b, nævnte lovovertrædelser.

Artikel 5 indeholder bestemmelser om sanktioner og skærpende omstændigheder. Det fremgår af artikel 5, stk. 1, at medlemsstaterne skal sikre, at der for overtrædelser omfattet af artikel 2 (seksuel udnyttelse af børn), 3 (børnepornografi) og 4 (forsøg og medvirken) kan idømmes fængsel i mindst 1 til 3 år.

Efter artikel 5, stk. 2, litra a, skal menneskehandel, hvor der har været anvendt tvang, og voldtægt mv. kunne straffes med fængsel i mindst 5 til 10 år.

Artikel 5, stk. 2, litra b, opregner en række omstændigheder, der i forbindelse med fastsættelsen af strafferammen skal betragtes som skærpende. Det drejer sig om handlinger, der er omfattet af den fælles aktion af 21. december 1998 om deltagelse i en kriminel organisation (EFT L 351 af 29.12.1998, s. 1). Herudover drejer det sig om handlinger, der er begået på en sådan måde, at de børn, der er ofre for den strafbare handling, er blevet udsat for livsfare, grov vold eller er blevet alvorligt skadet. Ifølge forslaget til rammeafgørelse skal medlemsstaterne sikre, at menneskehandel med henblik på udnyttelse af barnet ved kønslig usædelighed, hvor en af disse skærpende omstændigheder foreligger, kan medføre frihedsstraf med en strafferamme på 5 til 10 år.

Efter artikel 5, stk. 2, litra c, skal medlemsstaterne sikre, at menneskehandel, hvor der drages fordel af udnyttelsen af barnet ved kønslig usædelighed, seksuel udnyttelse mod betaling eller ved misbrug af myndighed mv. samt udbredelse af børnepornografi, kan medføre frihedsstraf med en strafferamme på 5 til 10 år, når forurettede er under den seksuelle lavalder og mindst én af de øvrige skærpende omstændigheder i øvrigt foreligger.

Efter artikel 5, stk. 3, skal medlemsstaterne sikre, at personer, der er blevet dømt for overtrædelser omfattet af forslaget til rammeafgørelse, kan forbydes at udøve aktiviteter, der indebærer tilsyn med børn. Ifølge artikel 5, stk. 4, kan medlemsstaterne for overtrædelser vedrørende fiktiv børnepornografi fastsætte andre sanktioner, herunder ikke-strafferetlige sanktioner.

Artikel 6 indeholder nærmere regler for juridiske personers strafansvar. Bestemmelsen forpligter medlemsstaterne til at sikre, at juridiske personer kan gøres ansvarlige med hensyn til de handlinger, der er beskrevet i rammeafgørelsen, i det omfang handlingerne er begået for at skaffe den juridiske person vinding og er begået af en person, der handler enten individuelt eller som medlem af et organ under den juridiske person, og som har en ledende stilling inden for den juridiske person.

Endvidere forpligtes medlemsstaterne til at sikre, at juridiske personer også kan straffes i tilfælde, hvor f.eks. utilstrækkelig kontrol eller tilsyn fra den juridiske persons side har gjort det muligt for en person, der er underlagt den juridiske persons myndighed, at begå de nævnte lovovertrædelser.

Efter *artikel 7* skal medlemsstaterne sikre, at der overfor juridiske personer kan iværksættes sanktioner, der er effektive, proportionelle og har afskrækkende virkning, herunder bødestraf eller andre sanktioner som f.eks. udelukkelse fra offentlige ydelser eller tilskud og forbud mod at udøve kommerciel virksomhed.

Efter *artikel 8* skal medlemsstaterne sikre, at de har straffemyndighed, når lovovertrædelsen er begået helt eller delvist på medlemsstatens område (stk. 1, litra a), gerningsmanden er statsborger i medlemsstaten (stk. 1, litra b), eller lovovertrædelsen er begået til fordel for en juridisk person, der har hjemsted på medlemsstatens område (stk. 1, litra c). De to sidstnævnte jurisdiktionsformer er dog ikke pligtmæssige, idet medlemsstaterne kan meddele Rådets Generalsekretariat, i hvilket omfang de skal gælde for den pågældende medlemsstat, jf. artikel 8, stk. 2.

Artikel 8, stk. 3, bestemmer, at en medlemsstat, der ikke udleverer egne statsborgere, skal træffe de nødvendige foranstaltninger med henblik på at sikre, at den har straffemyndighed i tilfælde, hvor lovovertrædelser omfattet af EU-rammeafgørelsen bliver begået af en af dens egne statsborgere uden for den pågældende medlemsstats territorium. For så vidt angår de i artikel 3 nævnte lovovertrædelser (produktion, udbredelse mv. af børnepornografi) fremgår det af artikel 8, stk. 5, at en lovovertrædelse begået ved hjælp af et edb-system skal anses for at være begået på territoriet i den medlemsstat, hvorfra lovovertræderen har opnået adgang til edb-systemet, uanset om selve edb-systemet befinder sig i denne medlemsstat eller ej.

Efter artikel 8, stk. 6, forpligtes medlemsstaterne til at muliggøre retsforfølgning af i det mindste de groveste af de lovovertrædelser, der er omhandlet i artikel 2 (menneskehandel, seksuel udnyttelse mv.), efter at offeret har nået myndighedsalderen.

Artikel 9 forpligter medlemsstaterne til at sikre, at efterforskning og retsforfølgning af overtrædelser omfattet af rammeafgørelsen ikke afhænger af, at offeret indgiver en anmeldelse eller klage. Endvidere fremgår det, at børn, der er ofre for menneskehandel eller anden seksuel udnyttelse, bør betragtes som særligt udsatte ofre, og at der skal træffes foranstaltninger for at sikre passende hjælp til ofrets familie.

Det fremgår af artikel 10, at EU's fælles aktion af 24. februar 1997 om bekæmpelse af menneskehandel og seksuel udnyttelse af børn ophæves ved rammeafgørelsen.

Artikel 11 indeholder et krav om, at medlemsstaterne skal opfylde rammeafgørelsens forpligtelser inden en nærmere angivet dato. Da forslaget endnu ikke er vedtaget, er denne dato ikke fastlagt endeligt.

2.4. Europarådets konvention om IT-kriminalitet

Europarådets Ministerkomité besluttede i februar 1997 at nedsætte en arbejdsgruppe om kriminalitet i cyber-space (PC-CY) under Europarådets Styringskomité for Strafferet (CDPC). Arbejdsgruppen havde til formål at udarbejde et udkast til en international konvention om IT-kriminalitet, der skal indeholde forslag til strafferetlige og processuelle regler på området, herunder regler om internationalt samarbejde.

Konventionen blev vedtaget af Ministerkomitéen den 8. november 2001 og åbnet for undertegnelse den 23. november 2001 ved en konference i Budapest, Ungarn.

Artikel 9 i konventionen vedrører børnepornografi.

Bestemmelsen indeholder i *stk. 1* en forpligtelse til at kriminalisere fremstilling af børnepornografisk materiale med forsæt til udbredelse ved hjælp af et computersystem (*litra a*). Bestemmelsen indeholder endvidere en forpligtelse til at gøre det strafbart at udbyde eller gøre børnepornografisk materiale tilgængeligt ved hjælp af et computersystem (*litra b*), ligesom det skal være strafbart at distribuere eller overføre (*litra c*), skaffe sig selv eller andre (*litra d*) og at besidde (*litra e*) børnepornografisk materiale ved hjælp af et computersystem.

Efter *artikel 9, stk. 2*, forstås ved børnepornografi en visuel gengivelse af en mindreårig (*litra a*) eller en person, der fremtræder som mindreårig (*litra b*), såfremt vedkommende deltager i klart seksuelle handlinger. Endvidere forstås ved børnepornografi realistiske billeder, der forestiller en mindreårig involveret i klart seksuelle handlinger (fiktiv børnepornografi) (*litra c*).

Efter *artikel 9, stk. 3*, omfatter udtrykket »mindreårige« alle personer under 18 år. Bestemmelsen indeholder en adgang for de kontraherende parter til at fastsætte en lavere aldersgrænse, der dog ikke må være lavere end 16 år.

Artikel 9, stk. 4, indeholder en adgang for parterne til at tage forbehold om, at det ikke skal være strafbart at besidde eller anskaffe børnepornografisk materiale til sig selv eller andre, jf. artikel 9, stk. 1, litra d og e. Endvidere kan parterne undlade at lade fiktiv børnepornografi og gengivelser af personer over 18 år, der fremtræder som mindreårige, jf. artikel 9, stk. 2, litra b og c, være omfattet af definitionen på børnepornografisk materiale.

Danmark har endnu ikke undertegnet Europarådets konvention om IT-kriminalitet. Justitsministeriet overvejer således for tiden, i hvilket omfang konventionen der også indeholder en række bestemmelser om andet end børnepornografi vil kræve lovændringer.

2.5. Justitsministeriets overvejelser

Alvoren af den krænkelse, som børn udsættes for ved seksuel udnyttelse mv., har i de senere år bl.a. ført til en række internationale initiativer heriblandt

FN-tillægsprotokollen om salg af børn, børneprostitution og børnepornografi samt forslaget til EU-rammeafgørelse om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi.

Såvel tillægsprotokollen som forslaget til EU-rammeafgørelse indeholder en række forpligtelser for de deltagende stater, særligt med hensyn til at kriminalisere forskellige former for udnyttelse af børn. Det samme er tilfældet med Europarådets konvention om IT-kriminalitet.

2.5.1. Salg af børn og udnyttelse af børn ved prostitution mv.

2.5.1.1. FN-tillægsprotokollen forpligter som omtalt i pkt. 2.2. de deltagende stater til at kriminalisere salg af børn, der sker med henblik på at udnytte barnet seksuelt, at overdrage barnets organer for vindings skyld eller for at beskæftige barnet med tvangsarbejde. Det følger desuden af artikel 3, stk. 1, litra b, i tillægsprotokollen, at det skal forbydes at »udbyde, finde, skaffe eller videregive et barn til børneprostitution«.

Også forslaget til EU-rammeafgørelse pålægger medlemsstaterne en forpligtelse til at kriminalisere udnyttelse af børn ved prostitution eller »seksuelle aktiviteter«, herunder pornografisk optræden, voldtægt mv., jf. artikel 2. Efter artikel 2, litra c (ii), skal det således være strafbart at deltage i seksuelle aktiviteter med et barn, hvor der gives penge eller andre former for godtgørelse eller vederlag som modydelse for, at barnet deltager i aktiviteterne.

Det er Justitsministeriets opfattelse, at dansk lovgivning som udgangspunkt allerede opfylder de nævnte krav.

Salg af børn, seksuel udnyttelse af børn og bagmandsvirksomhed i forbindelse med prostitution mv. vil således i dag kunne straffes efter bl.a. straffelovens § 216 (voldtægt), § 222 (samleje med et barn under 15 år), § 228 (rufferi), § 229 (mellemand i forbindelse med prostitution), § 230 (produktion med pornomodeller under 18 år) og § 262 a (menneskehandel).

2.5.1.2. Efter straffelovens § 223 a straffes den, der som kunde har samleje med en person under 18 år, der helt eller delvis ernærer sig ved prostitution, med bøde eller fængsel indtil 2 år. Bestemmelsen finder således anvendelse, hvis den unge ernærer sig helt eller delvist ved prostitution, og hvis der ydes betaling eller gives løfte om betaling. Som omtalt ovenfor i pkt. 2.1. skal der være tale om en mere regelmæssig virksomhed med levering af seksuelle ydelser mod betaling eller løfte herom. Hvor den pågældende person under 18 år i enkeltstående tilfælde har modtaget betaling for et samleje eller lignende, vil forholdet således ikke være omfattet af § 223 a.

Efter forslaget til EU-rammeafgørelsen er medlemsstaterne forpligtede til at kriminalisere ethvert tilfælde, hvor der er tale om samleje mv. med en person under 18 år mod betaling. Det bemærkes, at der i overensstemmelse med

gældende ret ikke nødvendigvis skal være tale om betaling af et pengebeløb, men kundens modydelse skal kunne gøres op i penge. Det er uden betydning, om det er kunden selv eller en tredjemand, som betaler.

På den baggrund foreslås det at ændre straffelovens § 223 a, således at det bliver strafbart som kunde mod betaling eller løfte om betaling at have samleje (eller anden kønslig omgængelse, jf. § 224) med en person under 18 år, også selv om der er tale om enkeltstående tilfælde af prostitution altså hvor personen under 18 år ikke *ernærer* sig ved prostitution.

For at være omfattet af § 223 a skal den person, som har samleje med den mindreårige, ligesom efter den gældende bestemmelse kunne karakteriseres som kunde. Samlejet med den mindreårige skal således være opnået mod betaling eller løfte om betaling.

Udtrykket »kunde« indeholder en vis begrænsning af det strafbare område. Betaler en person, som har seksuelt samkvem med en person under 18 år, f.eks. for den mindreåriges bolig, mad, tøj mv., vil den pågældende normalt ikke af den grund kunne karakteriseres som »kunde«, jf. Justitsministeriets bemærkninger til forslaget om indførelse af § 223 a (Folketingstidende 1998-99, tillæg A, s. 937). En konkret vurdering af sagens omstændigheder i øvrigt kan dog naturligvis føre til, at den pågældende må karakteriseres som »kunde«.

Ved vurderingen af om der er tale om et »kundeforhold«, vil det tillige kunne indgå under hvilke omstændigheder, aftalen indgås, eksempelvis om aftalen om et seksuelt forhold etableres på gaden, på et værtshus eller en bar eller lignende umiddelbart efter parternes møde, og om forholdet er begrænset til den seksuelle kontakt, uden at parterne i øvrigt omgås.

2.5.2. Adoption

Efter artikel 3, stk. 1, litra a (ii), i FN-tillægsprotokollen skal det være strafbart » som mellemmand utilbørligt at formå nogen til at give samtykke til adoption i strid med internationale rets-instrumenter om adoption«. Denne formulering skal sammenholdes med indledningsordene i artikel 3, stk. 1, litra a, hvorefter der er pligt til at kriminalisere de opregnede forhold »inden for rammerne af begrebet salg af børn som defineret i artikel 2«. Efter artikel 2 omfatter begrebet salg af børn enhver handling eller handel, hvorved et barn overdrages af enhver person eller gruppe af personer til en anden mod vederlag eller enhver anden form for modydelse.

Visse grovere tilfælde omfattet af formuleringen »utilbørligt at formå nogen til at give samtykke« må antages at kunne straffes efter straffelovens § 260, f.eks. hvis et samtykke til adoption er opnået ved vold eller trusler om vold. Det må imidlertid antages, at tillægsprotokollen også indebærer en forpligtelse til at kriminalisere det forhold, at en mellemmand yder vederlag for at opnå samtykke til adoption.

Det følger af adoptionslovens § 15, at hvis der er ydet vederlag eller anden form for modydelse, herunder betaling for tabt arbejdsfortjeneste, til nogen, som skal give samtykke til en adoption, kan adoptionen ikke meddeles. Ifølge § 15, 2. pkt., kan statsamtet afkræve enhver, der har kendskab til forholdene, alle oplysninger til afklaring af, om der er ydet eller modtaget vederlag mv.

Ydelse af vederlag for at opnå samtykke til adoption har imidlertid alene den civilretlige virkning, at statsamtet skal nægte at meddele adoptionsbevilling. Det er derimod ikke strafbart at yde et sådant vederlag.

Tillægsprotokollens artikel 3, stk. 1, litra a (ii), omfatter kun vederlag, der ydes af en mellemmand. Det skal således ikke være strafbart, hvis vederlaget ydes af en person, der selv ønsker at adoptere.

Ifølge adoptionslovens § 31 må bistand til at formidle kontakt mellem personer, der ønsker at adoptere, og et barn med henblik på adoption eller til at gennemføre en adoption (adoptionshjælp) kun ydes af private, hvis de har Justitsministeriets tilladelse hertil efter adoptionslovens § 30. Juridisk bistand og lignende i forbindelse med henvendelse til myndigheder og fremskaffelse af oplysninger, som kræves af myndighederne, er dog undtaget fra kravet om tilladelse, jf. § 31, stk. 2. For tiden har to private organisationer DanAdopt og Adoption Center tilladelse til at formidle adoption af udenlandske børn. Overtrædelse af dette forbud mod at yde adoptionshjælp uden tilladelse straffes efter § 34, stk. 1, nr. 2, med bøde eller fængsel indtil fire måneder.

Selve det at optræde som mellemmand i forbindelse med en adoption er således allerede i dag strafbart, medmindre der er tale om en organisation, der har tilladelse til at yde adoptionshjælp. Det må imidlertid antages, at tillægsprotokollens artikel 3, stk. 1, litra a (ii), indebærer en pligt til selvstændigt at kriminalisere det forhold, at en mellemmand yder vederlag for at opnå samtykke til adoption.

Det foreslås derfor, at der indsættes et nyt stykke i adoptionslovens § 34, hvorefter den, der som mellemmand yder vederlag til nogen, der skal samtykke til en adoption, straffes med bøde eller fængsel indtil fire måneder.

2.5.3. Børnepornografisk materiale

2.5.3.1. Efter artikel 3, stk. 1, litra c, i FN-tillægsprotokollen skal de deltagende stater kriminalisere fremstilling, videregivelse, udbredelse, import, eksport, udbud, salg og besiddelse af enhver gengivelse af et barn (en person under 18 år) involveret i en virkelig eller simuleret tydelig seksuel aktivitet samt enhver form for gengivelse af et barns kønsdele af overvejende seksuelle årsager.

Endvidere følger det af artikel 3 i forslaget til EU-rammeafgørelse, at produktion, distribution, spredning, overførsel, udbydelse og anskaffelse eller besiddelse af børnepornografi skal forbydes. Børnepornografi skal her forstås

som materiale, hvor en person under 18 år eller en person, der ser ud til at være under 18 år, er involveret i eller deltager i seksuel adfærd. Omfattet er desuden realistiske billeder af et ikke-eksisterende barn, der er involveret i seksuel adfærd (fiktiv børnepornografi).

Efter artikel 9 i konventionen om IT-kriminalitet skal fremstilling med forsæt til udbredelse via et computersystem samt besiddelse og overførsel mv. af børnepornografisk materiale være strafbar. Børnepornografi defineres som visuel gengivelse af en person, som deltager i klart seksuelle handlinger, hvis personen er under 18 år eller fremtræder som yngre end 18 år. Realistiske billeder, der forestiller en person under 18 år involveret i klart seksuelle handlinger, er ligeledes omfattet.

Nedenfor i pkt. 2.5.3.2.-2.5.3.5. omtales, hvilke ændringer af straffelovens § 235, stk. 1, om udbredelse af børnepornografisk materiale der foreslås gennemført som følge af tillægsprotokollen, forslaget til EU-rammeafgørelse og konventionen om IT-kriminalitet.

I forlængelse heraf omtales det i pkt. 2.5.3.6., hvilke ændringer der på baggrund af de nævnte internationale forpligtelser foreslås gennemført i straffelovens § 235, stk. 2, om besiddelse af børnepornografisk materiale.

2.5.3.2. Det er Justitsministeriets opfattelse, at udtrykket »utugtige« i straffelovens § 235, stk. 1 (og i § 230), lever op til de nævnte forpligtelser med hensyn til det pornografiske indhold af fotografier mv. Udtrykket omfatter således som det er omtalt i pkt. 2.1. om gældende ret bl.a. situationer omfattet af straffelovens §§ 222, 224 eller 225 (samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje) samt andre situationer, hvor vedkommende deltager i kønsligt forhold, eller hvor der over for vedkommende må antages at være foretaget en groft krænkende handling, f.eks. ved at anvende den pågældende som model for fotografering af kønsdele eller af seksuelt prægede berøringer.

2.5.3.3. Den eksisterende bestemmelse i straffelovens § 235, stk. 1, omfatter utugtige fotografier, film eller lignende af »børn«, hvilket skal forstås som personer, hvis fysiske udviklingstrin svarer til aldersgruppen under 15 år.

Danmark vil med ratifikation af tillægsprotokollen og vedtagelse af EU-rammeafgørelsen blive forpligtet til i straffelovens § 235, stk. 1, i stedet at indføre en fast aldersgrænse, således at bestemmelsen i straffelovens § 235, stk. 1, fremover udvides til at beskytte alle personer under 18 år. Justitsministeriet foreslår derfor, at ordet »børn« i straffelovens § 235, stk. 1, erstattes med ordene »personer under 18 år«.

Udtrykket »personer under 18 år« vil ikke omfatte personer, der fremstår som yngre end 18 år, men som faktisk er fyldt 18 år. Justitsministeriet finder ikke, at de beskyttelseshensyn, der ligger bag bestemmelsen i § 235 om børnepornografi, i tilstrækkelig grad kan begrunde kriminalisering af disse

tilfælde, hvor der er tale om pornografisk materiale, som forestiller personer, der faktisk er over 18 år. Det bemærkes herved, at sådanne tilfælde ikke er omfattet af kriminaliseringskravet i tillægsprotokollen og forslaget til EU-rammeafgørelse. Danmark agter således ved ratifikationen af konventionen om IT-kriminalitet at tage et forbehold, der angår tilfælde af denne karakter.

På samme måde som det efter den gældende formulering af § 235 er afgørende for strafbarheden, om den pågældende på billedet fremtræder som et »barn«, vil det med den foreslåede formulering af bestemmelsen i tilfælde, hvor identiteten og alderen på den pågældende person er ukendt være afgørende for strafbarheden, om den pågældende fremtræder som yngre end 18 år i det børnepornografiske materiale. I praksis vil det formentlig i det helt overvejende antal tilfælde være umuligt at fremskaffe konkrete oplysninger om den afbildede persons faktiske identitet og alder. Foreligger der imidlertid konkrete oplysninger om, at personen er over 18 år, vil forholdet ikke være omfattet af bestemmelsen.

2.5.3.4. Både tillægsprotokollen, forslaget til EU-rammeafgørelse og konventionen om IT-kriminalitet indeholder en forpligtelse til at kriminalisere såkaldt »fiktiv« børnepornografi (»gengivelse af virkelig eller simuleret eksplicit seksuel aktivitet« og »realistiske billeder af et ikke-eksisterende barn«).

Straffelovens § 235, stk. 1, er i sin gældende udformning begrænset til fotografier, film og lignende (herunder videooptagelser), hvorimod f.eks. tegninger og billeder frembragt ved hjælp af edb (såkaldt computergenerede billeder), som ikke afbilder et virkeligt samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje, falder uden for bestemmelsen.

Forud for ændringen af § 235 ved lov nr. 441 af 31. maj 2000 (se pkt. 2.1.4. ovenfor) overvejede udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet (Brydensholt-udvalget), om også computerskabte fremstillinger eller lignende fremstillinger burde være omfattet af den strafferetlige regulering. Udvalget fandt dog, at hensynet til beskyttelse af børn mod misbrug ikke nødvendiggør, at sådanne fremstillinger omfattes af reguleringen. Der henvises til betænkning nr. 1377/1999 og Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, s. 7801-7802 og 7805.

På baggrund af tillægsprotokollens, EU-rammeafgørelsens og konventionen om IT-kriminalitets definitioner af børnepornografi kan den nugældende retstilstand på dette punkt ikke opretholdes. Det bemærkes i den forbindelse også, at den tekniske udvikling i dag gør det muligt at lave meget realistiske billeder med et pornografisk indhold, uden at personer på billederne har deltaget i produktionen endside er virkelige.

Det foreslås derfor, at § 235, stk. 1, formuleres således, at bestemmelsen tillige omfatter andre utugtige »gengivelser« end fotografier, film og lignende.

»Gengivelser« vil således udover fotografier, film eller lignende omfatte forhold, hvor der er tale om en fiktiv afbildning.

Der vil med den foreslåede formulering skulle foreligge en realistisk afbildning, jf. udtrykket »gengivelse«. Bestemmelsen vil derfor alene omfatte fiktive fremstillinger, der fremtræder på samme eller tilnærmelsesvis samme måde som fotografier og lignende. Eksempelvis vil et computergeneret billede, der bortset fra det fiktive motiv har fuld lighed med et fotografi, være omfattet. Modsat vil malerier, håndtegninger mv., der ikke fremtræder som identiske med faktiske afbildninger, falde uden for bestemmelsens anvendelsesområde.

Som følge heraf vil tegnede eller malede fremstillinger, som eksempelvis findes på oldtidens græske vaser, ikke være omfattet af bestemmelsen. Det kan endvidere bemærkes, at materiale, der kan anses for legitimeret ved sin kunstneriske værdi, som hidtil efter en konkret vurdering vil kunne falde uden for bestemmelsens anvendelsesområde.

Bestemmelsen er, som det fremgår, begrænset til visuelle gengivelser med et børnepornografisk indhold, hvilket svarer til forslaget til EU-rammeafgørelse og konventionen om IT-kriminalitet. Den foreslåede udvidelse af § 235 om børnepornografi omfatter således ikke litterære gengivelser mv., dvs. materiale, hvor det utugtige indhold alene gengives i skriftform.

På den baggrund agter Danmark ved ratifikation af tillægsprotokollen at afgive en præciserende erklæring om, at man anser udtrykket »enhver gengivelse« i tillægsprotokollen for alene at omfatte »visuel gengivelse«. Det kan i den forbindelse oplyses, at Sverige ved sin undertegnelse af tillægsprotokollen har afgivet en tilsvarende erklæring.

2.5.3.5. De handlinger, der ifølge tillægsprotokollen, forslaget til EU-rammeafgørelse og konventionen om IT-kriminalitet skal kriminaliseres, er bl.a. fremstilling, videregivelse, import, eksport, udbud, salg, distribution, spredning og transmission af børnepornografisk materiale.

Det foreslås, at der i § 235, stk. 1, anvendes udtrykket »udbredelse« som en samlet betegnelse for handlinger af denne karakter. Udtrykket »udbredelse« omfatter såvel erhvervs-mæssig som ikke-erhvervs-mæssig udbredelse. Det svarer til den gældende § 235, stk. 1.

Imidlertid vil den ændrede affattelse af bestemmelsen indebære, at ikke-erhvervs-mæssig udbredelse fremover vil være omfattet af § 235, stk. 1, selv om videregivelsen af det børnepornografiske materiale ikke sker til en videre kreds, jf. herved pkt. 2.1.4. ovenfor. I dag er sådanne tilfælde alene omfattet af § 235, stk. 2, om besiddelse af børnepornografi.

Fremstilling af fiktiv børnepornografisk materiale med forsæt til at udbrede materialet vil skulle straffes efter § 235, stk. 1, mens produktion af pornografiske fotografier mv. af børn under 18 år fortsat straffes efter § 230.

2.5.3.6. Som det fremgår af pkt. 2.1.5., er det i dag efter straffelovens § 235, stk. 2, strafbart at besidde (eller mod vederlag gøre sig bekendt med) visse grovere former for børnepornografi.

Det følger af det, der er anført ovenfor om tillægsprotokollen, forslaget til EU-rammeafgørelse og konventionen om IT-kriminalitet, at Danmark vil være forpligtet til at kriminalisere besiddelse af enhver form for pornografisk materiale, der gengiver personer under 18 år herunder også såkaldt fiktiv børnepornografi.

På den baggrund foreslås det i § 235, stk. 2, at indsætte samme formulering som i forslaget til ændret affattelse af stk. 1, således at bestemmelsen udvides til at omfatte besiddelse af »utugtige fotografier, film, andre visuelle gengivelser eller lignende af personer under 18 år«, jf. pkt. 2.5.3.3. og 2.5.3.4. ovenfor.

Det er dog Justitsministeriets opfattelse, at tilfælde, hvor vedkommende afbildede person på tidspunktet for afbildningen er over den seksuelle lavalder på 15 år og har givet sit frivillige samtykke (direkte eller implicit) til besiddelsen af billedet, bør være undtaget fra det strafbare område. Hvorvidt der foreligger et sådant samtykke vil afhænge af en samlet vurdering af den pågældendes intellektuelle udviklingstrin samt omstændighederne i øvrigt, herunder om samtykket er opnået ved misbrug af for eksempel en på alder og erfaring beroende overlegenhed. Et samtykke vil således kunne meddeles til, at en kæreste mv. til en pige på eksempelvis 17 år besidder et billede af hende, selv om billedet kan karakteriseres som utugtigt. Derimod vil det have formodningen imod sig, at der er meddelt et frivilligt samtykke til besiddelse hos en person, som den afbildede person har en fjernere tilknytning til.

Undtagelsen vil alene omfatte »billeder«, hvormed menes fotografier, malerier mv. Film og lignende er derimod ikke omfattet af undtagelsen.

I overensstemmelse med det anførte er det efter forslaget til EU-rammeafgørelsen muligt at undtage fremstilling og den efterfølgende besiddelse af pornografiske billeder fra kriminalisering i tilfælde, hvor den afbildede person er over den seksuelle lavalder og har givet samtykke, jf. artikel 3, stk. 2, litra b. En tilsvarende undtagelsesmulighed findes ikke i tillægsprotokollen, og Danmark agter derfor i forbindelse med ratifikation af tillægsprotokollen at afgive en erklæring om, at besiddelse af billeder, der forestiller en person over 15 år, som har givet samtykke til besiddelsen af billedet, ikke vil blive anset for omfattet af pligten til kriminalisering.

2.5.4. Strafferammer

2.5.4.1. Som det fremgår af pkt. 2.3., indeholder forslaget til EU-rammeafgørelse i artikel 5 forpligtelser, der angår de nationale strafferammer for seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi.

Artikel 5 indeholder dels minimumskrav til de nationale strafferammers maksimumsstraffe for overtrædelser omfattet af rammeafgørelsen (stk. 1), dels krav til skærpede strafferammer ved visse grovere former for overtrædelser (stk. 2 og 3).

Således skal medlemsstaterne efter *artikel 5, stk. 1*, sikre, at der for overtrædelser omfattet af artikel 2 (seksuel udnyttelse af børn), 3 (børnepornografi) og 4 (forsøg og medvirken) kan idømmes fængsel i mindst 1 til 3 år.

For så vidt angår seksuel udnyttelse af børn som defineret i rammeafgørelsens artikel 2 opfyldes denne forpligtelse ved strafferammerne i straffelovens § 216 (voldtægt), § 219 (institutionsansats samleje med person optaget i institutionen), § 220 (udnyttelse af afhængighed), § 222 (samleje med et barn under 15 år), § 223 (samleje med adoptivbarn mv.) § 228 (rufferi), § 230 (produktion med pornomodeller under 18 år), § 223 a (kunde hos prostitueret under 18 år) og § 262 a (menneskehandel).

Overtrædelser omfattet af artikel 3 om børnepornografi straffes for så vidt angår producenten efter straffelovens § 230, hvorefter den, der anvender unge under 18 år som modeller i forbindelse med optagelse af utugtige fotografier, film eller lignende med forsæt til at udbrede materialet, straffes med fængsel indtil 2 år, under formildende omstændigheder med bøde. Endvidere straffes efter § 235, stk. 1, udbredelse af børnepornografisk materiale med bøde eller fængsel indtil 2 år. Straffen for den, der besidder eller mod vederlag gør sig bekendt med børnepornografisk materiale, er efter straffelovens § 235, stk. 2, bøde eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder.

Danmark er med forslaget til EU-rammeafgørelse forpligtet til at sikre, at besiddelse af børnepornografisk materiale kan straffes med fængsel i mindst 1 år. Det foreslås derfor, at strafferammen i straffelovens § 235, stk. 2, forhøjes til fængsel indtil 1 år, hvilket efter Justitsministeriets opfattelse tillige i højere grad vil afspejle samfundets afstandtagen til den form for adfærd, der medvirker til at øge eller opretholde efterspørgslen på materiale, hvor sårbare børn og unge er blevet krænket i forbindelse med tilblivelsen heraf.

Med den foreslåede forhøjelse af strafferammen i straffelovens § 235, stk. 2, er det Justitsministeriets vurdering, at Danmark opfylder forpligtelsen i rammeafgørelsens artikel 5, stk. 1.

2.5.4.2. Menneskehandel og seksuel udnyttelse af et barn, hvor der gøres brug af tvang, magt eller trusler, skal efter artikel 5, stk. 2, litra a, kunne straffes med fængsel i mindst 5 til 10 år. Dette er opfyldt med strafferammerne i § 262 a (menneskehandel), § 216 (voldtægt) og § 222 (samleje med et barn under 15 år).

2.5.4.3. Ifølge *artikel 5, stk. 2, litra b*, skal medlemsstaterne endvidere sikre, at menneskehandel med henblik på udnyttelse af barnet ved kønslig usædelighed, hvor en af de i rammeafgørelse nærmere angivne skærpede omstændigheder foreligger, herunder hvis barnet har været bragt i livsfare, eller hvis der har været anvendt grov vold, kan medføre frihedsstraf med en strafferamme på 5 til 10 år.

Ligeledes skal medlemsstaterne efter *artikel 5, stk. 2, litra c*, sikre, at menneskehandel, hvor der drages fordel af udnyttelsen af barnet ved kønslig usædelighed, seksuel udnyttelse mod betaling eller ved misbrug af myndighed mv., kan medføre frihedsstraf med en strafferamme på 5 til 10 år, når forurettede er under den seksuelle lavalder og mindst én af de skærpende omstændigheder tillige foreligger.

Det er Justitsministeriets opfattelse, at Danmark også opfylder disse strafferammekrav. Der vil således kunne straffes for overtrædelse af bl.a. straffelovens § 216 (voldtægt), § 222 (samleje med et barn under 15 år) eller § 262 a (menneskehandel). Endvidere vil der i tilfælde omfattet af *artikel 5, stk. 2, litra b og c*, kunne foreligge en samtidig overtrædelse af straffelovens § 245 (grov vold), § 249 (uagtsom betydelig legemsbeskadigelse) eller § 252, stk. 1 (fareforvoldelse). Der kan derfor straffes for overtrædelse af disse bestemmelser samtidig med, at der straffes for eksempelvis overtrædelse af §§ 228 og 229 (rufferi mv.), § 222 (samleje med et barn under 15 år) eller § 223 a (kunde hos prostitueret under 18 år).

2.5.4.4. Forslaget til rammeafgørelsens *artikel 5, stk. 2, litra c*, forpligter, som det fremgår af pkt. 2.3., hver medlemsstat til at træffe de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at produktion, udbredelse mv. af børnepornografisk materiale kan straffes med fængsel i mindst 5 til 10 år, når der er tale om et barn under den seksuelle lavalder og barnets liv udsættes for fare, der anvendes grov vold, barnet forvoldes alvorlig skade, eller forholdet er begået inden for rammerne af en kriminel organisation.

Det foreslås derfor at forhøje strafferammen i § 235, stk. 1, til fængsel indtil 6 år, hvis der foreligger skærpende omstændigheder. Herudover foreslås det at tilføje et nyt pkt., der angiver eksempler på forhold, som taler i skærpende retning. Som skærpende omstændigheder anses således navnlig tilfælde, hvor barnets liv udsættes for fare, hvor der anvendes grov vold, hvor der forvoldes barnet alvorlig skade, eller hvor der er tale om udbredelse af mere systematisk eller organiseret karakter. Det bemærkes i den forbindelse, at det foreslåede nye pkt. på dette punkt går videre end forslaget til rammeafgørelsen, idet det foreslås, at det forhold, at barnets liv udsættes for fare, at der anvendes grov vold, at der forvoldes barnet alvorlig skade, eller at der er tale om udbredelse af mere systematisk eller organiseret karakter, altid skal betragtes som en skærpende omstændighed, uanset om der er tale om et barn under den seksuelle lavalder.

Der er ikke tale om en udtømmende opregning af omstændigheder, der kan betragtes som skærpende. Således kan eksempelvis barnets alder i sig selv medføre, at forholdet skal omfattes af den skærpede strafferamme. Har barnet været udsat for trusler eller særlig ydmygende eller fornedrende handlinger kan dette ligeledes medføre, at forholdet skal omfattes af den skærpede strafferamme.

Det strafferetlige værn mod seksuel udnyttelse af børn i erhvervsmæssigt øjemed vil hermed tillige efter Justitsministeriets opfattelse blive styrket. En tilsvarende forhøjelse af strafferammen under skærpende omstændigheder foreslås indsat i § 230.

Hvorvidt optagelserne eller udbredelsen mv. skønnes at være af mere systematisk eller organiseret karakter vil afhænge af en konkret vurdering, hvor bl.a. omfanget af produktionen og udbredelsen vil kunne indgå.

Med de foreslåede forhøjelser af strafferammerne i § 230 og § 235, stk. 1, vurderer Justitsministeriet, at Danmark opfylder forpligtelsen i rammeafgørelsens artikel 5, stk. 3, litra c. Det bemærkes i den forbindelse, at der, hvis der samtidig med en overtrædelse af § 230 eller § 235, stk. 1, foreligger en overtrædelse af straffelovens § 245, § 249 eller § 252, stk. 1, kan straffes for begge overtrædelser.

2.5.4.5. De foreslåede forhøjede strafferammer er en følge af forpligtelserne efter rammeafgørelsens artikel 5. Strafferammeforhøjelserne giver domstolene mulighed for i højere grad at graduere strafudmålingen, navnlig i sager om optagelse og udbredelse af børnepornografisk materiale af mere systematisk eller organiseret karakter, hvor barnet har været udsat for fare eller grov vold, eller hvor der forvoldes barnet alvorlig skade.

2.5.5. Øvrige forpligtelser

Tillægsprotokollen indeholder som anført i pkt. 2.2. ovenfor bestemmelser om ansvar for juridiske personer (artikel 3, stk. 4). Endvidere indeholder forslaget til EU-rammeafgørelse bestemmelser herom (artikel 6 og 7). Disse forpligtelser må efter Justitsministeriets opfattelse anses for opfyldt med straffelovens § 306 om juridiske personers strafansvar.

Det følger af artikel 5, stk. 3, i forslaget til EU-rammeafgørelse, at medlemsstaterne skal sikre, at en person, der er blevet dømt for en overtrædelse omfattet af rammeafgørelsen, midlertidigt eller permanent kan forhindres i at udøve aktiviteter, der indebærer tilsyn med børn, hvis det er relevant. Det er Justitsministeriets vurdering, at dette er opfyldt ved reglerne i bl.a. straffelovens § 79, stk. 1 (frakendelse af retten til at udøve virksomhed) og § 236 (pålæg givet ved dom for seksualforbrydelse).

Som det blev anført i pkt. 2.2. forpligter tillægsprotokollen deltagerstaterne til at kunne udøve jurisdiktion (straffemyndighed) i tilfælde, hvor en

overtrædelse, som er omfattet af tillægsprotokollen, er begået på vedkommende deltagerstats område eller på det skib eller luftfartøj, der er registreret i den pågældende stat. Denne forpligtelse svarer til, hvad der følger af straffelovens § 6.

Herudover fremgår det af artikel 8 i forslaget til EU-rammeafgørelse, at en medlemsstat desuden skal sikre, at den har straffemyndighed, når lovovertrædelsen er begået til fordel for en juridisk person, der har hjemsted på medlemsstatens område, eller når gerningsmanden er statsborger i medlemsstaten. Danmark agter i den forbindelse i medfør af rammeafgørelsens artikel 8, stk. 2, at afgive en erklæring om, at Danmark i de i artikel 8, stk. 1, litra b, omhandlede tilfælde (egne statsborgere) betinger straffemyndigheden af, at forholdet også er strafbart efter lovgivningen i det land, hvor forholdet blev begået (dobbelt strafbarhed).

Justitsministeriet har overvejet, om forbeholdsadgangen i artikel 8, stk. 2, også bør udnyttes for så vidt angår de i artikel 8, stk. 1, litra c, omhandlede tilfælde (til fordel for juridiske personer med hjemsted i medlemsstaten), da disse tilfælde synes at omfatte forhold, der kun har en meget begrænset tilknytning til Danmark. Ved gennemførelse i dansk ret af EU's rammeafgørelse om styrkelse af de strafferetlige rammer med henblik på bekæmpelse af hjælp til ulovlig indrejse og transit samt ulovligt ophold og af EU's rammeafgørelse om bekæmpelse af handel med mennesker (lov nr. 380 af 6. juni 2002) er et sådant forbehold taget over for tilsvarende jurisdiktionsbestemmelser i de pågældende rammeafgørelser.

Det kan desuden oplyses, at Justitsministeriet har nedsat et jurisdiktionsudvalg, som skal foretage en generel gennemgang af straffelovens bestemmelser om jurisdiktion (straffemyndighed).

På den baggrund har Justitsministeriet på nuværende tidspunkt fundet det rigtigst, at der tages et forbehold over for den nævnte jurisdiktionsbestemmelse i artikel 8, stk. 1, litra c. Det indebærer, at straffelovens § 8, stk. 5, ikke vil kunne anvendes på forhold, der er omfattet af artikel 8, stk. 1, litra c. Om der i øvrigt måtte være dansk straffemyndighed med hensyn til sådanne forhold, vil bero på de øvrige jurisdiktionsbestemmelser i straffelovens §§ 6-9.

Bestemmelsen i tillægsprotokollens artikel 4, stk. 3, hvorefter en deltagerstat skal kunne udøve jurisdiktion (straffemyndighed) i tilfælde, hvor staten ikke udleverer en person til en anden deltagerstat, fordi vedkommende er statsborger i førstnævnte stat, rækker efter Justitsministeriets opfattelse ikke videre end, hvad der følger af straffelovens § 7, stk. 1, nr. 2. Det skyldes, at bestemmelsen i tillægsprotokollen i overensstemmelse med den nævnte bestemmelse i straffelovens § 7 må forstås således, at den deltagerstat, som ikke udleverer en egen statsborger til en anden deltagerstat, alene er forpligtet til at udøve jurisdiktion, hvis det pågældende forhold også er strafbart i den anden deltagerstat, hvor forholdet er begået. Det krav, der

opstilles til EU-medlemsstaterne i artikel 8, stk. 5, i forslaget til rammeafgørelse med hensyn til at sikre straffemyndighed i tilfælde, hvor lovovertrædelser omfattet af EU-rammeafgørelsen bliver begået af en af medlemsstatens egne statsborgere uden for den pågældende medlemsstats territorium, er sammenfaldende med Danmarks forpligtelser efter den europæiske konvention fra 1957 om udlevering af lovovertrædere, jf. bekendtgørelse nr. 36 af 28. september 1963 (Lovtidende C) og konventionen fra 1996 om udlevering mellem Den Europæiske Unions medlemsstater (jf. Folketingstidende 1996-97, tillæg A, s. 4499).

Tillægsprotokollens artikel 5 om udlevering for handlinger omfattet af tillægsprotokollen må anses for opfyldt ved den gældende udleveringslovgivning. Der kan således efter udleveringslovens § 2 ske udlevering til strafforfølgning af danske statsborgere til andre EU-medlemsstater, hvis den pågældende i de sidste 2 år forud for den strafbare handling har haft bopæl i den stat, hvortil udlevering ønskes, og handlingen efter dansk ret kan straffes med fængsel i mindst 6 måneder, eller hvis handlingen efter dansk ret kan medføre højere straf end fængsel i 4 år. Endvidere kan justitsministeren på grundlag af en overenskomst fastsætte, at danske statsborgere kan udleveres til strafforfølgning i en anden stat, eller træffe beslutning om udlevering til strafforfølgning i en anden stat, når betingelserne i § 2, stk. 2 og 3, er opfyldt.

Efter § 2 a kan der ske udlevering af udlændinge til andre EU-medlemsstater for handlinger, der efter dansk ret kan medføre fængsel i mindst 6 måneder. Til stater, der ikke er medlem af EU, kan udlevering ske for handlinger, der efter dansk ret kan straffes med fængsel i mindst 1 år. I tilfælde, hvor handlingen efter dansk ret kan medføre en kortere frihedsstraf, kan udlevering ske, hvis der er overenskomst herom med den stat, der anmoder om udlevering.

Det bemærkes, at regeringen i indeværende folketingsår forventer at fremsætte et lovforslag om ændring af udleveringsloven med det formål at gennemføre en EU-rammeafgørelse om den europæiske arrestordre og udleveringsprocedurerne mellem medlemsstater i Den Europæiske Union. Rammeafgørelsen har til hensigt at indføre et princip om gensidig anerkendelse ved udlevering af arresterede personer mellem EU-medlemsstater med henblik på at smidiggøre og effektivisere udleveringsprocedurerne. Lovforslaget vil derfor indeholde en udvidelse af adgangen til at udlevere personer fra Danmark til andre EU-medlemsstater.

Efter artikel 8, stk. 6, i rammeafgørelsen skal medlemsstaterne træffe foranstaltninger, der muliggør retsforfølgning af de groveste overtrædelser omfattet af artikel 2 i rammeafgørelsen (menneskehandel, seksuel udnyttelse mv.), efter at barnet har nået myndighedsalderen.

Efter straffelovens § 94, stk. 4, regnes forældelsesfristen i sager om overtrædelse af bl.a. straffelovens § 216 (voldtægt), § 222 (samleje med et

barn under 15 år) og § 223 (samleje med adoptivbarn mv.) tidligst fra den dag, den forurettede fylder 18 år, jf. pkt. 2.1.

Som det fremgår ovenfor af pkt. 2.5.1., omfatter artikel 2 også forhold, der efter dansk ret vil være omfattet af straffelovens § 262 a om menneskehandel. Den udvidede forældelsesfrist i § 94, stk. 4, omfatter imidlertid ikke sager om menneskehandel, hvor et barn er offer. Det er Justitsministeriets opfattelse, at hensynene bag den udvidede forældelsesfrist tillige gør sig gældende i sager, hvor en person under 18 år er offer for menneskehandel med henblik på udnyttelse ved kønslig usædelighed, tvangsarbejde, slaveri eller slaverilignende forhold eller fjernelse af organer.

Justitsministeriet finder derfor, at den udvidede forældelsesfrist efter § 94, stk. 4, tillige bør omfatte menneskehandel, hvor et barn er offer. Det foreslås derfor, at der i § 94, stk. 4, 1. pkt., indsættes en henvisning til § 262 a, stk. 2.

Det er herefter Justitsministeriets opfattelse, at forpligtelsen i rammeafgørelsens artikel 8, stk. 6, er opfyldt.

2.5.6. Bistandsadvokater

Som nævnt ovenfor i pkt. 2.1.8. skal retten ved en række seksualforbrydelser og voldsforbrydelser beskikke en bistandsadvokat for den forurettede, hvis den pågældende begærer det.

Baggrunden herfor er bl.a., at der af psykologiske og praktiske grunde kan være behov for, at den forurettede får bistand til opgørelse af et eventuelt erstatningskrav, således at erstatningsopgørelsen og udbetalingen ikke trækker længere ud end nødvendigt. Endvidere kan det for nogle forurettede være af stor betydning at blive forberedt på afhøringen i retten, herunder navnlig at blive gjort bekendt med mulighederne for at få afhøringerne gennemført uden tiltaltes tilstedeværelse og/eller med dørlukning eller referat/navneforbud, jf. betænkning nr. 1102/1987 om den forurettedes stilling i voldtægts- og voldssager, s. 159-60.

I betænkningen s. 40-41 anføres det endvidere, at der i sager om seksualforbrydelser skal ske en afhøring, der bl.a. omfatter spørgsmålet om den forurettedes eventuelle frivillige medvirken til et seksuelt forhold. Under en sådan belastende afhøring kan der være et særligt behov for advokatbistand.

Efter Justitsministeriets opfattelse kan tilsvarende forhold gøre sig gældende i sager om menneskehandel efter straffelovens § 262 a, hvor der bl.a. kan have været tale om udnyttelse af den pågældende ved kønslig usædelighed, eller hvor der har været anvendt ulovlig tvang efter straffelovens § 260 eller frihedsberøvelse efter § 261. Det bemærkes i den forbindelse, at der med den nuværende affattelse af retsplejelovens § 741 a kan ske beskikkelse af en

bistandsadvokat i sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens §§ 260 og 261.

Det foreslås derfor, at det også i sager om overtrædelse af straffelovens § 262 a bliver hovedreglen, at et offer efter anmodning skal have beskikket en bistandsadvokat.

Ligesom ved volds- og seksualforbrydelser foreslås det, at retten i mindre alvorlige sager skal kunne afslå en begæring om advokatbeskikkelse, når advokatbistand er åbenbart unødvendig.

3. Gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn mv.

I september 2002 afgav Justitsministeriets arbejdsgruppe om gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn betænkning nr. 1420/2002 om gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn.

Ud over forslag om indsættelse af tre nye bestemmelser i retsplejeloven om videoafhøring af børn mv. behandler arbejdsgruppen i betænkningen en række spørgsmål vedrørende varetagelse af barnets interesser i relation til retsplejelovens regler om bl.a. vidnefritagelse og den praktiske gennemførelse af videoafhøringen af barnet. Overvejelser af denne karakter er ikke medtaget i det foreliggende lovforslag, der er begrænset til arbejdsgruppens forslag til ændringer i retsplejeloven.

3.1. Gældende ret

3.1.1. Efter retsplejelovens § 731 skal en forsvarer beskikkes for sigtede i en række nærmere angivne situationer, hvis sigtede ikke selv har valgt en forsvarer, eller hvis den valgte forsvarer udebliver. Der skal i disse tilfælde eksempelvis ske forsvarerbeskikkelse, når sigtede fremstilles for retten med henblik på varetægtsfængsling eller opretholdelse af anholdelse, når der, forinden tiltale er rejst, skal afhøres vidner, når tiltale er rejst i sager, der skal behandles under medvirken af domsmænd, og når tiltale er rejst i sager, i hvilke der bliver spørgsmål om højere straf end bøde.

Bestemmelsen omhandler således den såkaldte obligatoriske forsvarerbeskikkelse, hvor sigtede hvis han ikke har valgt en forsvarer har krav på, at en forsvarer beskikkes ham. Det følger dog af § 731, stk. 2, at beskikkelse, når tiltale er rejst i sager, i hvilke der bliver spørgsmål om højere straf end bøde, og i det i § 922, stk. 4, (tilståelsessag efter sigtedes og anklagerens samtykke) nævnte tilfælde, kun sker efter sigtedes begæring.

Efter retsplejelovens § 732 kan der i andre end de i § 731 nævnte tilfælde, såvel før som efter at tiltale er rejst, ske beskikkelse af en offentlig forsvarer for den, der er sigtet, når retten efter sagens beskaffenhed, sigtedes person eller omstændighederne i øvrigt anser det for ønskeligt, og sigtede ikke selv

har skaffet sig bistand af en forsvarer. Det følger af § 732, stk. 2, at begæring om beskikkelse kan fremsættes af såvel sigtede som af politiet.

Retsplejeloven indeholder derimod ikke hjemmel til at beskikke en forsvarer for en person, der ikke er sigtet.

3.1.2. Det følger af retsplejelovens § 745, stk. 3, at politiet, hvis der skal foretages en afhøring eller et andet efterforskningskridt af lignende betydning, som kan formodes at ville finde anvendelse som bevis under domsforhandlingen, skal underrette forsvareren herom, således at forsvareren får lejlighed til at overvære det pågældende efterforskningskridt. En videoafhøring af et barn i forbindelse med en sag om seksuelt misbrug kan være et efterforskningskridt omfattet af § 745, stk. 3, hvis videoafhøringen kan formodes at ville finde anvendelse som bevis under domsforhandlingen.

Bestemmelsen blev indsat ved lov nr. 243 af 8. juni 1978. Baggrunden herfor var, at sådanne efterforskningskridt må sidestilles med anticiperet bevisførelse, jf. § 747, og at forsvareren derfor må have adgang til under bevisets optagelse at varetage den mistænkte/sigtedes interesser. Sigtede selv har ikke en tilsvarende ret til at være til stede, medmindre han deltager i gennemførelsen af efterforskningshandlingen. Der henvises til Folketingstidende 1977-78, tillæg A, sp. 2337-2486 samt til betænkning nr. 622/1971 om efterforskning i straffesager mv.

Har forsvareren ikke mulighed for at komme til stede, eller er det ikke muligt for politiet at give forsvareren meddelelse, kan der kun foretages efterforskningskridt, som ikke kan opsættes, jf. § 745, stk. 3. Forsvareren skal uden ophold underrettes om det foretagne. Efter § 745, stk. 4, kan reglen i stk. 3 fraviges, hvis hensynet til fremmede magter, til statens sikkerhed eller til sagens opklaring eller tredjemand undtagelsesvis gør det påkrævet.

Hvis der ikke, før videoafhøring af barnet har fundet sted, er grundlag for at sigte den, der er mistænkt i sagen, eller sigtelse ikke har været mulig, fordi den mulige gerningsmands identitet endnu er ukendt, kan der efter gældende ret, jf. ovenfor pkt. 3.1.1., ikke ske beskikkelse af en forsvarer.

Politiet har i praksis ud fra retssikkerhedsmæssige hensyn tilkaldt en advokat fra kredsen af beneficerede advokater, som under en videoafhøring af et barn kan varetage den mistænkte eller endnu ukendte gerningsmands interesser.

3.1.3. En arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for politi og anklagemyndighed samt en speciallæge i børnesygdomme afgav i maj 1995 en beretning om videoafhøring af børn. Det anbefales heri, at videoafhøringer anvendes, når barnet er 12 år eller derunder. Endvidere peges der på, at barnets udvikling eller psykiske tilstand som følge af overgrebet kan tilsige, at der bør anvendes videoafhøring, selv om barnet er ældre end 12 år. Tilsvarende fremgår af Rigsadvokatens retningslinjer for videoafhøringer af

børn i sædelighedssager, jf. Rigsadvokatens Meddelelse nr. 4/2001 af 17. december 2001.

I beretningen lægges det endvidere til grund, at den eventuelle mistænkte eller sigtede i sager om seksuelle overgreb mod børn ikke har krav på at overvære videoafhøringen af barnet i et tilstødende lokale, men at den pågældendes interesser varetages af den beskikkede forsvarer, der er til stede under afhøringen, jf. også ovenfor pkt. 3.1.2. om retsplejelovens § 745, stk. 3.

På denne baggrund og ud fra et hensyn til barnet var det indtil marts 2000 praksis, at den, der var mistænkt eller sigtet for seksuelt misbrug af et barn, ikke havde krav på at overvære politiets videoafhøring af barnet.

3.1.4. Den 16. marts 2000 afsagde Højesteret imidlertid kendelse i 2 sager vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt den, der er mistænkt eller sigtet for seksuelt misbrug af et barn, skal have adgang til at overvære politiets afhøring af barnet.

I den ene sag (sag nr. 9/2000) afviste byretten ved kendelse af 26. oktober 1999 at tillade, at de i sagen to sigtede personer kunne overvære videoafhøringen af de involverede børn. Vestre Landsret traf ved kendelse af 30. november 1999 bestemmelse om, at de sigtede kunne overvære videoafhøringerne af børnene fra monitorrummet. Procesbevillingsnævnet meddelte anklagemyndigheden tilladelse til at indbringe Vestre Landsrets kendelse for Højesteret. Højesteret stadfæstede ved kendelse af 16. marts 2000 landsrettens afgørelse. Højesterets kendelse er gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2000, s. 1326.

Højesteret udtalte blandt andet følgende:

»Den fulgte praksis med hensyn til videooptagelse af politiets afhøringer af børn i sædelighedssager har til formål dels at sikre bevis så hurtigt som muligt, dels at skåne børnene for afhøringer i retten. Den omstændighed, at videooptagelsen under en eventuel domsforhandling skal anvendes som bevis og således skal træde i stedet for en afhøring af barnet i retten, taler for, at videoafhøringerne i videst muligt omfang sker under iagttagelse af retssikkerhedsmæssige garantier svarende til dem, der gælder for indenretlige afhøringer. En adgang for den mistænkte eller sigtede til at være til stede i et andet lokale (monitorrummet) og derfra via tv-skærm overvære afhøringen vil tilgodese et retssikkerhedsmæssigt hensyn, idet det herved kan sikres, at forsvareren er i stand til gennem den afhørende kriminalassistent at stille relevante supplerende spørgsmål. Herved vil man samtidig også i barnets interesse kunne mindske behovet for genafhøring. Der er ikke af anklagemyndigheden anført væsentlige hensyn, som taler imod, at der i almindelighed gives den mistænkte eller sigtede adgang til at være til stede i

monitorrummet under afhøringen af barnet. Uanset ordlyden af og forarbejderne til retsplejelovens § 745, stk. 3, finder Højesteret herefter, at den mistænkte eller sigtede som udgangspunkt bør have en sådan adgang til at følge afhøringen.

Da der ikke er oplyst omstændigheder, som kan begrunde, at udgangspunktet bør fraviges i den foreliggende sag, tiltræder Højesteret, at det tillades indkærede at være til stede i et monitorrum under videoafhøring af børnene.«

I den anden sag (sag nr. 589/1999) havde den beskikkede forsvarer under byrettens behandling af sagen anmodet om, at den mistænkte fik tilladelse til sammen med forsvareren at overvære videoafhøringen af den mistænkte datter. Byretten bestemte ved kendelse af 26. juli 1999, at den mistænkte skulle underrettes om videoafhøringen, og at han var berettiget til fra et tilstødende lokale sammen med forsvareren at overvære afhøringen af datteren via en tv-skærm. Anklagemyndigheden kærede byrettens kendelse. Ved Østre Landsrets kendelse af 20. september 1999 fandt landsretten, at den mistænkte ikke var berettiget til at overvære afhøringen af datteren fra et tilstødende lokale. Procesbevillingsnævnet meddelte den mistænkte tilladelse til at indbringe Østre Landsrets kendelse for Højesteret. Ved kendelse afsagt den 16. marts 2000 stadfæstede Højesteret byrettens kendelse.

Kendelserne medførte en ændring af den hidtidige praksis ved videoafhøring af børn, således at mistænkte/sigtede nu som udgangspunkt har adgang til sammen med sin forsvarer at overvære videoafhøringen af barnet fra et monitorrum.

3.1.5. I Rigsadvokatens Meddelelse nr. 4/2001 af 17. december 2001 om videoafhøring af børn i sædelighedssager anføres det i punkt 7.2, at den mistænkte/sigtede som følge af Højesterets kendelser skal have lejlighed til at være til stede under videoafhøringen af barnet. Dette gælder dog ikke i de tilfælde, hvor den mistænkte endnu ikke er identificeret. Det fremgår endvidere, at afhøringen kan gennemføres uden den mistænkte/sigtedes tilstedeværelse i de tilfælde, som kan sidestilles med de i retsplejelovens § 745, stk. 3, 4. pkt., nævnte forhold vedrørende forsvareren, det vil sige i tilfælde, hvor der er tale om forhør af et barn, som ikke kan opsættes, og hvor den mistænkte eller sigtede ikke har mulighed for at komme til stede, eller hvor det ikke er muligt for politiet at give den mistænkte/sigtede meddelelse om afhøringen.

Endelig anføres det, at det må være muligt at fravige udgangspunktet om den mistænkte/sigtedes tilstedeværelse i de tilfælde, der er nævnt i retsplejelovens § 745, stk. 4, det vil sige, når det efter en konkret vurdering i den foreliggende sag må lægges til grund, at hensynet til efterforskningen eller tredjemand undtagelsesvis gør det påkrævet, at reglerne i stk. 3 fraviges.

Den i sagen beskikkede forsvarer eller af politiet tilkaldte advokat må i så fald underrettes herom.

Modsætter forsvareren sig herefter, at afhøringen gennemføres uden den mistænkte/sigtedes tilstedeværelse, kan der eventuelt være grundlag for at indbringe spørgsmålet for retten i medfør af retsplejelovens § 746.

3.1.6. Princippet om bevisumiddelbarhed indebærer, at bevisførelsen skal ske umiddelbart for den dømmende ret, og at den skal finde sted under domsforhandlingen.

Dette princip er fraveget i retsplejelovens § 877, stk. 2, idet det heraf fremgår, at en række dokumenter og aktstykker under domsforhandlingen kan benyttes som bevismidler og bliver da at oplæse. Det fremgår således af § 877, stk. 2, nr. 3, at tilførsler til retsbøger om vidner eller syns- og skønsmænds forklaringer kan benyttes som bevismidler under domsforhandlingen, hvis de pågældende eksempelvis er afhørt ved en anden ret end den, ved hvilken sagen behandles, eller de er afhørt, uden at tiltalte har været til stede på grund af udeblivelse.

§ 877, stk. 3, omfatter alle andre berettende dokumenter og aktstykker, herunder bl.a. politirapporter. Udgangspunktet efter bestemmelsen er, at sådanne berettende dokumenter og aktstykker ikke må finde anvendelse som bevismiddel. Retten kan dog undtagelsesvis give tilladelse hertil.

Videoptagelser af politiets afhøring af børn er ikke omfattet af ordlyden i § 877, stk. 3, men domstolene har i praksis henført sådanne optagelser under denne bestemmelse, hvilket bl.a. fremgår forudsætningsvist af Højesterets kendelser af 16. marts 2000.

Det vil bero på en konkret vurdering, om retten vil tillade dokumentation af en videoafhøring af børn under domsforhandlingen. Det må antages, at bl.a. barnets alder og mistænkte/sigtedes adgang til at overvære afhøringen i et tilstødende lokale vil indgå i denne vurdering.

3.2. Retstilstanden i andre lande

3.2.1. Hovedreglen i *Norge* er, at vidneafhøring af børn under 14 år foretages af en dommer uden for retsmøde. Afhøringen optages på video, og optagelsen afspilles under domsforhandlingen. Afhøringen af barnet skal som udgangspunkt foretages inden 2 uger efter politiets modtagelse af en anmeldelse om strafbart forhold.

Dommeren vil som udgangspunkt tilkalde en »særlig beskikket person« til at foretage afhøringen af barnet, men kan efter en konkret vurdering beslutte selv at foretage afhøringen.

Forsvareren skal som hovedregel varsles om afhøringen af barnet og have lejlighed til at være til stede ved afhøringen i et tilstødende lokale. Hvis efterforskningsmæssige eller andre tungtvejende hensyn taler imod forsvarerens tilstedeværelse, kan afhøringen foretages uden forsvarerens tilstedeværelse. Afhøringen af barnet vil dog i denne situation ikke kunne anvendes som bevis under domsforhandlingen, da sigtede ikke har haft lejlighed til at stille spørgsmål til barnet via forsvareren. Sigtede har derimod ikke krav på at blive underrettet om afhøringen og har heller ikke ret til at være til stede under afhøringen.

3.2.2. I *Sverige* optages afhøringer af børn under 15 år på video. Forsvareren overværer afhøringen fra et særligt monitorrum. Den mistænkte/sigtede kan ikke overvære afhøringen af barnet, men har efterfølgende mulighed for (inden for nogle uger) sammen med forsvareren at gennemse videoen og for at stille spørgsmål til barnet ved en fornyet afhøring. De svenske domstole har godkendt, at videoafhøringen kan afspilles under domsforhandlingen.

3.2.3. Afhøring af et barn vil ligeledes i *Finland* som udgangspunkt blive optaget på video. Forsvareren underrettes om afhøringen og har, da han har adgang til at være til stede, mulighed for at stille spørgsmål til barnet gennem den afhørende polititjenestemand. Den mistænkte/sigtede har derimod ikke adgang til at overvære afhøringen. Videooptagelsen og udskriften heraf tilstilles efterfølgende den mistænkte/sigtede og forsvareren, der kan anmode om genafhøring af barnet. De finske domstole har i praksis godkendt, at en videooptagelse af et barn kan anvendes som bevismiddel under domsforhandlingen, når tiltalte har haft adgang til at stille spørgsmål til barnet.

Der behandles for tiden et lovforslag i det finske parlament om bl.a. afhøring af børn. Dette lovforslag vil bl.a. medføre, at den mistænkte/sigtede skal have adgang til at overvære afhøringen af barnet.

3.2.4. Den *islandske* retsplejelov indeholder en bestemmelse om, at forurettede under 18 år i en sædelighedssag skal afhøres indenretligt. Afhøringen, der optages på video, finder sted i særligt indrettede lokaler. Forsvareren har adgang til at overvære afhøringen af barnet fra et tilstødende lokale. Sigtede har ligeledes ret til at overvære afhøringen fra det tilstødende lokale, medmindre dommeren finder, at hans tilstedeværelse kan være til byrde for barnet eller kan have indflydelse på barnets forklaring. Forsvareren og sigtede kan stille spørgsmål til barnet gennem dommeren eller den sagkyndige person, der foretager afhøringen.

Hvis sigtede og dennes forsvarer ikke har overværet afhøringen, vil optagelsen snarest muligt blive afspillet for dem i et retsmøde.

Den islandske retsplejelov indeholder en generel bestemmelse om, at indenretlige forklaringer afgivet af forurettede under efterforskningen kan anvendes som bevis samt en speciel bestemmelse om, at forurettede børn under 18 år i sædelighedssager ikke bør give møde i retten under

domsforhandlingen, medmindre dommeren finder særlig anledning hertil. Udgangspunktet er således, at barnet ikke skal give møde under domsforhandlingen. Optagelsen af afhøringen afspilles under domsforhandlingen, og udskrift af barnets forklaring fremlægges.

3.2.5. I sager om seksuelt misbrug af et barn er det retstilstanden i *Holland*, at afhøring af et barn, der er mellem 4 og 12 år, optages på video. Er barnet derimod over 12 år, vil afhøringerne som udgangspunkt alene blive optaget på lydbånd.

Den sigtede har kun adgang til at gøre sig bekendt med de forklaringer, som måtte være afgivet under sagens efterforskning, hvis der er sikkerhed for, at den pågældende ikke kan komme i kontakt med eller på anden måde har mulighed for at påvirke barnet. Den sigtedes forsvarer har derimod adgang til at gøre sig bekendt med de forklaringer, der er afgivet under efterforskningen, når politi- og anklagemyndighed har besluttet at indlede retsforfølgning i sagen.

Hvis den sigtede og forsvareren herefter ønsker, at der foretages en fornyet afhøring af barnet, må der under et indledende retsmøde fremsættes anmodning herom. Hvis anklagemyndigheden modsætter sig, at der foretages en fornyet afhøring, træffer retten afgørelse om spørgsmålet.

Under domsforhandlingen kan det forurettede barn, hvis det anses for at være forsvarligt, indkaldes til at afgive vidneforklaring i retten. Hvis der skal foretages en indenretlig afhøring af barnet, træffer retten i de fleste tilfælde bestemmelse om, at den tiltalte ikke må være til stede i retslokalet under afhøringen af barnet.

Hvis det ikke kan anses for forsvarligt at afhøre barnet indenretligt, kan en udskrift af barnets forklaring fremlægges som bevis i sagen.

3.2.6. I *England* kan videoafhøringer anvendes i sædelighedssager, når forurettede er under 17 år. Hvis forurettede, inden domsforhandlingen finder sted, fylder 17 år, kan en videoafhøring, der er foretaget inden forurettede fyldte 17 år, fortsat anvendes under domsforhandlingen forudsat, at forurettede på dette tidspunkt ikke er fyldt 18 år.

Videoafhøringer af børn i sædelighedssager foretages almindeligvis to gange. Den første afhøring foretages i stedet for politiets sædvanlige afhøring af et vidne til politirapport. Hvis anklagemyndigheden beslutter at indlede en egentlig retsforfølgning i sagen, har forsvaret krav på at foretage en modafhøring af barnet, som i sædelighedssager ligeledes vil kunne optages på video, således at barnet ikke skal deltage i en modafhøring i retten under domsforhandlingen. Anklagemyndighedens eventuelle supplerende afhøring herefter kan ligeledes ske ved en videoafhøring.

Ved afhøring af børn i sædelighedssager har dommeren, forsvareren og anklageren krav på at være til stede i afhøringslokalet eller eventuelt overvære afhøringen via en monitor eller tv-link, idet det er en forudsætning, at de skal kunne se og høre barnet samt kunne kommunikere med den person, som foretager afhøringen.

Mistænkte/sigtede har derimod ikke krav på at overvære politiets afhøring af barnet, som almindeligvis vil være hovedafhøringen af barnet. Den mistænkte/sigtede har derimod krav på at overvære den afhøring af barnet, som sker efter anmodning fra den mistænkte/sigtede og forsvareren, og hvor den mistænkte/sigtede og forsvareren har adgang til at få stillet spørgsmål til barnet. Den mistænkte/sigtede har ikke krav på at overvære afhøringen af barnet i selve afhøringslokalet, men kan overvære afhøringen via en monitor eller tv-link. Den mistænkte/sigtede skal under afhøringen af barnet have mulighed for at kommunikere med sin forsvarer.

Videoafhøringer af børn i sædeligheds- og voldssager kan efter engelsk ret som altovervejende udgangspunkt anvendes som bevismiddel med samme værdi som en vidneforklaring afgivet umiddelbart for den dømmende ret. Retten kan imidlertid, hvor retssikkerhedsmæssige hensyn taler imod anvendelse af en videoafhøring, bestemme, at videoafhøringen ikke kan anvendes som bevis under domsforhandlingen. Det vil navnlig være omstændighederne i forbindelse med foretagelsen af videoafhøringen, som vil have betydning for rettens vurdering af, om anvendelsen af denne som bevis under sagen er retssikkerhedsmæssig betænkelig. Hvis retten finder, at det kun er dele af videoafhøringen, som er retssikkerhedsmæssig betænkelig, kan den bestemme, at videoafhøringen kan anvendes i redigeret form.

3.3. Arbejdsgruppens overvejelser

3.3.1. Generelle overvejelser om afhøring af børn

Arbejdsgruppen har overvejet forskellige modeller for, hvordan afhøring af børn i straffesager om seksuelt misbrug af børn bør gennemføres.

Arbejdsgruppen har i den forbindelse overvejet, hvorvidt udgangspunktet i dansk ret om, at bevisførelsen, herunder afhøringen af vidner, skal ske umiddelbart for den dømmende ret, bør finde anvendelse også i sager, hvor børn skal afhøres om seksuelle overgreb. Endvidere har arbejdsgruppen overvejet en model, hvorefter afhøringen af barnet foretages indenretligt efter retsplejelovens § 747 om anticiperet bevisførelse eller indenretlig afhøring med anvendelse af video. Endelig har arbejdsgruppen overvejet muligheden for udenretlig videoafhøring af barnet, hvorefter videooptagelsen afspilles under en eventuel domsforhandling. Der henvises herom til betænkningen s. 90-94.

Arbejdsgruppen har vurderet, at afhøring af børn bør ske i form af en udenretlig videoafhøring af barnet. Arbejdsgruppen har i den forbindelse lagt

vægt på, at afhøringen må forventes at kunne gennemføres hurtigere, og at udenretlige videoafhøringer af børn har været anvendt i praksis gennem en længere årrække, uden at dette har givet anledning til bemærkninger om, at der bør medvirke en dommer under afhøringen.

Arbejdsgruppen finder ligeledes, at den eksisterende praksis om, at videoafhøringer som udgangspunkt kun anvendes i sager, hvor barnet på afhøringstidspunktet er 12 år eller derunder, bør fortsættes.

Endvidere vurderer arbejdsgruppen, at videoafhøringer efter omstændighederne bør kunne anvendes ved afhøring af børn som vidner i andre sagstyper som f.eks. drabs- og voldssager, således som dette allerede forekommer i praksis. Arbejdsgruppen har dog samtidig fundet, at der af retssikkerhedsmæssige hensyn bør opstilles nærmere betingelser for gennemførelsen af videoafhøringen af barnet.

3.3.2. Beskikkelse af forsvarer

Arbejdsgruppen finder, at den gældende retstilstand bør ændres, således at der skabes udtrykkelig hjemmel i retsplejeloven til at beskikke en forsvarer for den mistænkte eller ukendte gerningsmand allerede i forbindelse med gennemførelsen af en videoafhøring, medmindre den mistænkte/sigtede allerede har valgt en forsvarer.

Arbejdsgruppen anfører, at forsvareren efter gældende ret kan overvære en videoafhøring, jf. retsplejelovens § 745, stk. 3, og ovenfor i pkt. 3.1.2. Det fremgår tillige af domstolenes praksis for at meddele tilladelse i medfør af retsplejelovens § 877, stk. 3, til at anvende en videoafhøring som bevis under domsforhandlingen, at det må anses for et ufravigeligt krav for at tillade anvendelsen af en videoafhøring, at afhøringen er foretaget under medvirken af en forsvarer (/advokat) for den mistænkte.

Retsplejelovens § 731 og § 732 hjemler imidlertid kun adgang til at beskikke en forsvarer for den, der er sigtet eller tiltalt. Hvis politiet ikke har grundlag for at rejse en sigtelse i sagen, vil der således ikke før videoafhøringens foretagelse formelt kunne beskikkes en forsvarer for den, der måtte være mistænkt, eller senere måtte blive mistænkt eller sigtet i sagen.

Arbejdsgruppen har derfor tillige lagt vægt på, at praksis viser, at politiet i de fleste tilfælde ikke har tilstrækkeligt grundlag for at rejse en sigtelse om seksuelt misbrug af et barn, før der er foretaget en afhøring af barnet. Politiet har derfor i praksis hvor den mistænkte/sigtede ikke selv har valgt en forsvarer anvendt den fremgangsmåde at tilkalde en advokat fra kredsen af beneficerede advokater, som under videoafhøringen af barnet kan varetage den mistænkte eller ukendte gerningsmands interesser, uden at retten formelt har beskikket den pågældende som forsvarer i sagen. Da advokaten ikke formelt har status som forsvarer for den mistænkte, er der imidlertid usikkerhed om advokatens beføjelser.

Arbejdsgruppen anfører endvidere, at en forudgående formel beskikkelse af den medvirkende advokat som forsvarer for den mistænkte eller ukendte gerningsmand vil sikre advokaten de beføjelser, som efter retsplejeloven er tillagt den, der formelt er beskikket eller valgt som forsvarer i en straffesag. Den pågældende vil bl.a. have adgang til at gøre sig bekendt med det materiale, politiet allerede har tilvejebragt i sagen, jf. retsplejelovens § 745, stk. 1, ligesom den pågældende forud for videoafhøringen vil kunne diskutere sagen og eventuelle spørgsmål, som bør stilles til barnet, med sin klient. Det er desuden arbejdsgruppens opfattelse, at forsvareren skal være til stede under videoafhøringen af barnet. Forsvareren bør således pålægges en pligt til at overvære afhøringen for at varetage den mistænkte/sigtedes interesser under afhøringen. Der henvises herom til betænkningen s. 101-102.

Har den beskikkede eller eventuelt valgte forsvarer ikke mulighed for inden for ganske kort tid efter politiets modtagelse af anmeldelsen om et muligt seksuelt overgreb på et barn at medvirke ved videoafhøringen af barnet, bør der efter arbejdsgruppens opfattelse beskikkes en ny forsvarer i sagen. Arbejdsgruppen finder således, at de grunde, der taler for, at videoafhøringen af barnet gennemføres inden for ganske kort tid efter, at forholdet er blevet anmeldt herunder hensynet til, at den videre efterforskning i de fleste tilfælde er helt afhængig af barnets forklaring i denne sammenhæng bør tillægges større vægt end hensynet til mistænkte/sigtedes adgang til selv at vælge den forsvarer, der skal overvære videoafhøringen.

Rettens beslutning om at afvise en valgt forsvarer eller om at nægte at beskikke den advokat, som den mistænkte/sigtede ønsker, vil i givet fald kunne kæres til Den Særlige Klageret, jf. retsplejelovens § 737. Kæremålet medfører ikke opsættende virkning, medmindre det modsatte bestemmes af den ret, der har truffet beslutningen, eller af Den Særlige Klageret, jf. retsplejelovens § 969, stk. 2, jf. § 737, stk. 1.

Der henvises i øvrigt til betænkningen s. 100-102.

3.3.3. Mistænkte/sigtedes adgang til at overvære videoafhøring

Arbejdsgruppen har overvejet, hvorvidt den mistænkte/sigtede skal have adgang til at overvære videoafhøringen af barnet særligt henset til, at videoafhøringen vil kunne anvendes som bevismiddel under domsforhandlingen.

Efter arbejdsgruppens opfattelse vil en retstilstand, hvor den mistænkte/sigtede som udgangspunkt har adgang til fra et monitorrum at overvære videoafhøringen af barnet, indebære, at hensynet til den pågældendes retssikkerhed tilgodeses, idet det herved sikres, at den pågældende og forsvareren er i stand til gennem den afhørende kriminalassistent at stille relevante supplerende spørgsmål. Fremgangsmåden vil endvidere indebære, at barnet som altovervejende udgangspunkt kun skal

afgive forklaring en gang om de overgreb, som det måtte have været udsat for.

Arbejdsgruppen anfører videre, at ved en retstilstand, hvor den mistænkte/sigtede ikke har adgang til at overvære afhøringen, vil hensynet til den pågældendes retssikkerhed tilsige, at den pågældende skal have adgang til at gennemse videoen og adgang til at stille supplerende spørgsmål til barnet ved en genafhøring. En sådan retstilstand vil indebære, at barnet i de tilfælde, hvor der begæres en genafhøring, og hvor begæringen imødekommes, vil skulle afhøres to gange.

3.3.3.1. Arbejdsgruppens flertal finder, at der fremover ikke bør gives den mistænkte/sigtede adgang til at overvære videoafhøringer af børn i bl.a. sædelighedssager.

Flertallet har herved navnlig lagt vægt på, at det er helt afgørende, at der vælges den fremgangsmåde for videoafhøringer, hvor der er størst mulighed for at opnå en uforbeholden og detaljeret forklaring fra barnets side. Barnets forklaring er ofte det eneste bevis for, at barnet har været udsat for et seksuelt overgreb, og barnets vidneforklaring vil derfor i et stort antal sager være af afgørende betydning for sagens oplysning. Barnets manglende forklaring eller en ikke tilstrækkelig detaljeret forklaring vil således kunne medføre, at der ikke vil foreligge tilstrækkeligt bevismateriale til at gennemføre en straffesag.

Arbejdsgruppens flertal har i den forbindelse tillige lagt vægt på, at den mistænkte/sigtedes samtidige tilstedeværelse under afhøringen af barnet kan bevirke, at barnet bliver nervøs og ikke kan eller ikke tør forklare om det passerede, og at barnets kendskab til den mistænkte/sigtedes tilstedeværelse vil kunne påvirke barnet psykisk, øge barnets stressniveau og dermed hindre barnet i at tale frit. Da det samtidig er flertallets opfattelse, at større børn i givet fald bør orienteres om den mistænkte/sigtedes tilstedeværelse under videoafhøringen, taler dette for, at den pågældende ikke skal have adgang til at overvære videoafhøringen. For så vidt angår mindre børn finder flertallet ikke, at der er det samme behov for orientering af barnet om mistænkte/sigtedes tilstedeværelse. Et direkte spørgsmål fra det mindre barn herom bør dog besvares.

En fremgangsmåde, hvor den mistænkte/sigtede ikke har adgang til at overvære videoafhøringen, men har krav på efterfølgende at blive gjort bekendt med videoafhøringen, vil efter flertallets opfattelse også indebære, at det større barn forud for afhøringen skal orienteres om, at den mistænkte/sigtede senere vil blive gjort bekendt med barnets forklaring. Det er imidlertid flertallets opfattelse, at orientering af barnet om, at den mistænkte/sigtede senere vil få kendskab til barnets forklaring, ikke vil indebære den samme påvirkning af barnet som oplysning om, at den mistænkte/sigtede overværer barnets forklaring samtidig med, at den bliver

afgivet. Efter flertallets opfattelse har den tidsmæssige forskydning således betydning for barnets oplevelse af situationen.

Det er endvidere flertallets opfattelse, at den mistænkte/sigtedes retssikkerhed kan tilgodeses ved, at den mistænkte/sigtede i stedet for at overvære videoafhøringen skal have krav på efterfølgende at gennemse videoafhøringen og skal kunne anmode om, at der foretages en genafhøring af barnet, samt at den pågældendes forsvarer skal overvære afhøringen.

Arbejdsgruppens flertal er dog samtidig opmærksom på, at en genafhøring af barnet også vil kunne indebære en yderligere belastning for barnet. Det er imidlertid flertallets opfattelse, at en genafhøring ikke vil indebære en lige så stor belastning for barnet, som den mistænkte/sigtedes samtidige overværelse af hovedafhøringen.

En anmodning om genafhøring vil efter flertallets opfattelse skulle imødekommes, hvis en genafhøring findes rimeligt begrundet af hensyn til den mistænkte/sigtedes varetagelse af sit forsvar. Det vil f.eks. kunne være tilfældet, hvis der ønskes stillet nye relevante spørgsmål til barnet, som ikke er besvaret under den første afhøring, hvis der efter den første afhøring er fremkommet nye oplysninger, som måtte give anledning til at stille yderligere spørgsmål til barnet, eller der i øvrigt foreligger andre særlige grunde til at foretage en genafhøring af barnet. Helt ubegrundede anmodninger om genafhøring, eller anmodninger, som alene har karakter af en forhaling af sagen eller af chikane, bør derimod afslås.

Arbejdsgruppens flertal anfører dog, at det må forventes, at den første afhøring af barnet i almindelighed vil være så omfattende og grundig, at der kun i sjældne tilfælde vil være grundlag for en genafhøring af barnet. Det må endvidere antages, at forsvareren forud for gennemførelsen af videoafhøringen har drøftet sagen med sin klient og derfor i de fleste tilfælde allerede på dette tidspunkt vil være i stand til at stille de fornødne spørgsmål til barnet. Det er endvidere arbejdsgruppens opfattelse, at den mistænkte/sigtede af hensyn til barnet snarest muligt skal have forevist hovedafhøringen, således at en eventuel genafhøring af barnet kan foretages så hurtigt som muligt efter den første afhøring.

Arbejdsgruppens flertal finder ikke, at risikoen for påvirkning af barnet mellem to afhøringer vil være væsentlig større end risikoen for, at barnet inden den første afhøring kan være blevet påvirket, navnlig også henset til, at det er arbejdsgruppens opfattelse, at barnets forældre ikke bør overvære videoafhøringen af barnet.

Det er i øvrigt flertallets opfattelse, at det må være op til retten i forbindelse med bedømmelsen af straffesagens beviser at vurdere, hvilken bevismæssig vægt barnets eventuelle afvigende forklaringer kan tillægges.

Desuden finder flertallet, at en ordning, hvorefter mistænkte/sigtede ikke har adgang til at overvære afhøringen, men først efterfølgende bliver gjort bekendt med det forurettede barns forklaring, vil være i overensstemmelse med princippet i retsplejelovens § 848, hvorefter tiltalte kan udelukkes fra at overvære et vidnes forklaring, når særegne grunde taler for, at en uforbeholden forklaring ellers ikke ville kunne opnås. Ordningen vil endvidere svare til praksis i sædelighedssager, hvor den tiltalte i mange tilfælde udelukkes fra at overvære forurettedes forklaring i retten.

Endelig er det flertallets opfattelse, at de hensyn, som efter flertallets opfattelse taler for, at den mistænkte/sigtede ikke skal overvære afhøringen af det forurettede barn, også vil kunne foreligge i de tilfælde, hvor barnet ikke selv er forurettet, men hvor barnet har overværet, at en anden person, som barnet oftest kender, er blevet udsat for en mulig forbrydelse.

Der henvises i øvrigt til betænkningen s. 118-122.

3.3.3.2. Et mindretal af arbejdsgruppens medlemmer finder, at der ved afgørelsen af spørgsmålet om den mistænkte/sigtedes ret til at være til stede i et monitorrum og følge videoafhøringen af et barn, der muligt har været udsat for et seksuelt overgreb, må tages udgangspunkt i, at det i modsætning til andre politiafhøringer på forhånd er meningen, at videoptagelsen skal kunne anvendes som bevis under en eventuel senere domsforhandling og således træde i stedet for en afhøring af barnet i retten, jf. nedenfor under pkt. 3.3.4. Dette taler efter mindretallets opfattelse for, at sådanne videoafhøringer i videst muligt omfang sker under iagttagelse af retssikkerhedsmæssige garantier svarende til dem, der gælder ved indenretlige afhøringer, jf. Højesterets kendelser af 16. marts 2000, hvor det er udgangspunktet, at sigtede/tiltalte har ret til at være til stede, når forklaringerne afgives, jf. retsplejelovens §§ 748 og 848. Det bemærkes i den forbindelse af mindretallet, at retssikkerhedsmæssige garantier ikke blot indeholder et værn for den sigtede/tiltalte, men også har til formål at sikre korrekte domme, således at dommens resultat hverken bliver en urigtig domfældelse eller en urigtig frifindelse.

Mindretallet tillægger det bl.a. vægt, at når der undtagelsesvis er grundlag for at formode, at en uforbeholden forklaring ikke kan opnås under tiltaltes tilstedeværelse, praktiseres § 848 på den måde, at den tiltalte får adgang til at overhøre vidneforklaringen i et tilstødende lokale via et højtaleranlæg, eller således at den tiltalte umiddelbart efter vidneforklaringen bliver gjort bekendt med denne. Uanset hvilken fremgangsmåde der anvendes, vil den tiltalte få mulighed for gennem forsvareren at stille supplerende spørgsmål til vidnet efter at være blevet gjort bekendt med vidnets forklaring, og inden vidnet forlader retssalen.

Mindretallet lægger endvidere vægt på, at hvis den mistænkte/sigtede ikke er til stede i monitorrummet, vil det indebære en forøget risiko for, at det bliver nødvendigt at foretage en supplerende afhøring af barnet. Det skyldes, at det

barn, der afhøres, kan komme ind på episoder, som forsvareren vil have meget vanskeligt ved at stille supplerende spørgsmål om uden forudgående drøftelser med den mistænkte/sigtede. I perioden mellem de forskellige afhøringer vil der efter mindretallets opfattelse være forøget risiko for, at barnet vil blive udsat for påvirkninger.

Endelig anfører mindretallet, at det af retspraksis fra Den Europæiske Menneskeretsdomstol vedrørende artikel 6, stk. 3, litra d, jf. stk. 1, fremgår, at der ikke må ske domfældelse på grundlag af en forklaring, som tiltale ikke har haft mulighed for at imødegå ved kontraafhøring mv., hvis forklaringen er det eneste eller i hvert fald det reelt afgørende bevis i sagen. Mindretallet anfører videre, at der kan tænkes tilfælde, hvor barnets forældre eller andre omsorgspersoner modsætter sig en fornyet afhøring af barnet, hvis den første afhøring har været så belastende for barnet, at man ikke finder det forsvarligt at udsætte barnet for endnu en afhøring. I disse situationer vil der være risiko for, at videoafhøringen ikke kan anvendes som bevis under domsforhandlingen, jf. ovenfor. Mindretallet vurderer således, at flertallets forslag vil indebære en risiko for urigtige frifindelser.

Mindretallet finder derfor, at en ordning som foreslået af flertallet, hvorefter den mistænkte/sigtede ikke har ret til at være til stede i et monitorrum og følge videoafhøringen af barnet, kun kan accepteres, hvis helt afgørende hensyn til barnet tilsiger det, og hvis hensynet til, at den mistænkte/sigtede får en retfærdig rettergang, på anden måde er tilgodeset. Det er mindretallets opfattelse, at sådanne helt afgørende hensyn til barnet ikke foreligger, og at flertallets forslag ikke kompenserer den mistænkte/sigtede for de forringelser af den pågældendes retsstilling, der er en følge af, at han ikke har ret til at være til stede i monitorrummet.

Mindretallet vurderer på denne baggrund, at ordningen også fremover bør være den, at den mistænkte/sigtede som udgangspunkt har ret til at følge videoafhøringen af barnet i et monitorrum, men at dette monitorrum ikke bør befinde sig i den bygning, hvor barnet afhøres. Med det rigtige udstyr vil den mistænkte/sigtede kunne befinde sig på forsvarerens kontor, og ellers må videoafhøringen kunne følges i et lokale i retsbygningen eller et andet egnet sted. Mindretallet betragter det som helt afgørende, at barnet ikke får den mistænkte/sigtede at se i forbindelse med afhøringen. Befinder den mistænkte/sigtede sig i samme bygning som barnet, vil man risikere, at barnet får øje på ham, når han ankommer til eller forlader bygningen.

Endelig har mindretallet foreslået hvis flertallets forslag gennemføres at den mistænkte/sigtedes gennemsyn af videoptagelsen med barnets forklaring foretages umiddelbart efter forklaringens afgivelse, og mens barnet venter på politistationen, således at eventuelle supplerende spørgsmål stilles til barnet straks efter gennemsynet, og inden barnet har forladt politistationen.

Flertallet finder ikke en sådan løsning anvendelig, idet arbejdsgruppens flertal i den forbindelse særligt tillægger det vægt, at der vil gå betydelig tid med på

samme dag at gennemføre både afhøringen af barnet, forevisningen af videooptagelsen for mistænkte/sigtede samt en eventuel genafhøring af barnet. Mindretallets forslag er derfor efter flertallets opfattelse ikke foreneligt med hensynet til barnet.

Der henvises i øvrigt til betænkningen s. 122-129.

3.3.4. Anvendelse af videoafhøring som bevismiddel

Arbejdsgruppen anfører, at der har udviklet sig retspraksis for, at videoafhøringer kan dokumenteres som bevis under domsforhandlingen i medfør af retsplejelovens § 877, stk. 3, hvorefter dokumenter og aktstykker, som indeholder erklæringer og vidnesbyrd, kan benyttes som bevismidler, når retten undtagelsesvis giver tilladelse hertil.

Anvendelse af en videoafhøring som bevismiddel i medfør af retsplejelovens § 877, stk. 3, forudsætter således, at retten efter en konkret vurdering af de i sagen foreliggende omstændigheder, herunder omstændighederne i forbindelse med foretagelsen af videoafhøringen, tillader videoafhøringen anvendt som bevismiddel.

Endvidere anfører arbejdsgruppen, at der i en række sager som følge af rettens beslutning om ikke at tillade en videoafhøring anvendt som bevismiddel er sket frifindelse for den rejste tiltale, fordi anklagemyndigheden ikke ved de øvrige i sagen foreliggende beviser kunne løfte den til domfældelse i en straffesag nødvendige bevisbyrde. Baggrunden herfor var, at barnets forklaring var det væsentligste bevis for, at barnet havde været udsat for overgreb. Der henvises nærmere til bilag 2 i betænkningen, hvor en række afgørelser er refereret.

Arbejdsgruppen finder derfor, at der bør skabes udtrykkelig hjemmel i retsplejeloven til, at videoafhøringer kan forevises for den dømmende ret uden rettens forudgående tilladelse.

Arbejdsgruppen finder imidlertid henset til at anvendelse af politiets videoafhøring af et barn som bevis under domsforhandlingen som erstatning for barnets afgivelse af vidneforklaring for den dømmende ret er en fravigelse af princippet om, at bevisførelse (herunder afhøring af vidner) i straffesager skal foregå umiddelbart for den dømmende ret at der af hensyn til mistænkte/sigtedes retssikkerhed må opstilles visse nærmere betingelser for gennemførelsen og anvendelsen af videoafhøringer.

Arbejdsgruppen har i tilknytning hertil overvejet betydningen af eventuelle fejl og mangler i forbindelse med politiets optagelse af videoafhøringen og anfører, at der ikke i dansk ret gælder nogen fast generel regel om, at beviser, som ikke er tilvejebragt i fuld overensstemmelse med forskrifterne for tilvejebringelse af det pågældende bevis, aldrig kan føres. Arbejdsgruppen finder på denne baggrund, at der ved vurderingen af, hvorvidt

videoafhøringen bør forevises retten som bevis under sagen, bør lægges vægt på karakteren og betydningen af den forskrift, der i givet fald er tilsidesat.

Efter arbejdsgruppens opfattelse bør et eventuelt forsvarerskifte efter gennemførelsen af videoafhøringen ikke have betydning for videoafhøringens anvendelse som bevismiddel under domsforhandlingen. Hvis den mistænkte/sigtede vælger at skifte forsvarer, vil dette således ikke indebære, at der alene af den grund skal foretages en fornyet afhøring af barnet.

Der henvises i øvrigt nærmere til betænkningen s. 131-135.

3.4. Justitsministeriets overvejelser

3.4.1. Det er i dag almindelig praksis i en række sager, at politiets afhøring af børn optages på video med henblik på en senere forevisning under domsforhandlingen.

Dette er imidlertid en fravigelse af det almindelige princip om bevisumiddelbarhed, hvorfor anvendelse af videoafhøringer kun bør ske i de tilfælde, hvor afgørende hensyn taler for, at vidnet ikke skal give møde umiddelbart for den dømmende ret.

Det er derfor udgangspunktet, at afhøring af børn kun foretages på denne måde, når barnet er 12 år eller derunder. Der kan dog foreligge særlige omstændigheder, herunder barnets udvikling og psykiske tilstand, der bevirker, at der foretages videoafhøring af også ældre børn.

Justitsministeriet er enig med arbejdsgruppen i, at udenretlig videoafhøring af børn på 12 år eller derunder efter en konkret vurdering fortsat bør kunne finde anvendelse i bl.a. sager om seksuelle overgreb mod børn.

Justitsministeriet lægger i den forbindelse vægt på, at hensynet til det barn, der er mistanke om har været udsat for et overgreb, herved tilgodeses mest muligt, og at udenretlige videoafhøringer i en årrække har været anvendt i praksis, uden at dette i sig selv har givet anledning til kritik.

Justitsministeriet er ligeledes enig med arbejdsgruppen i, at der kan være andre typer af sager end sager om seksuelle overgreb, hvor de samme hensyn til barnet gør sig gældende, og hvor der derfor efter omstændighederne kan være et tilsvarende behov for, at afhøringen af barnet som vidne optages på video med henblik på forevisning under domsforhandlingen.

3.4.2. Retsplejelovens § 877, stk. 3, har, som det fremgår af pkt. 3.1.6., været anvendt som hjemmel for, at videooptagelser af politiets afhøringer af børn i bl.a. sager om seksuelle overgreb anvendes som bevismiddel under domsforhandlingen, selv om sådanne videooptagelser ikke er omfattet af bestemmelsens ordlyd.

Arbejdsgruppen peger i betænkningen på, at denne praksis sikrer, at domstolene får præsenteret alle foreliggende beviser i sagen, inden der afsiges dom. Herudover sikres det tillige, at børn, der er mistanke om har været udsat for overgreb eller andre traumatiserende oplevelser, ikke ud over politiets afhøring tvinges til at genopleve forholdet i for barnet uvante og utrygge omgivelser.

Justitsministeriet er derfor enig med arbejdsgruppen i, at der bør indsættes en udtrykkelig hjemmel i retsplejeloven til anvendelse af videoafhøringer af børn som bevismiddel under domsforhandlingen, hvis afhøringen og optagelsen heraf er sket på en måde, hvor hensynet til tiltales retssikkerhed og tiltaltes mulighed for at varetage sit forsvar er varetaget. Har der således været en forsvarer til stede, og har den tiltalte haft mulighed for at stille supplerende spørgsmål til barnet, jf. herom nedenfor, vurderer Justitsministeriet, at princippet om bevisumiddelbarhed kan fraviges. Det vil bero på domstolens frie bevisvurdering, hvilken bevisværdi det bevismateriale, der er fremlagt under domsforhandlingen, kan tillægges, jf. retsplejelovens § 896.

3.4.3. Efter retsplejelovens § 745, stk. 3, har forsvareren, som omtalt i pkt. 3.1.2., ret til at overvære efterforskningsskridt, der kan formodes at ville finde anvendelse som bevis under domsforhandlingen, og politiet skal derfor inden foretagelsen heraf give meddelelse til forsvareren.

Efter den nugældende retstilstand modtager en forsvarer meddelelse fra politiet om, at der vil blive foretaget en videoafhøring af et barn. Dette giver forsvareren lejlighed til at være til stede under afhøringen.

Med den foreslåede formulering af § 877 a vil der, jf. ovenfor under pkt. 3.4.2., være udtrykkelig hjemmel i retsplejeloven til anvendelse af videoafhøringen som bevismiddel, og forsvareren har derfor ret til at overvære afhøringen, jf. § 745, stk. 3.

En videoafhøring af et barn, der er mistanke om har været udsat for et seksuelt overgreb eller andre traumatiserende oplevelser, vil imidlertid ofte finde sted på et meget tidligt stadie af efterforskningen, og der kan således forekomme situationer, hvor der på tidspunktet for afhøringen af barnet endnu ikke er rejst en sigtelse. I disse situationer, er der, som det fremgår af pkt. 3.1.1., ikke i retsplejeloven hjemmel til at beskikke en forsvarer, og der vil ofte heller ikke være en valgt forsvarer.

Justitsministeriet er derfor enig med arbejdsgruppen i, at der bør indsættes en hjemmel i retsplejeloven til at beskikke en forsvarer i disse situationer ud fra et retssikkerhedsmæssigt hensyn. Forsvareren vil herved få de beføjelser, som efter retsplejeloven er tillagt en beskikket eller valgt forsvarer i en straffesag, herunder muligheden for at gøre sig bekendt med det materiale, politiet har tilvejebragt, jf. § 745, stk. 1. Forsvareren vil således på dette

typisk meget tidlige tidspunkt af efterforskningen være i stand til at varetage sin klients interesser også selv om klienten endnu ikke er identificeret.

3.4.4. Justitsministeriet er endvidere enig med arbejdsgruppen i, at den i § 745, stk. 3, hjemlede ret for forsvareren til at overvære afhøringen af barnet ikke er tilstrækkelig til varetagelse af den mistænkte/sigtedes interesser i forbindelse med en videoafhøring af et barn, der med den foreslåede § 877 a kan anvendes som bevismiddel under domsforhandlingen. Forsvareren bør derfor også efter Justitsministeriets opfattelse være forpligtet til at overvære videoafhøringen. Dette skal bl.a. ses i lyset af det nedenfor under pkt. 3.4.5. anførte om, at den mistænkte/sigtede ikke bør have adgang til at overvære afhøringen. Det vil derfor for varetagelsen af den mistænkte/sigtedes interesser være afgørende, at forsvareren er til stede under videoafhøringen. Denne pligt svarer i princippet til den beskikkede forsvarers pligt til, jf. retsplejelovens § 845, stk. 1, at være til stede under domsforhandlingen af en straffesag ved landsretten.

Det fremgår endvidere nedenfor under pkt. 3.5., at Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol tillægger det vægt, at de ulemper, som forsvaret påføres ved at undlade at føre barnet som vidne direkte for retten, på tilstrækkelig måde skal opvejes af passende retssikkerhedsgarantier. Det vil herunder have betydning, om tiltalte eller dennes forsvarer har haft mulighed for at stille spørgsmål til vidnet, eventuelt gennem tredjemand, enten i forbindelse med afhøringen eller på et senere tidspunkt i processen.

Det bemærkes, at retten i medfør af retsplejelovens § 733, stk. 2, og § 736, stk. 2, kan nægte at beskikke (eller nægte opretholdelsen af beskikkelsen af) en forsvarer, hvis forsvarerens medvirken ud fra retsplejemæssige hensyn til sagens behørig fremme ikke kan anses for forsvarlig mv. Det er efter Justitsministeriets opfattelse muligt for retten med hjemmel i disse bestemmelser efter omstændighederne at afvise at beskikke en bestemt forsvarer, hvis det på forhånd står klart, at den pågældende forsvarer ikke vil kunne deltage i politiets videoafhøring af barnet inden for ganske kort tid efter politiets modtagelse af en anmeldelse om det mulige strafbare forhold, da en tidlig afhøring af barnet vil være afgørende for sagens videre efterforskning. På samme måde har retten mulighed for at nægte at opretholde en beskikkelse af en forsvarer i tilfælde, hvor det på grund af forsvarerens forhold ikke vil være muligt at få gennemført videoafhøringen inden for kort tid.

3.4.5. Arbejdsgruppens flertal har foreslået en bestemmelse i retsplejeloven, hvorefter den mistænkte/sigtede i sager, hvor der foretages videoafhøring af et barn, ikke har ret til at overvære foretagelsen af afhøringen ud fra et hensyn til barnet. Den mistænkte/sigtede skal derimod efterfølgende have mulighed for at gennemse videoen hos politiet og for at fremsætte begæring om, at der foretages genafhøring af barnet.

Heroverfor står arbejdsgruppens mindretal, der finder, at mistænkte/sigtede skal have ret til at overvære videoafhøringen af et barn. Mindretallet har i den forbindelse navnlig henvist til hensynet til den mistænkte/sigtedes retssikkerhed, men har samtidig anført, at denne ordning ligeledes vil imødekomme hensynet til barnet, idet gentagne videoafhøringer af barnet herved undgås.

Efter Justitsministeriets opfattelse er der gode argumenter for begge de foreslåede løsninger. Der må lægges meget stor vægt på begge de hovedhensyn, som både flertallet og mindretallet fremhæver, dels hensynet til den mistænkte/sigtedes retssikkerhed, dels hensynet til barnet, og til at barnets forklaring bedst muligt kan bidrage til sagens oplysning. Valget mellem de to løsningsforslag kan derfor give anledning til betydelig tvivl.

Justitsministeriet lægger ved sin stillingtagen vægt på, at hensynet til barnet samt hensynet til at opnå en uforbeholden og detaljeret forklaring fra barnets side må antages at varetages bedst ved flertallets løsningsforslag. Hvis den mistænkte/sigtede overværer afhøringen, selv om dette måttet ske fra et andet lokale, vil dette, når barnet informeres herom hvilket efter Justitsministeriets opfattelse som udgangspunkt bør ske, hvis der er tale om et større barn kunne virke hindrende for, at politiet kan opnå en uforbeholden og detaljeret forklaring, der kan bidrage til sagens oplysning.

Justitsministeriet lægger endvidere vægt på, at hensynet til den mistænkte/sigtedes retssikkerhed også kan tilgodeses ved flertallets forslag, idet den mistænkte/sigtede efter forslaget har ret til snarest muligt efter afhøringens foretagelse at gennemse videoafhøringen og til at anmode om en eventuel genafhøring af barnet.

På den anførte baggrund er Justitsministeriet enig med arbejdsgruppens flertal i, at den mistænkte/sigtede ikke skal have ret til at overvære afhøringen heller ikke fra et tilstødende lokale. Justitsministeriet er ligeledes enig med flertallet i, at den mistænkte/sigtede af hensyn til den pågældendes varetagelse af sit forsvar skal have adgang til sammen med sin forsvarer at gennemse videooptagelsen hos politiet snarest muligt efter foretagelsen af afhøringen. Den pågældende får herved mulighed for forud for en mulig forevisning af videoafhøringen under en eventuel domsforhandling at gøre sig bekendt med barnets forklaring. Justitsministeriet er således enig med flertallet i, at mindretallets subsidiære løsningsforslag, hvorefter den mistænkte/sigtedes gennemsyn af videooptagelsen skal ske umiddelbart efter afhøringen af barnet, og mens barnet venter på politistationen, ikke er foreneligt med hensynet til barnet. Mindretallets løsningsforslag ville nemlig indebære, at barnet i givet fald skulle opholde sig unødigt længe på politistationen efter endt afhøring.

Det skal i den forbindelse bemærkes, at det efter retsplejelovens § 848 af retsformanden under domsforhandlingen ved landsretten kan besluttes, at

tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne eller en medtiltalt afhøres, når særegne grunde taler for, at en uforbeholden forklaring ellers ikke kan opnås.

Den pågældendes interesser og retssikkerhed i forbindelse med foretagelsen af afhøringen vil desuden være tilgodeset ved, at forsvareren pålægges pligt til at overvære afhøringen, jf. ovenfor pkt. 3.4.4. Forsvareren har således mulighed for efter forudgående drøftelse af sagen med sin klient at stille supplerende spørgsmål til barnet via den afhørende polititjenestemand.

Den mistænkte/sigtedes gennemsyn af videooptagelsen bør ske snarest muligt efter afhøringens foretagelse af hensyn til sagens fortsatte efterforskning samt af hensyn til barnet, der eventuelt på baggrund af den mistænkte/sigtedes gennemsyn indkaldes til en genafhøring, jf. umiddelbart nedenfor.

Det er som anført ovenfor tillige Justitsministeriets opfattelse, at den mistænkte/sigtede eller dennes forsvarer bør have adgang til at begære en fornyet afhøring af barnet, idet videoafhøringen, jf. ovenfor under pkt. 3.4.2., efter forslaget til retsplejelovens § 877 a, kan anvendes som bevismiddel under domsforhandlingen, hvorfor en genafhøring kan være nødvendig for, at den mistænkte/sigtede kan varetage sit forsvar. En begæring herom må fremsættes snarest muligt efter, at den mistænkte/sigtede har gennemset videooptagelsen af hensyn til sagens videre efterforskning samt af hensyn til barnet.

Det vil i første omgang være politiet, der efter en konkret vurdering af behovet og begrundelsen herfor skal træffe afgørelse om, hvorvidt en begæring om genafhøring kan imødekommes. Retten afgør imidlertid efter retsplejelovens § 746, stk. 1, tvistigheder om lovligheden af politiets efterforskningskridt samt om sigtedes og forsvarerens beføjelser, herunder om begæringer fra de pågældende om foretagelse af yderligere efterforskningskridt.

Det vil som altid bero på domstolenes frie bevisvurdering, hvilken bevisværdi eksempelvis en videoafhøring, der er fremlagt under domsforhandlingen, kan tillægges, jf. retsplejelovens § 896.

3.5. Forholdet til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

Det følger af artikel 6, stk. 1, i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, at enhver, der er anklaget for en forbrydelse, har ret til en retfærdig rettergang. Det følger endvidere af artikel 6, stk. 3, litra d, at en sådan person har ret til at afhøre eller lade afhøre imod ham førte vidner og at få vidner for ham tilsagt og afhørt på samme betingelser som vidner, der føres imod ham. Det følger heraf, at alle beviser, herunder vidner, som udgangspunkt skal føres direkte for retten under tilstedeværelse af tiltalte med henblik på at give mulighed for kontradiktion (se bl.a. S.N. mod Sverige, dom af 2. juli 2002, præmis 44).

Ifølge Domstolens praksis er anvendelse som bevis af forklaringer indhentet under politiets efterforskning ikke i sig selv i strid med artikel 6, forudsat at forsvarrets rettigheder respekteres. Disse rettigheder omfatter bl.a., at den tiltalte gives en tilstrækkelig og passende mulighed for at kontraafhøre et vidne enten på det tidspunkt, hvor vidnet afgiver forklaring eller på et senere tidspunkt i processen (se bl.a. Saïdi mod Frankrig, dom af 20. september 1993, præmis 43, og S.N.-dommen, præmis 44).

Domstolen har fastslået, at det er op til national ret at regulere, hvilke beviser der kan tillades ført i en sag, og op til de nationale domstole at bedømme det bevismateriale, der fremlægges. Domstolens opgave er derimod at vurdere, om sagen ud fra en helhedsvurdering, herunder bevisførelsen, har været retfærdig.

Domstolen har i sin praksis fremhævet, at særlige forhold gør sig gældende i straffesager vedrørende seksualforbrydelser, idet sådanne sager ofte opfattes af offeret som en stor belastning, specielt i de tilfælde hvor offeret ufrivilligt konfronteres med den tiltalte. Ved vurderingen af, om den tiltalte får en retfærdig rettergang i sådanne sager, skal der efter Domstolens praksis tages hensyn til respekt for offerets privatliv (se bl.a. S.N.-dommen, præmis 47).

I straffesager vedrørende bl.a. seksualforbrydelser accepterer Domstolen derfor, at der træffes foranstaltninger for at beskytte offeret, forudsat at disse foranstaltninger er i overensstemmelse med retten til et tilstrækkeligt og effektivt forsvar. For at sikre, at tiltalte får en retfærdig rettergang, er det efter Domstolens praksis nødvendigt, at de ulemper, som forsvaret påføres, på tilstrækkelig måde opvejes af passende retssikkerhedsgarantier (se bl.a. Doorson mod Holland, dom af 20. februar 1996, præmis 72, og S.N.-dommen, præmis 47).

Det fremgår endvidere af Domstolens praksis, at det ikke følger af artikel 6, at det i alle sager er påkrævet, at tiltalte eller dennes forsvarer har mulighed for at stille spørgsmål direkte til et vidne (se bl.a. S.N.-dommen, præmis 52).

Domstolen understreger, at vidneforklaringer indhentet under omstændigheder, hvor forsvarrets rettigheder ikke kan sikres i en sådan grad, der normalt kræves ifølge konventionen, skal behandles med meget stor varsomhed af retten (se S.N.-dommen, præmis 53, og Doorson-dommen, præmis 76).

I *SN-dommen* fandtes det ikke at udgøre en krænkelse, at en videoafhøring og en båndoptagelse af en afhøring af en 10-årig dreng, som var blevet foretaget af en erfaren politibetjent, blev benyttet som bevis mod klager i en sag, hvor han blev dømt for seksuelt misbrug af drengen. Drengen afgav ikke forklaring i retten, og de optagne forklaringer var i det væsentlige de eneste beviser mod klager. Hverken klager eller klagers advokat var til stede ved den første afhøring af drengen (videoafhøringen), der fandt sted på et tidspunkt, hvor klager endnu ikke var informeret om sigtelsen, og klagers advokat havde

givet afkald på at være til stede ved den anden afhøring (båndoptagelsen), idet barnets advokat ikke kunne møde. Med hensyn til den anden afhøring lagde Domstolen vægt på, at forsvareren havde samtykket i ikke at være til stede, at han havde accepteret den fremgangsmåde, der blev fulgt, at han kunne have begæret afhøringen optaget på video, at han havde mulighed for at stille spørgsmål til drengen via politiet, og at han ved senere afspilning af afhøringen kunne konstatere, at de spørgsmål, han havde ønsket stillet, også rent faktisk var blevet stillet. For så vidt angår anvendelsen af videoafhøringen og båndoptagelsen som bevis under straffesagen, lagde Domstolen vægt på, at det ikke følger af artikel 6, stk. 3, litra d, at tiltalte eller forsvareren i alle sager har krav på at stille spørgsmål direkte til et vidne, og at tiltalte og dennes forsvarer havde tilstrækkelig mulighed for at anfægte drengens forklaringer og troværdighed under straffesagen. Domstolen lagde endelig vægt på, at de nationale domstole havde behandlet drengens forklaringer med stor varsomhed, herunder vurderet betydningen af, at nogle af forklaringerne var vage, og at der under afhøringerne var blevet stillet nogle til dels ledende spørgsmål.

Sammenfattende følger det af artikel 6, at der kan tages visse forholdsregler for at beskytte offeret i sager om bl.a. seksuelt misbrug, herunder f.eks. undlade at føre et vidne direkte for retten, forudsat at disse forholdsregler er i overensstemmelse med retten til et tilstrækkeligt og effektivt forsvar. For at sikre at tiltalte får en retfærdig rettergang, er det nødvendigt, at de ulemper, som forsvaret påføres, på tilstrækkelig måde opvejes af passende retssikkerhedsgarantier. Det vil herunder have betydning, om tiltalte eller dennes forsvarer har haft mulighed for at stille spørgsmål til vidnet, eventuelt gennem tredjemand, enten i forbindelse med afhøringen eller på et senere tidspunkt i processen. Vidneforklaringer, hvor forsvarets rettigheder ikke kan sikres i en sådan grad, der normalt kræves ifølge konventionen, skal behandles med stor varsomhed af retten.

Efter Justitsministeriets opfattelse er den foreslåede fremgangsmåde med videoafhøring af børn forenelig med konventionens artikel 6 og de krav, der følger af Domstolens praksis.

Efter den foreslåede ordning har den, der er mistænkt eller sigtet, ikke adgang til at overvære en videoafhøring af et barn. Den foreslåede ordning indebærer således en fravigelse af det grundlæggende princip om, at bevisførelse, herunder afhøring af vidner, i en straffesag skal foregå umiddelbart for den dømmende ret i et retsmøde, hvor den tiltalte er til stede og har mulighed for kontradiktion.

Den foreslåede ordning skal imidlertid ses i lyset af, at den mest skånsomme måde, hvorpå et barn kan afhøres i anledning af navnlig en mistanke om seksuelt misbrug af barnet, er ved at foretage en udenretlig videoafhøring af barnet, som efterfølgende kan dokumenteres som bevis under en eventuel straffesag. Den foreslåede ordning er således begrundet i hensynet til

beskyttelsen af barnets privatliv, og et sådant hensyn er udtrykkeligt anerkendt i Domstolens praksis.

Den mistænkte/sigtedes retssikkerhed er samtidigt tilgodeset ved den foreslåede ordning. Det er således et krav, at når politiets videoafhøring af et barn kan formodes at ville finde anvendelse som bevis under domsforhandlingen, skal der inden afhøringen beskikkes en forsvarer for den, der er mistænkt eller sigtet eller senere måtte blive mistænkt eller sigtet i sagen, hvis den pågældende ikke selv har valgt en forsvarer, eller hvis den valgte forsvarer udebliver.

Det er endvidere et krav, at den mistænkte/sigtedes forsvarer er til stede under afhøringen af barnet. Herved sikres, at forsvareren under videoafhøringen kan stille spørgsmål til barnet gennem den afhørende polititjenestemand.

Det er endvidere et krav, at den mistænkte/sigtede snarest muligt skal have adgang til sammen med sin forsvarer at gennemse videooptagelsen. Den mistænkte/sigtede eller dennes forsvarer kan fremsætte begæring om genafhøring af barnet, hvorved sikres, at den mistænkte/sigtede får mulighed for at få stillet eventuelle spørgsmål, som den første afhøring giver anledning til.

En eventuel tvist mellem politiet/anklagemyndigheden og den mistænkte/sigtede og dennes forsvarer om gennemførelsen af videoafhøringen, og herunder spørgsmålet om, hvorvidt der skal foretages genafhøring, vil kunne indbringes for retten i medfør af retsplejelovens § 746, stk. 1.

Politiets videoafhøring af et barn kan benyttes som bevis under domsforhandlingen. Det er i overensstemmelse med princippet om fri bevisbedømmelse overladt til retten at afgøre videoafhøringens bevismæssige værdi, herunder hvis der f.eks. er stillet ledende spørgsmål til barnet. Retten skal udvise varsomhed ved anvendelsen af videoafhøringer, idet det er forudsat, at videoafhøringer, der ikke opfylder de grundlæggende betingelser i den foreslåede ordning, som alt overvejende udgangspunkt ikke kan anvendes som bevismiddel under domsforhandlingen. Hvis der således ikke har været en forsvarer for den mistænkte/sigtede til stede under afhøringen, bør afhøringen som altovervejende udgangspunkt ikke tillades anvendt.

4. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser mv.

For alle de ovenfor nævnte nykriminaliseringer mv. gælder, at det på nuværende tidspunkt er vanskeligt at angive størrelsen af den straf, der i det konkrete tilfælde vil blive idømt for overtrædelser af den pågældende art.

Henset til den forventede anvendelse af de foreslåede bestemmelser sammenholdt med den hidtidige anvendelse må det imidlertid antages, at de

nævnte nykriminaliseringer mv. ikke vil have økonomiske konsekvenser for det offentlige af betydning.

Det bemærkes særligt, at efterforskningen i de her omhandlede sager, især sager om overtrædelse af straffelovens § 235, erfaringsmæssigt er meget ressourcekrævende, men henset til det relativt beskedne antal sager, som det forventes at ville dreje sig om, vil denne efterforskningsmæssige indsats kunne varetages inden for politiets nuværende bevillingsmæssige rammer.

Ændringen af retsplejelovens bestemmelser om beskikkelse af bistandsadvokat til forurettede i sager om menneskehandel samt reglerne om brug af videoafhøring i forbindelse med straffesager om seksuelt misbrug af børn mv. vil ligeledes efter Justitsministeriets opfattelse ikke have økonomiske konsekvenser for det offentlige af betydning.

Lovforslaget skønnes således samlet set ikke at have økonomiske eller administrative konsekvenser for det offentlige af betydning.

Lovforslaget har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser for erhvervslivet, og forslaget har ingen miljømæssige konsekvenser.

Lovforslaget gør det muligt for Danmark at medvirke til vedtagelsen af EU-rammeafgørelsen om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn samt børnepornografi.

	Positive konsekvenser/ mindre udgifter	Negative konsekvenser/ merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen	Ingen af betydning
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative	Ingen	Ingen

konsekvenser for borgerne		
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget gør det muligt for Danmark at medvirke til vedtagelsen af EU-rammeafgørelsen om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn samt børnepornografi.	

5. Hørte myndigheder mv.

Et lovforslag om børnepornografi, seksuel udnyttelse af børn og salg af børn har forud for fremsættelsen været til høring hos:

Præsidenterne for Østre og Vestre Landsret, præsidenterne for Københavns Byret og for retterne i Århus, Odense, Ålborg og Roskilde, Domstolsstyrelsen, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Rigsadvokaten, Rigspolitichefen, Politidirektøren i København, Foreningen af Politimestre i Danmark, Politifuldmægtigforeningen, Politiforbundet i Danmark, Advokatrådet, Landsforeningen af beskikkede advokater, Det Danske Center for Menneskerettigheder, Retspolitisk Forening, Nævnet for Etnisk Ligestilling, Dansk Kvindesamfund, Danske Kvinders Nationalråd, Pro-Centret, Reden, Red Barnet, Børnerådet, Børnesagens Fællesråd, Børns Vilkår, Adoption Center, DanAdopt, Landsforeningen Adoption og Samfund, Adoptionsnævnet, Amdsrådsforeningen, Dansk Ungdoms Fællesråd, Foreningen af Statsamtmand, Foreningen af Statsamtsjurister, Københavns Universitet og Socialforskningsinstituttet.

Betænkning om gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn afgivet af Justitsministeriets arbejdsgruppe om gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn (betænkning 1420/2002) har været sendt til høring hos:

Præsidenterne for Østre og Vestre Landsret, præsidenterne for Københavns Byret og for retterne i Århus, Odense, Ålborg og Roskilde, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Rigsadvokaten, Rigspolitichefen, Politidirektøren i København, Foreningen af Politimestre i Danmark, Politifuldmægtigforeningen, Politiforbundet i Danmark, Advokatrådet, Nævnet for Etnisk Ligestilling, Det Danske Center for Menneskerettigheder, Socialministeriet, Københavns Universitet, Århus Universitet, Kommunernes Landsforening, Dansk Psykolog Forening, Landsforeningen af Beskikkede Advokater, Foreningen af Speciallæger, Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforening (BUPL), Børnerådet, Red Barnet, Børnesagens Fællesråd og Børns Vilkår.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

I bilag 3 til lovforslaget er de foreslåede bestemmelser sammenholdt med de nugældende regler.

Til § 1

Til nr. 1

Det foreslås, at bestemmelsen i § 94, stk. 4, udvides således, at også i sager om overtrædelse af straffelovens § 262 a, stk. 2, (menneskehandel med person under 18 år) regnes forældelsesfristen tidligst fra den dag, den forurettede fylder 18 år.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.5.5. i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 2

Det foreslås, at straffelovens § 223 a ændres, således at den, der som kunde mod betaling eller løfte om betaling har samleje med en person under 18 år, straffes. I dag er det et krav, at personen under 18 år helt eller delvist ernærer sig ved prostitution.

Med ændringen bliver det strafbare område udvidet, således at bestemmelsen også vil omfatte situationer, hvor personen under 18 år ikke kan siges at ernære sig ved prostitution.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.5.1. i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 3

Efter § 230 kan den, der optager utugtige fotografier, film eller lignende af en person under 18 år med forsæt til at sælge eller på anden måde at udbrede materialet, straffes med fængsel indtil 2 år, under formildende omstændigheder med bøde.

Det foreslås, at strafferammen i § 230 forhøjes til fængsel indtil 6 år, hvis der foreligger skærpende omstændigheder. Som skærpende omstændigheder skal navnlig anses tilfælde, hvor barnets liv udsættes for fare, hvor der anvendes grov vold, hvor der forvoldes barnet alvorlig skade, eller hvor der er tale om optagelser af mere systematisk eller organiseret karakter. Det foreslås tillige, at denne opregning af skærpende omstændigheder indsættes som et nyt 2. pkt. i § 230. Der er ikke tale om en udtømmende opregning af omstændigheder, der kan betragtes som skærpende. Således kan eksempelvis barnets alder i sig selv medføre, at forholdet skal omfattes af den skærpede strafferamme.

Det vil afhænge af en konkret vurdering, om optagelserne skønnes at være af mere systematisk eller organiseret karakter. Bestemmelsen herom skal bl.a. ses i sammenhæng med rammeafgørelsens artikel 5, stk. 2, litra c, der henviser til EU's fælles aktion af 21. december 1998 om at gøre det strafbart at deltage i en kriminel organisation i EU's medlemsstater (EFT L 351 af 29. december 1998, s. 1). Udtrykket systematisk eller organiseret er imidlertid

ikke begrænset til aktiviteter af en kriminel organisation som defineret i den fælles aktion. Andre former for systematisk eller organiseret produktion af børnepornografisk materiale vil således også skulle anses for en skærpende omstændighed ved anvendelsen af straffelovens § 230.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.5.4. i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 4

Efter § 235, stk. 1, straffes den, som erhvervsmæssigt sælger eller på anden måde udbreder utugtige fotografier, film eller lignende af børn, med bøde eller fængsel indtil 2 år. På samme måde straffes den, som i en videre kreds udbreder sådanne fremstillinger.

Det foreslås, at det strafbare område udvides til at omfatte »utugtige fotografier, film, andre utugtige visuelle gengivelser eller lignende«. Herefter vil også såkaldt fiktiv børnepornografi som f.eks. computergenerede billeder med børnepornografisk indhold være omfattet af bestemmelsen.

Uden for anvendelsesområdet falder materiale, hvor det utugtige indhold alene gengives i skriftform.

Der foreslås tillige med henblik på en udvidelse af beskyttelsesområdet indsat en aldersgrænse på 18 år i § 235, stk. 1. Er identiteten og alderen ukendt, vil det være afgørende for strafbarheden, om den pågældende fremtræder som yngre end 18 år i det pornografiske materiale.

Det foreslås endvidere, at ordet »udbreder« indsættes i stk. 1 som en samlet betegnelse for de handlinger, der er kriminaliseret. Formuleringen omfatter enhver form for udbredelse, herunder eksport, distribution, transmission mv. Produktion af fiktivt børnepornografisk materiale med henblik på udbredelse er tillige omfattet.

Det foreslås desuden, at strafferammen i § 235, stk. 1, forhøjes, således at straffen kan stige til fængsel indtil 6 år, hvis der foreligger skærpende omstændigheder. Herudover foreslås det at tilføje et 2. pkt., der angiver eksempler på forhold, som taler i skærpende retning.

Det vil afhænge af en konkret vurdering, om udbredelsen mv. skønnes at være af mere systematisk eller organiseret karakter, eller om der i øvrigt foreligger skærpende omstændigheder. Der henvises herom til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 3 (straffelovens § 230).

Efter § 235, stk. 2, straffes den, der besidder eller mod vederlag gør sig bekendt med grovere former for børnepornografi.

Bestemmelsen foreslås udvidet til ligesom i forslaget til ny affattelse af § 235, stk. 1 at omfatte alle »utugtige, visuelle gengivelser af personer under 18 år«

og ikke som i dag alene en række grovere former for børnepornografi. Det foreslås dog samtidig i § 235, stk. 3, at besiddelse ikke skal være strafbar i tilfælde, hvor den person, der er gengivet på billedet, er fyldt 15 år på tidspunktet, hvor gengivelsen sker, og har givet sit samtykke til besiddelsen af billedet.

Endelig foreslås det, at overtrædelse af § 235, stk. 2, skal kunne straffes med fængsel indtil 1 år.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.5.3. og 2.5.4. i de almindelige bemærkninger.

Til § 2

Forslaget til § 34, stk. 2, indebærer, at det vil være strafbart for en person, der optræder som mellemmand i forbindelse med en adoption, at yde vederlag til nogen for at opnå samtykke til adoptionen.

Straffen er som efter adoptionslovens § 34, stk. 1, bøde eller fængsel indtil 4 måneder.

Ved en mellemmand forstås en person eller organisation, der formidler kontakt mellem adoptionssøgende og et barn, eller som i øvrigt medvirker til, at et barn bortadopteret. Det er ikke afgørende, om mellemmanden yder vederlaget efter aftale med de adoptionssøgende, eller om vedkommende handler på eget initiativ. Er det derimod de adoptionssøgende selv, der yder vederlaget, vil dette ikke være strafbart efter bestemmelsen.

Medmindre der er tale om en af de adoptionsformidlende organisationer, der har tilladelse efter adoptionslovens § 30 til at yde adoptionshjælp, vil selve det at formidle kontakt mellem adoptionssøgende og barn eller i øvrigt at yde bistand til gennemførelse af adoptionen også være strafbart efter adoptionslovens § 34, stk. 1, nr. 2.

Efter adoptionslovens § 7, stk. 1, kræver adoption af et barn samtykke fra forældrene. Hvis en af forældrene ikke har del i forældremyndigheden, skal denne dog ikke samtykke. Er begge forældre uden del i forældremyndigheden, forsvundne eller ude af stand til at handle fornuftsmæssigt, kræves samtykke fra værger, jf. § 7, stk. 3. Er barnet over 12 år kræves som udgangspunkt også samtykke fra barnet, jf. § 6, stk. 1.

Det vil således være strafbart for den, der optræder som mellemmand, at yde vederlag til en forældremyndighedsindehaver eller værge eller til barnet for at opnå samtykke til adoptionen.

Ydes der vederlag i forbindelse med adoptionen, medfører det tillige, at meddelelse af adoptionsbevilling skal nægtes, jf. adoptionslovens § 15.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.5.2. i de almindelige bemærkninger.

Til § 3

Til nr. 1

Det foreslås, at der indsættes en ny bestemmelse i retsplejeloven, hvorefter der skal ske forsvarerbeskikkelse i forbindelse med politiets afhøring af et barn, når afhøringen optages på video (videoafhøring), hvis afhøringen kan formodes at ville finde anvendelse som bevis under domsforhandlingen.

Bestemmelsen svarer med enkelte redaktionelle ændringer til det forslag, der er indeholdt i betænkning nr. 1420/2002 om gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn.

Forsvarerbeskikkelse bliver således obligatorisk i alle sager, hvor der skal foretages videoafhøring af et barn, hvis den mistænkte/sigtede ikke selv har valgt en forsvarer, eller hvis den valgte forsvarer udebliver. Dette gælder, selv om ingen endnu er sigtet i sagen.

Retsplejelovens kapitel 66 finder i øvrigt anvendelse på beskikkelser efter den foreslåede bestemmelse.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.3.2. og 3.4.3. i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 2

Bestemmelsen indebærer, at der også i sager om overtrædelse af straffelovens § 262 a om menneskehandel som hovedregel skal beskikkes en bistandsadvokat for den forurettede, hvis den pågældende begærer det. Hvis der er tale om en mindre alvorlig sag, og advokatbistand anses for åbenbart unødvendig, kan retten dog afslå en begæring om advokatbeskikkelse.

Der henvises til pkt. 2.5.6. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Til nr. 3

Det foreslås, at der indsættes en ny bestemmelse i retsplejeloven. Efter den foreslåede bestemmelse skal forsvareren være til stede under politiets afhøring af et barn, når afhøringen optages på video (videoafhøring), hvis videoafhøringen kan formodes at ville finde anvendelse som bevis under domsforhandlingen, jf. også bemærkningerne til lovforslagets § 3, nr. 4. Den mistænkte/sigtede har derimod efter forslaget ikke adgang til at overvære afhøringen. Den pågældende skal snarest muligt have adgang til sammen med sin forsvarer at gennemse videooptagelsen hos politiet, og kan snarest muligt herefter fremsætte en anmodning om, at der foretages en genafhøring af barnet.

Bestemmelsen svarer med enkelte redaktionelle ændringer til det forslag, der er indeholdt i betænkning nr. 1420/2002 om gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn.

Den foreslåede bestemmelse finder anvendelse uanset, om barnet er forurettet eller en »udenforstående«, som har overværet en mulig forbrydelse.

Bestemmelsen indebærer, at forsvareren ikke blot har adgang til, således som det allerede følger af retsplejelovens § 745, stk. 3, at overvære videoafhøringen af barnet, men pålægger denne en pligt til at overvære afhøringen. Det sikres herved, at den mistænkte/sigtede eller den endnu ikke identificerede gerningsmands interesser kan varetages under afhøringen af barnet, selv om den mistænkte/sigtede ikke selv har krav på at overvære afhøringen.

Ved at pålægge forsvareren en pligt til at være til stede under videoafhøringen skabes der samtidig overensstemmelse med den beskikkede forsvarers pligt til, jf. retsplejelovens § 845, stk. 1, at være til stede under domsforhandlingen af en straffesag.

Forsvareren må under videoafhøringen stille sine spørgsmål til barnet gennem den afhørende polititjenestemand.

Hvis forsvareren ikke har mulighed for inden for ganske kort tid efter politiets modtagelse af anmeldelsen i sagen at medvirke ved videoafhøringen af barnet, må retten anmodes om, jf. reglerne i retsplejelovens kapitel 66, at beskikke en ny forsvarer for den mistænkte/sigtede.

Det foreslås endvidere, at den mistænkte eller sigtede ikke har krav på at overvære afhøringen af barnet ej heller fra et andet lokale via en monitor. Den mistænkte/sigtede kan således ikke under henvisning til, at han ikke har overværet afhøringen af barnet, anfægte anvendelsen af videoafhøringen som bevismiddel under en senere domsforhandling.

Derimod foreslås det, at mistænkte/sigtede har krav på efterfølgende sammen med sin forsvarer at gennemse videoafhøringen og herved blive bekendt med barnets forklaring. Den mistænkte/sigtede får ved gennemsynet mulighed for at vurdere, om barnets forklaring giver ham anledning til at anmode om, at der stilles yderligere spørgsmål til barnet. Af hensyn til en eventuel genafhøring af barnet bør den mistænkte/sigtede gennemse videooptagelsen snarest muligt efter gennemførelsen af afhøringen. Det bør tilstræbes, at den mistænkte/sigtede ser videoafhøringen så hurtigt som muligt efter optagelsen eventuelt samme dag og så vidt muligt inden for 1 til 2 uger efter afhøringen.

Hvis den mistænkte/sigtede ønsker at gennemse videoafhøringen, men er lovligt forhindret heri, f.eks. på grund af sygdom eller sagligt begrundet

udlandsophold, må videooptagelsen forevises ham hurtigst muligt efter forhindringens ophør.

En væsentlig udskydelse af tidspunktet for den mistænkte/sigtedes gennemsyn af videooptagelsen kan betyde, at en eventuel anmodning om genafhøring af barnet af hensyn til barnet må afvises, jf. nærmere nedenfor.

Det er frivilligt for den mistænkte/sigtede, om han ønsker at gennemse videoafhøringen. Hvis den mistænkte/sigtede afstår fra at gennemse videooptagelsen eller forholder sig passiv over for politiets henvendelse om gennemsyn kan den mistænkte/sigtede ikke af denne grund efterfølgende under domsforhandlingen anfægte, at videoafhøringen anvendes som bevis under sagen. Den mistænkte/sigtede og dennes forsvarer bør senest samtidig med, at den mistænkte/sigtede afstår fra at gennemse videooptagelsen, gøres bekendt med, at anvendelsen af videoafhøringen som bevismiddel ikke efterfølgende kan anfægtes under henvisning til, at den mistænkte/sigtede ikke har set videoafhøringen forud for domsforhandlingen. Hvis den mistænkte/sigtede forholder sig passiv over for politiets henvendelser om adgangen til at se videooptagelsen, bør det ved fornyet henvendelse til ham og hans forsvarer sikres, at mistænkte/sigtede har modtaget vejledning om adgangen til at gennemse videoafhøringen og formålet hermed. Afstår den pågældende herefter fra at gennemse videooptagelsen, eller forholder han sig fortsat passiv, bør hans forsvarer orienteres om, at mistænkte/sigtede ikke ønsker at gennemse videooptagelsen eller ikke har reageret på politiets henvendelser.

Udgangspunktet efter den foreslåede bestemmelse er, at den mistænkte/sigtedes gennemsyn af videooptagelsen skal foregå hos politiet, således at politiet kan dokumentere, at den mistænkte/sigtede har set videooptagelsen inden en eventuel domsforhandling. Hvis den mistænkte/sigtede har gennemset videooptagelsen hos forsvareren, og dette er dokumenteret over for politiet ved en erklæring fra forsvareren om, at mistænkte/sigtede har gennemset forsvarerens kopi af videooptagelsen, vil mistænkte/sigtedes gennemsyn af videooptagelsen hos politiet dog kunne undlades.

Det foreslås endvidere, at den mistænkte/sigtede eller dennes forsvarer kan fremsætte begæring om, at der foretages en genafhøring af barnet. Den mistænkte/sigtede får herved mulighed for at varetage sit forsvar ved at få stillet spørgsmål til barnet, når barnets forklaring kan forventes at blive anvendt som bevis under en senere domsforhandling. Genafhøring bør af hensyn til barnet kun ske, hvis det findes rimeligt begrundet, for at den mistænkte/sigtede kan varetage sit forsvar. Hvorvidt, der skal foretages en genafhøring, må afgøres ud fra en konkret vurdering, hvor det bl.a. kan tillægges vægt, om der er fremkommet nye oplysninger efter den første afhøring af barnet, om den mistænkte/sigtede og dennes forsvarer ønsker, at der bliver stillet nye relevante spørgsmål til barnet, eller om der i øvrigt foreligger andre særlige grunde til at foretage en genafhøring.

Hvis det besluttes, at der skal foretages en fornyet afhøring af barnet, må denne søges gennemført ved en supplerende videoafhøring ved politiet eller eventuelt afhængigt af barnets alder og forældremyndighedsindehaverens stillingtagen hertil i retten. Den mistænkte/sigtede har ikke krav på at overvære en supplerende videoafhøring af barnet.

En begæring om genafhøring skal fremsættes snarest muligt og som udgangspunkt inden 2 uger efter, at den mistænkte/sigtede har foretaget gennemsyn af den første afhøring af barnet.

Fremsættes en anmodning om genafhøring senere, må der ved vurderingen af, om genafhøring skal foretages, lægges vægt på, om hensynet til barnet tilsiger navnlig på grund af den tid, der er forløbet siden den første afhøring at der ikke bør foretages fornyet afhøring af barnet. Det må ved vurderingen endvidere indgå, hvad der er årsagen til den sene begæring om genafhøring, herunder om det skyldes den mistænkte/sigtedes egne forhold.

En eventuel tvist mellem politiet/anklagemyndigheden og den mistænkte/sigtede og dennes forsvarer om gennemførelsen af videoafhøringen, herunder spørgsmålet om, hvorvidt der skal foretages en genafhøring, vil kunne indbringes for retten i medfør af retsplejelovens § 746, stk. 1.

Den mistænkte/sigtede har adgang til efterfølgende at gennemse en eventuel genafhøring af barnet.

Der henvises til pkt. 3.3.3. og 3.4.5. i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 4

Det foreslås, at der indsættes en ny bestemmelse i retsplejeloven, hvorefter der skabes udtrykkelig hjemmel til, at videoafhøringer af børn kan dokumenteres som bevis under domsforhandlingen. Det bemærkes, at videoafhøringer allerede i dag uden udtrykkelig lovhjemmel anvendes som bevismiddel.

Bestemmelsen svarer med enkelte redaktionelle ændringer til det forslag, der er indeholdt i betænkning nr. 1420/2002 om gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn.

Da anvendelse af videoafhøringer som bevis under domsforhandlingen som erstatning for barnets afgivelse af vidneforklaring for den dømmende ret er en fravigelse af princippet om umiddelbar bevisførelse, forudsættes det, at fremgangsmåden i den foreslåede § 745 a, er fulgt i forbindelse med videoafhøringen.

Er der sket tilsidesættelse af de grundlæggende betingelser i den foreslåede § 745 a, bør videoafhøringen som altovervejende udgangspunkt ikke

anvendes som bevismiddel under domsforhandlingen. Hvis der ikke har været en forsvarer for den mistænkte/sigtede til stede under videoafhøringen af barnet, eller den mistænkte/sigtede ikke har haft adgang til at gennemse videoafhøringen, bør videoafhøringen således som altovervejende udgangspunkt ikke anvendes.

Eventuelt forsvarerskifte efter gennemførelsen af videoafhøringen har ikke betydning for videoafhøringens anvendelse som bevismiddel under domsforhandlingen. Hvis den mistænkte/sigtede vælger at skifte forsvarer, vil dette således ikke indebære, at der alene af den grund skal foretages en fornyet afhøring af barnet.

I øvrigt vil det afhænge af karakteren og betydningen af den forskrift, der i givet fald er tilsidesat i forbindelse med videoafhøringen, om der kan ske anvendelse af videoafhøringen som bevismiddel under domsforhandlingen. Indsigelser om f.eks. ledende spørgsmål til barnet eller at en tryghedsskabende person har blandet sig i afhøringen, bør i almindelig ikke kunne føre til, at videoafhøringen ikke kan forevises som bevis under sagen. Det må således i overensstemmelse med princippet om fri bevisbedømmelse overlades til den dømmende ret at afgøre, om og i givet fald i hvilket omfang fejl af denne karakter ved videoafhøringens gennemførelse bør have betydning for videoafhøringens bevismæssige værdi.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.3.4. og 3.4.2. i de almindelige bemærkninger.

Til § 4

Det foreslås, at loven træder i kraft dagen efter bekendtgørelse i Lovtidende.

Til § 5

Bestemmelsen indebærer, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland. Lovens § 1 og § 2 kan dog sættes i kraft for Færøerne ved kongelig anordning. For Grønland gælder en særlig kriminallov, og der er derfor for så vidt angår § 1 ikke foreslået en hjemmel til at sætte loven i kraft for Grønland.

Bilag 1

Tillægsprotokol til konventionen om barnets rettigheder om salg af børn, børneprostitution og børnepornografi

De i denne konvention deltagende stater, som

finder, at det med henblik på yderligere at fremme formålene i Konventionen om Barnets Rettigheder og

implementeringen af konventionens bestemmelser i særdeleshed artikel 1, 11, 21, 32, 33, 34, 35 og 36 ville være relevant at udvide de forholdsregler, som deltagerstaterne bør træffe for at sikre, at børn beskyttes mod salg af børn, børneprostitution og børnepornografi,

desuden finder, at Konventionen om Barnets Rettigheder anerkender barnets ret til beskyttelse mod økonomisk udnyttelse og mod at udføre arbejde, der kan være farligt for eller have indvirkning på barnets uddannelse eller skade barnets sundhed eller fysiske, psykiske, åndelige, moralske eller sociale udvikling,

er dybt betænkelige ved den omfattende og stigende internationale handel med børn med henblik på salg af børn, børneprostitution og børnepornografi,

er dybt foruroliget over den udbredte og vedvarende praksis med sexturisme, hvor børn er særligt udsatte, eftersom denne praksis direkte fremmer salg af børn, børneprostitution og børnepornografi,

anerkender, at en række særligt sårbare grupper, herunder pigebørn, har større risiko for at blive seksuelt udnyttet, og at der er uforholdsmæssigt mange piger blandt de seksuelt udnyttede,

er foruroliget over det stigende udbud af børnepornografi på Internettet og andre nye teknologiformer, og erindrings om den internationale konference om bekæmpelse af børnepornografi på Internettet (Wien, 1999) og i særdeleshed dens konklusion, der stiller krav om global kriminalisering af fremstilling, udbredelse, eksport, overførsel, import, forsætlig besiddelse og annoncering af børnepornografi, og understreger vigtigheden af et tættere samarbejde og partnerskab mellem myndighederne og Internetbranchen,

mener, at man lettere vil kunne afskaffe salg af børn, børneprostitution og børnepornografi, hvis man anvender en holistisk tilgang og tager hånd om de medvirkende faktorer, herunder underudvikling, fattigdom, økonomisk

ulighed, uretfærdig samfundsøkonomisk struktur, dårligt fungerende familier, manglende uddannelse, befolkningsbevægelser mellem by og land, kønsdiskrimination, uansvarlig seksuel adfærd blandt voksne, skadelige traditionsbundne ritualer, væbnede konflikter og handel med børn,

mener, at det er nødvendigt med en indsats for at øge den almene bevidsthed for at kunne reducere efterspørgslen efter salg af børn, børneprostitution og børnepornografi, og også tror på vigtigheden af at styrke det globale samarbejde blandt alle aktører og af at forbedre retshåndhævelsen på nationalt plan,

bemærker de internationale retsakter af relevans for beskyttelse af børn, herunder Haager-Konventionen om beskyttelse af børn og samarbejde om internationale adoptioner, Haager-Konventionen om de civilretlige virkninger af internationale barnebortførelser, Haager-Konventionen om retternes kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsakter samt om samarbejde vedrørende forældremyndighed og foranstaltninger til beskyttelse af mindreårige, samt ILO-Konvention nr. 182 om forbud mod og omgående indsats til afskaffelse af de værste former for børnearbejde,

er opmuntret af den overvældende støtte for Konventionen om Barnets Rettigheder, der viser et udbredt engagement i at fremme og beskytte børns rettigheder,

anerkender vigtigheden af at gennemføre bestemmelserne i handlingsplanen til forebyggelse af salg af børn, børneprostitution og børnepornografi samt den erklæring og indsatsplan, der blev vedtaget på verdenskongressen om kommerciel seksuel udnyttelse af børn, der blev afholdt i Stockholm den 27.-31. august 1996, samt andre relevante beslutninger og anbefalinger fra relevante internationale organer,

tager behørigt hensyn til betydningen af hvert folks traditioner og kulturelle værdier med henblik på barnets beskyttelse og harmoniske udvikling,

er blevet enige om følgende:

Artikel 1

Deltagerstaterne skal forbyde salg af børn, børneprostitution og børnepornografi som fastsat i denne protokol.

Artikel 2

I denne protokol:

(a) forstås ved salg af børn enhver handling eller transaktion, hvormed et barn overdrages af en person eller persongruppe til en anden mod betaling eller andet vederlag;

(b) forstås ved børneprostitution brugen af et barn i forbindelse med seksuelle aktiviteter mod betaling eller andet vederlag;

(c) forstås ved børnepornografi enhver form for gengivelse af et barn involveret i en virkelig eller simuleret tydelig seksuel aktivitet eller enhver form for gengivelse af et barns kønsdele af overvejende seksuelle årsager.

Artikel 3

1. Enhver deltagerstat skal sikre sig, at i det mindste følgende handlinger og aktiviteter er fuldt dækkede i henhold til dens strafferetlige lovgivning, uanset om sådanne lovovertrædelser begås inden for eller på tværs af statens grænser, og uanset om de begås af en enkeltperson eller på organiseret plan:

(a) I sammenhæng med salg af børn som defineret i artikel 2:

(i) at udbyde, levere eller modtage et barn uanset hvordan med henblik på:

a. seksuel udnyttelse af barnet,

b. overdragelse af barnets organer for vindings skyld,

c. beskæftigelse af barnet med tvangsarbejde;

(ii) uretmæssigt som mellemmand at foranledige, at der gives samtykke til adoption af et barn i strid med gældende internationale retsakter om adoption;

(b) at udbyde, finde, skaffe eller videregive et barn til børneprostitution som defineret i artikel 2;

(c) til ovennævnte formål at fremstille, videregive, udbrede, importere, eksportere, udbyde, sælge eller besidde børnepornografi som defineret i artikel 2.

2. Med forbehold af bestemmelserne i en deltagerstats nationale lovgivning, gælder dette også ethvert forsøg på at begå en af disse handlinger samt meddelagtighed eller deltagelse i en af disse handlinger.

3. Enhver deltagerstat skal gøre disse lovovertrædelser strafbare med passende straffe, der tager højde for overtrædelsernes alvorlige karakter.

4. Med forhold af bestemmelserne i national lovgivning skal enhver deltagerstat om nødvendigt træffe forholdsregler, der gør juridiske personer ansvarlige for de i stk. 1 fastsatte lovovertrædelser. Afhængig af deltagerstatens juridiske principper kan en juridisk persons ansvar være strafferetligt, civilretligt eller forvaltningsretligt.

5. Deltagerstaterne skal træffe alle passende retlige og administrative forholdsregler til at sikre, at alle personer, der er involveret i adoptionen af et barn, handler i overensstemmelse med de gældende internationale retsakter.

Artikel 4

1. Enhver deltagerstat skal træffe sådanne forholdsregler, som måtte være nødvendige for at udøve jurisdiktion over for lovovertrædelser af den i artikel 3, stk. 1, nævnte art, når overtrædelserne begås på dens område eller om bord på et skib eller luftfartøj, der er registreret i den pågældende stat.

2. Enhver deltagerstat kan træffe sådanne forholdsregler, som måtte være nødvendige for at udøve jurisdiktion over for lovovertrædelser af den i artikel 3, stk. 1, nævnte art, i følgende situationer:

(a) når en formodet lovovertræder er statsborger i den pågældende stat eller har sin faste bopæl inden for dens område;

(b) når offeret er statsborger i den pågældende stat.

3. Enhver deltagerstat skal ligeledes træffe sådanne forholdsregler, som måtte være nødvendige for at udøve jurisdiktion over for de ovennævnte lovovertrædelser, hvis den formodede lovovertræder befinder sig inden for dens område, og staten ikke udleverer vedkommende til en anden deltagerstat, fordi lovovertrædelserne er begået af en af førstnævnte deltagerstats statsborgere.

4. Protokollen udelukker ikke strafferetlig jurisdiktion udøvet i overensstemmelse med national lovgivning.

Artikel 5

1. De i artikel 3, stk. 1, nævnte lovovertrædelser skal i enhver udleveringstraktat mellem deltagerstaterne anses for omfattet af de lovovertrædelser, der ifølge en sådan traktat kan medføre udlevering, samt optages i enhver udleveringstraktat, der efterfølgende indgås mellem dem, blandt de forbrydelser, der kan medføre udlevering i overensstemmelse med de i sådanne traktater fastsatte betingelser.

2. Hvis en deltagerstat, som kun foretager udlevering på grundlag af en traktat herom, modtager en anmodning om udlevering fra en anden deltagerstat, med hvilken den ikke har indgået udleveringstraktat, kan den betragte denne protokol som det retlige grundlag for udlevering med hensyn til de pågældende lovovertrædelser. For udleveringen gælder i øvrigt de bestemmelser, der er fastsat i den anmodede stats lovgivning.

3. Deltagerstater, som ikke gør udlevering betinget af, at der består en traktat herom, skal gensidigt anse sådanne lovovertrædelser som værende lovovertrædelser, der kan medføre udlevering i overensstemmelse med de betingelser, der er fastsat i den anmodede stats lovgivning.

4. For så vidt angår udlevering mellem deltagerstaterne skal sådanne lovovertrædelser anses som begået ikke blot dér, hvor de fandt sted, men også i de stater, som ifølge artikel 4 skal kunne udøve jurisdiktion over for lovovertrædelserne.

5. Hvis der fremsættes en udleveringsanmodning med hensyn til en lovovertrædelse som beskrevet i artikel 3, stk. 1, og hvis den anmodede deltagerstat ikke kan eller vil foretage udlevering på grundlag af lovovertræderens statsborgerskab, skal den pågældende stat træffe de nødvendige forholdsregler for at forelægge sagen for dens kompetente myndigheder med henblik på retsforfølgning.

Artikel 6

1. Deltagerstaterne skal yde hinanden størst mulig bistand i forbindelse med efterforskning og straffe- og udleveringssager i anledning af de lovovertrædelser, der er nævnt i artikel 3, stk. 1, herunder bistand til fremskaffelse af bevismateriale, som er til deres rådighed og nødvendigt for retssagen.

2. Deltagerstaterne skal udføre deres forpligtelser efter stk. 1 i overensstemmelse med de traktater eller andre ordninger om gensidig retshjælp, som de måtte have indgået med hinanden. I mangel af sådanne traktater eller

ordninger, skal deltagerstaterne yde hinanden bistand i henhold til deres nationale lovgivning.

Artikel 7

Deltagerstaterne skal med forbehold af bestemmelserne i deres nationale lovgivning:

(a) træffe forholdsregler til at sikre beslaglæggelse og konfiskation i nødvendigt omfang af:

(i) effekter, såsom materialer, aktiver og andre redskaber benyttet til at begå eller gøre det lettere at begå lovovertrædelser efter denne protokol,

(ii) udbytte fra sådanne lovovertrædelser;

(b) efterkomme anmodninger fra en anden deltagerstat om beslaglæggelse eller konfiskation af effekter eller udbytte som nævnt i litra a, nr. i;

(c) træffe forholdsregler, der har til formål midlertidigt eller permanent at lukke lokaler, der er benyttet til at begå sådanne lovovertrædelser.

Artikel 8

1. Deltagerstaterne skal vedtage passende forholdsregler til varetagelse af rettigheder og interesser for de børn, der er ofre for praksis, som er forbudt efter denne protokol på alle trin i strafferetsplejen, i særdeleshed ved:

(a) at anerkende børneofres sårbarhed og tilpasse retsplejen, så den anerkender deres særlige behov, herunder deres særlige behov som vidner;

(b) at informere børneofre om deres rettigheder, deres rolle og omfanget, det tidsmæssige aspekt og arbejdet med sagen samt om tilrettelæggelsen af deres sag;

(c) at tillade børneofres synspunkter, behov og bekymringer at blive fremlagt og taget i betragtning i

sager, hvor deres personlige interesser berøres, på en måde, der er i overensstemmelse med den nationale lovgivnings procesregler;

(d) at sikre tilstrækkelige støtteforanstaltninger til børneofre gennem hele retsprocessen;

(e) hvor det er relevant at beskytte børneofres privatliv og identitet samt træffe forholdsregler i overensstemmelse med national lovgivning for at undgå uhensigtsmæssig udbredelse af oplysninger, der kunne medføre, at børneofre kan identificeres;

(f) hvor det er relevant, at sørge for, at børneofre samt deres familie og vidner for deres sag beskyttes mod trusler og gengældelseshandlinger;

(g) at undgå unødvendige forsinkelser i tilrettelæggelsen af sager og håndhævelsen af kendelser eller påbud, der tilkender børneofre erstatning.

2. Deltagerstaterne skal sikre, at usikkerhed om et offers faktiske alder ikke er til hinder for, at der iværksættes strafferetlig efterforskning, herunder efterforskning rettet mod at få fastslået ofrets alder.

3. Deltagerstaterne skal sikre, at børn, der er ofre for lovovertrædelser som beskrevet i denne protokol, får en behandling i det strafferetlige system, som er i barnets bedste interesse.

4. Deltagerstaterne skal træffe forholdsregler for at sikre en passende uddannelse, især juridisk og psykologisk uddannelse, af de personer, der arbejder med ofre for de efter denne protokol forbudte lovovertrædelser.

5. Deltagerstaterne skal i passende sager vedtage forholdsregler til at beskytte sikkerheden og integriteten af sådanne personer og/eller organisationer, der er involveret i forebyggelse af og/eller beskyttelse og rehabilitering af ofre for sådanne lovovertrædelser.

6. Intet i denne artikel skal kunne fortolkes som værende til skade for eller uforeneligt med tiltaltes ret til en rimelig og uvildig retssag.

Artikel 9

1. Deltagerstaterne skal vedtage eller styrke, gennemføre og udbrede lovgivning, administrative forholdsregler, socialpolitik og sociale programmer, der har til formål at hindre de i denne protokol nævnte lovovertrædelser. De skal især være opmærksomme på at beskytte børn, som er særligt sårbare over for en sådan praksis.

2. Deltagerstaterne skal øge opmærksomheden i offentligheden generelt, herunder blandt børn, gennem enhver relevant form for oplysningskampagner og uddannelse om de forebyggende foranstaltninger og skadelige virkninger af de i nærværende protokol nævnte lovovertrædelser. Deltagerstaterne skal til opfyldelse af deres forpligtelser efter denne artikel opmuntre til, at samfundet og i særdeleshed børn og børneofre deltager i sådanne oplysnings- og uddannelsesprogrammer, også på internationalt plan.

3. Deltagerstaterne skal træffe alle tænkelige forholdsregler, der har til formål at yde tilstrækkelig bistand til ofre for sådanne forbrydelser, herunder til fuld social reintegration og fuld fysisk og psykisk helbredelse.

4. Deltagerstaterne skal sikre, at alle børneofre for de i denne protokol nævnte lovovertrædelser har adgang til tilstrækkelige retsmidler til uden diskrimination at kræve skadeserstatning fra de juridisk ansvarlige.

5. Deltagerstaterne skal træffe passende forholdsregler, der er målrettet mod effektivt at forbyde fremstilling og udbredelse af materiale, der annoncerer for de i denne protokol beskrevne lovovertrædelser.

Artikel 10

1. Deltagerstaterne skal tage alle de nødvendige skridt for at styrke det internationale samarbejde med multilaterale, regionale og bilaterale ordninger om forebyggelse, afsløring, efterforskning, strafforfølgelse og afstraffelse af de personer, der er ansvarlige for handlinger, som omfatter salg af børn, børneprostitution, børnepornografi og børnesexturisme. Deltagerstaterne skal også fremme internationalt samarbejde og koordinering blandt deres myndigheder, nationale og internationale ikke-statslige organisationer (NGO'er) samt internationale organisationer.

2. Deltagerstaterne skal fremme internationalt samarbejde til støtte for børneofres fysiske og psykiske helbredelse, social reintegration og hjemsendelse.

3. Deltagerstaterne skal medvirke til styrkelse af det internationale samarbejde for at tage hånd om de grundlæggende årsager, såsom fattigdom og underudvikling, der bidrager til børns sårbarhed over for at blive udsat for salg af børn, børneprostitution, børnepornografi og børnesexturisme.

4. De deltagerstater, der er i stand hertil, skal yde økonomisk, teknisk og anden bistand gennem eksisterende multilaterale, regionale, bilaterale eller andre programmer.

Artikel 11

Intet i denne protokol har indvirkning på bestemmelser, der bidrager i et større omfang til at realisere børns rettigheder, og som måtte være indeholdt i:

(a) en deltagerstats lovgivning,

(b) international lovgivning gældende for den pågældende stat.

Artikel 12

- 1. Hver deltagerstat skal inden to år fra protokollens ikrafttræden i den pågældende deltagerstat indsende en beretning til Komitéen vedrørende Barnets Rettigheder med uddybende oplysninger om de forholdsregler, den har truffet for at implementere protokollens bestemmelser.**
- 2. Efter indsendelse af den omfattende beretning, skal hver deltagerstat inkludere alle yderligere oplysninger vedrørende implementeringen af denne protokol i de beretninger, den indsender i overensstemmelse med konventionens artikel 44. Øvrige deltagerstater skal indsende en beretning hvert femte år.**
- 3. Komitéen vedrørende Barnets Rettigheder kan anmode deltagerstaterne om yderligere oplysninger, som er relevante for implementering af denne protokol.**

Artikel 13

- 1. Denne protokol kan undertegnes af enhver af konventionens deltagerstater, eller enhver stat, der har underskrevet konventionen.**
- 2. Denne protokol skal ratificeres og kan tiltrædes af enhver af konventionens deltagerstater, eller enhver stat, der har underskrevet konventionen. Ratifikations- eller tiltrædelsesinstrumenter skal deponeres hos De Forenede Nationers Generalsekretær.**

Artikel 14

- 1. Denne protokol træder i kraft tre måneder efter datoen for deponering af det tiende ratifikations- eller tiltrædelsesinstrument.**
- 2. For enhver stat, der ratificerer eller tiltræder denne protokol efter dens ikrafttræden, træder protokollen i kraft en måned efter deponeringen af statens eget ratifikations- eller tiltrædelsesinstrument.**

Artikel 15

1. En deltagerstat kan til enhver tid opsig denne protokol ved skriftlig meddelelse til De Forenede Nationers Generalsekretær, som derpå skal give meddelelse derom til de øvrige af konventionens deltagerstater og alle stater, der har underskrevet konventionen. Opsigelsen træder i kraft ét år efter den dag, hvor De Forenede Nationers Generalsekretær har modtaget denne.

2. En sådan opsigelse har ikke frigørende virkning for deltagerstaten i forhold til statens forpligtelser efter denne protokol med hensyn til en lovovertrædelse, som begås forud for den dato, hvor opsigelsen træder i kraft. En sådan opsigelse kan heller ikke på nogen måde skade den fortsatte behandling af en sag, som allerede er under behandling af Komitéen forud for den dato, hvor opsigelsen træder i kraft.

Artikel 16

1. Enhver deltagerstat kan stille ændringsforslag og indsende det til De Forenede Nationers Generalsekretær. Generalsekretæren skal derefter sende ændringsforslaget til deltagerstaterne med anmodning om, at disse meddeler, hvorvidt de ønsker, at deltagerstaterne indkaldes til en konference med det formål at behandle og stemme om forslagene. Såfremt mindst en tredjedel af deltagerstaterne inden fire måneder efter datoen for en sådan udsendelse af ændringsforslag fremsætter ønske om en sådan konference, skal Generalsekretæren indkalde til konferencen i De Forenede Nationers regi. Enhver ændring, som vedtages af et flertal af de deltagerstater, der er til stede og afgiver deres stemme på konferencen, skal forelægges De Forenede Nationers Generalforsamling til godkendelse.

2. Et ændringsforslag, der vedtages i overensstemmelse med stk. 1, træder i kraft, når det er godkendt af De forenede Nationers Generalforsamling og er blevet vedtaget med to tredjedels flertal af deltagerstaterne.

3. Når en ændring træder i kraft, er den bindende for de deltagerstater, som har godkendt den, mens de øvrige

deltagerstater stadig er bundet af bestemmelserne i denne protokol og eventuelle tidligere ændringer, som de har godkendt.

Artikel 17

1. Denne protokol, hvis arabiske, kinesiske, engelske, franske, russiske og spanske tekster har lige gyldighed, deponeres i De Forenede Nationers arkiv.
2. De Forenede Nationers Generalsekretær skal fremsende bekræftede kopier af denne protokol til alle konventionens deltagerstater og alle stater, der har underskrevet konventionen.

Bilag 2

RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION

Bruxelles, den

Forslag til
RÅDETS RAMMEAFGØRELSE
om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og
børnepornografi

RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR

under henvisning til traktaten om Den Europæiske Union,
særlig artikel 29, artikel 31, litra e), og artikel 34, stk. 2,
litra b),

under henvisning til forslag fra Kommissionen,

under henvisning til udtalelse fra Europa-Parlamentet, og

ud fra følgende betragtninger:

Rådets og Kommissionens handlingsplan for hvorledes
Amsterdam-traktatens bestemmelser om indførelse af et
område med frihed, sikkerhed og retfærdighed bedst kan

gennemføres, konklusionerne fra Det Europæiske Råd i Tammerfors som afspejlet i resultattavlen og Europa-Parlamentets lovgivningsmæssige beslutning af 11. april 2005 omfatter eller opfordrer til gennemførelse af lovgivning til bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi, herunder fælles definitioner, fælles regler for, hvad der er strafbart, samt fælles sanktioner.

Den fælles aktion af 24. februar 1997 om bekæmpelse af menneskehandel og seksuel udnyttelse af børn og Rådets afgørelse om bekæmpelse af børnepornografi på internettet bør følges op af yderligere lovgivning, som kan tage højde for de divergerende juridiske måder at anskue problemet på i medlemsstaterne og bidrage til yderligere udvikling af et effektivt retligt og politimæssigt samarbejde til bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi.

Europa-Parlamentet bekræfter i sin beslutning af 30. marts 2000 om meddelelsen fra Kommissionen om iværksættelse af foranstaltninger til bekæmpelse af børnesexturisme at børnesexturisme er en strafbar handling, der er nært forbundet med seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi, og opfordrer Kommissionen til at forelægge Rådet et forslag til en rammeafgørelse til fastsættelse af mindsteregler for gerningsindholdet i disse strafbare handlinger.

Seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi udgør alvorlige krænkelse af menneskerettighederne og barnets grundlæggende ret til en harmonisk opvækst og udvikling.

Børnepornografi, som er en særdeles alvorlig form for seksuel udnyttelse af børn, forekommer stadigt hyppigere og spredes takket være ny teknologi og internettet.

Det betydningsfulde arbejde, der udføres af internationale organisationer, bør suppleres af Den Europæiske Union.

Det er nødvendigt, at der gribes ind over for alvorlige forbrydelser som seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi, idet der anlægges en vidtspændende

strategi, hvori de grundlæggende elementer i strafferetten, som er fælles for alle medlemsstater, bl.a. effektive sanktioner, der står i et rimeligt forhold til lovovertrædelsen, og som har afskrækkende virkning, udgør en helhed sammen med det bredest mulige retlige samarbejde.

I overensstemmelse med principperne om subsidiaritet og proportionalitet begrænser denne rammeafgørelse sig til det absolutte minimum, der er påkrævet for at opfylde disse målsætninger på europæisk plan, og går ikke ud over, hvad der er nødvendigt til dette formål.

Der bør indføres sanktioner over for gerningsmændene til sådanne lovovertrædelser, som skal være tilstrækkeligt strenge til, at seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi bliver omfattet af de instrumenter, der allerede er vedtaget til bekæmpelse af organiseret kriminalitet, som f.eks. fælles aktion 98/699/RIA vedrørende hvidvaskning af penge, identifikation, opsporing, indefrysning, beslaglæggelse og konfiskation af redskaber og udbytte fra strafbart forhold og fælles aktion 98/733/RIA om at gøre det strafbart at deltage i en kriminel organisation.

Bekæmpelsen af seksuel udnyttelse af børn forudsætter på grund af sin særlige karakter, at medlemsstaterne i deres lovgivning indfører strafferetlige sanktioner, der er effektive, står i et rimeligt forhold til lovovertrædelsen og har afskrækkende virkning. De bør tillige være afpasset efter de aktiviteter, juridiske personer udøver.

Ofre, som er børn, skal afhøres på en måde, der er tilpasset deres alder og udvikling, med henblik på efterforskning og retsforfølgning for lovovertrædelser, der henhører under denne rammeafgørelse.

Denne rammeafgørelse berører ikke Det Europæiske Fællesskabs beføjelser.

Denne rammeafgørelse bør bidrage til at bekæmpe seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi ved at

supplere de instrumenter, der allerede er vedtaget af Rådet, som f.eks. fælles aktion 96/700/RIA vedrørende et tilskyndelses- og udvekslingsprogram til bekæmpelse af menneskehandel og seksuel udnyttelse af børn (STOP), fælles aktion 96/748/RIA2 om udvidelse af Europols Narkotikaenheds mandat, Rådets og Europa-Parlamentets beslutning 293/2000/EF om Daphneprogrammet om forebyggende foranstaltninger til bekæmpelse af vold mod børn, unge og kvinder, fælles aktion 98/428/RIA om oprettelse af et europæisk retligt netværk, handlingsplanen om fremme af en mere sikker anvendelse af internettet ved bekæmpelse af ulovligt og skadeligt indhold på globale net, fælles aktion 96/277/RIA om udveksling af retsembedsmænd som forbindelsespersoner med henblik på at forbedre det retlige samarbejde mellem Den Europæiske Unions medlemsstater samt fælles aktion 98/427/RIA om god praksis i forbindelse med gensidig retshjælp i straffesager

VEDTAGET FØLGENDE RAMMEAFGØRELSE:

Artikel 1

Definitioner

I denne rammeafgørelse forstås ved:

- a) »barn«: en person under atten år;
- b) »børnepornografi«: pornografisk materiale, der visuelt afbilder eller forestiller
  - i) et virkeligt barn, der er involveret eller deltager i eksplicit seksuel adfærd, herunder seksuelt pirrende fremvisning af et barns kønsorganer eller pubesområde, eller
  - ii) en virkelig person, der ser ud som et barn, og som er involveret eller deltager i ovennævnte adfærd, eller

iii) realistiske billeder af et ikke eksisterende barn, der er involveret eller deltager i ovennævnte adfærd;

c) »edb-system«: enhver anordning eller gruppe af indbyrdes forbundne eller relaterede anordninger, hvoraf en eller flere, via et program, udfører automatisk databehandling.

Artikel 2

Lovovertrædelser vedrørende seksuel udnyttelse af børn

Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at følgende forsætlige adfærd er strafbar:

- a) tvinge et barn til prostitution eller for deltagelse i pornografiske optrin eller drage fordel af eller på anden måde udnytte et barn til sådanne formål;
- b) hverve et barn til prostitution eller til deltagelse i pornografiske optrin;
- c) tage del i seksuelle aktiviteter med et barn, hvor
  - i) der gøres brug af tvang, magt eller trusler,
  - ii) der gives penge eller andre former for aflønning eller erkendtlighed som modydelse for barnets deltagelse i seksuelle aktiviteter, eller
  - iii) der er tale om misbrug af en anerkendt position med hensyn til tillid, myndighed eller indflydelse i forhold til barnet.

Artikel 3

Lovovertrædelser vedrørende børnepornografi

1. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at følgende forsætlige adfærd er strafbar, uanset om der anvendes et edb-system som hjælpemiddel, når den udvises uretmæssigt:

- a) fremstilling af børnepornografi,
- b) distribution, spredning eller transmission af børnepornografi,
- c) udbydelse eller tilrådighedsstillelse af børnepornografi,
- d) anskaffelse eller besiddelse af børnepornografi.

2. En medlemsstat kan lade strafansvar bortfalde ved de former for børnepornografisk adfærd, som er omhandlet i:

- a) artikel 1, litra b, nr. ii), hvis en virkelig person, der ser ud som et barn, faktisk var 18 år eller derover på tidspunktet for afbildningen,
- b) artikel 1, litra b, nr. i) og ii), hvis billeder af børn, der har nået den seksuelle lavalder, fremstilles og besiddes med disses samtykke og udelukkende til deres eget private brug. Selv om der er givet samtykke, skal dette ikke anses for gyldigt, hvis det er opnået ved misbrug af for eksempel højere alder, stilling eller status, større modenhed eller erfaring eller ofrets afhængighed af lovovertræderen,
- c) artikel 1, litra b, nr. iii), hvis det kan godtgøres, at det pornografiske materiale er fremstillet og besiddes af producenten udelukkende til eget private brug, og såfremt intet af det i artikel 1, litra b), nr. i) og ii) nævnte pornografiske materiale er blevet anvendt til fremstilling deraf, og såfremt fremstilling af materialet ikke indebærer nogen risiko for, at det kan spredes.

Artikel 4

Anstiftelse, medvirken, tilskyndelse og forsøg

1. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at anstiftelse, medvirken, eller tilskyndelse til at begå de i artikel 2 og 3 omhandlede lovovertrædelser er strafbart.

2. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at forsøg på at udvise den i artikel 2 og artikel 3, stk. 1, litra a) og b), omhandlede adfærd er strafbart.

Artikel 5

Sanktioner og skærpende omstændigheder

1. Med forbehold af stk. 4 træffer hver medlemsstat de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at der for de i artikel 2, 3 og 4 omhandlede lovovertrædelser kan idømmes maksimumsstraffe på mindst 1 til 3 års fængsel.

2. Med forbehold af stk. 4 træffer hver medlemsstat de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at følgende lovovertrædelser kan straffes med en maksimumsstraf på mindst 5 til 10 års fængsel:

a) de i artikel 2, litra a), omhandlede lovovertrædelser, der består i at »tvinge et barn til prostitution eller til at deltage i pornografiske optrin«, samt de i artikel 2, litra c), nr. i), omhandlede lovovertrædelser;

b) de i artikel 2, litra a), omhandlede lovovertrædelser, der består i at »drage fordel af eller på anden måde udnytte et barn til sådanne formål«, og de i artikel 2, litra b), omhandlede lovovertrædelser, for så vidt de i begge tilfælde vedrører prostitution, når mindst én af følgende omstændigheder foreligger:

offeret er efter national lovgivning et barn under den seksuelle lavalder;

lovovertræderen har forsætligt eller på uforsvarlig vis bragt barnet i livsfare;

lovovertrædelser er begået med brug af grov vold eller har forvoldt barnet alvorlig skade;

lovovertrædelserne er begået inden for rammerne af en kriminel organisation som defineret i fælles aktion 98/733/RIA af 21. december 1998, der gør det strafbart at deltage i en kriminel organisation i Den Europæiske Unions medlemsstater, uanset den strafferamme, der er fastsat deri;

c) de i artikel 2, litra a), omhandlede lovovertrædelser, der består i at »drage fordel af eller på anden måde udnytte et barn til sådanne formål«, og de i artikel 2, litra b), omhandlede lovovertrædelser, for så vidt de i begge tilfælde vedrører pornografiske optrin, og de i artikel 2, litra c), nr. ii), artikel 2, litra c), nr. iii), artikel 3, stk. 1, litra a), artikel 3, stk. 1, litra b), og artikel 3, stk. 1, litra c), omhandlede lovovertrædelser, hvis offeret efter national lovgivning er et barn under den seksuelle lavalder, og når mindst én af de omstændigheder, der er nævnt i litra b), andet, tredje og fjerde led, foreligger.

3. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at en fysisk person, der er blevet dømt for en af de i artikel 2, 3 eller 4 omhandlede lovovertrædelser midlertidigt eller permanent forhindres i at udøve aktiviteter, der indebærer tilsyn med børn, hvis det er relevant.

4. Hver medlemsstat kan fastsætte andre sanktioner, herunder ikke-strafferetlige sanktioner eller foranstaltninger, for adfærd vedrørende børnepornografi, som omhandlet i artikel 1, litra b), nr. iii).

Artikel 6

Juridiske personers ansvar

1. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at juridiske personer kan holdes ansvarlige for en af de i artikel 2, 3 og 4 omhandlede lovovertrædelser, der for at skaffe dem vinding, er begået af en person, der handler enten

individuellet eller som medlem af et organ under den juridiske person, og som har en ledende stilling inden for den juridiske person, baseret på:

- a) beføjelser til at repræsentere den juridiske person, eller
- b) beføjelse til at træffe beslutninger på den juridiske persons vegne, eller
- c) beføjelse til at udøve intern kontrol.

2. Ud over de i stk. 1 omhandlede tilfælde træffer hver medlemsstat de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at en juridisk person kan kendes ansvarlig, hvis utilstrækkeligt tilsyn eller utilstrækkelig kontrol fra en af de i stk. 1 omhandlede personers side har gjort det muligt for en person, der er underlagt den juridiske persons myndighed, at begå en af de i artikel 2, 3 og 4 omhandlede lovovertrædelser for at skaffe den juridiske person vinding.

3. Juridiske personers ansvar i henhold til stk. 1 og 2 udelukker ikke strafferetlig forfølgning af fysiske personer, der begår, anstifter eller medvirker til en lovovertrædelse som omhandlet i artikel 2, 3 og 4.

4. I denne rammeafgørelse forstås ved »juridisk person« enhver enhed, der har denne status i henhold til den nationale ret, der finder anvendelse, dog ikke stater og andre offentlige organer under udøvelsen af offentligretlige beføjelser samt offentligretlige internationale organisationer.

Artikel 7

Sanktioner over for juridiske personer

1. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at der over for en juridisk person, der kendes ansvarlig i henhold til artikel 6, stk. 1, kan iværksættes sanktioner, der er effektive, står i et rimeligt forhold til lovovertrædelsen og har afskrækkende

virkning, herunder bødestraf eller administrativt idømte bøder, og som kan indbefatte andre sanktioner som f.eks.:

- a) udelukkelse fra offentlige ydelser eller tilskud;**
- b) midlertidigt eller varigt forbud mod at udøve erhvervsvirksomhed;**
- c) anbringelse under retsligt tilsyn;**
- d) likvidation efter retskendelse, eller**
- e) midlertidig eller permanent lukning af forretningssteder, der er blevet brugt til at begå lovovertrædelsen.**

2. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at der over for en juridisk person, der kendes ansvarlig i henhold til artikel 6, stk. 2, kan iværksættes sanktioner og foranstaltninger, der er effektive, står i et rimeligt forhold til lovovertrædelsen og har afskrækkende virkning.

Artikel 8

Straffemyndighed og retsforfølgning

1. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at fastlægge sin straffemyndighed med hensyn til en af de i artikel 2, 3 og 4 omhandlede lovovertrædelser, når

- a) lovovertrædelsen helt eller delvis er begået på den pågældende medlemsstats område;**
- b) gerningsmanden er statsborger i den pågældende medlemsstat, eller**
- c) lovovertrædelsen er begået til fordel for en juridisk person, som har sit hjemsted på den pågældende medlemsstats område.**

2. En medlemsstat kan beslutte, at den ikke eller kun i særlige tilfælde eller under særlige omstændigheder vil anvende de regler om straffemyndighed, der er fastsat i stk. 1, litra b) og c), når lovovertrædelsen er begået uden for dens område.

3. En medlemsstat, som i henhold til sin lovgivning ikke udleverer sine egne statsborgere, træffer de nødvendige foranstaltninger for at fastlægge sin straffemyndighed og i givet fald rejse straffesag med hensyn til en af de i artikel 2, 3 og 4 omhandlede lovovertrædelser, når lovovertrædelsen er begået af en af dens egne statsborgere uden for dens område.

4. Medlemsstater, der beslutter at anvende stk. 2, underretter Generalsekretariatet for Rådet og Kommissionen herom og anfører, når det er relevant, de særlige tilfælde eller omstændigheder, hvor beslutningen gælder.

5. Hver medlemsstat sikrer, at dens straffemyndighed omfatter situationer, hvor en lovovertrædelse i henhold til artikel 3, og i det omfang det er relevant, artikel 4, er begået ved hjælp af et edb-system, hvortil der er opnået adgang fra medlemsstatens område, uanset om edb-systemet befinder sig på dens område.

6. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at muliggøre retsforfølgning i overensstemmelse med national ret af i det mindste de groveste af de lovovertrædelser, der er omhandlet i artikel 2, efter at offeret har nået myndighedsalderen.

Artikel 9

Beskyttelse af og hjælp til ofre

1. Medlemsstaterne fastsætter, at efterforskning og retsforfølgning i forbindelse med lovovertrædelser, der er omfattet af denne rammeafgørelse, ikke afhænger af, om offeret for en lovovertrædelse indgiver anmeldelse eller

klage, i det mindste i de tilfælde, hvor artikel 8, stk. 1, litra a), finder anvendelse.

2. Ofre for en lovovertrædelse som omhandlet i artikel 2 bør betragtes som særligt udsatte ofre i henhold til artikel 2, stk. 2, artikel 8, stk. 4, og artikel 14, stk. 1, i rammeafgørelsen om ofres stilling i forbindelse med straffesager.

3. Hver medlemsstat træffer alle mulige foranstaltninger for at sikre passende hjælp til ofrets familie. Navnlig anvender hver medlemsstat, når det er hensigtsmæssigt og muligt, artikel 4 i rammeafgørelsen om ofres stilling i forbindelse med straffesager, på den pågældende familie.

Artikel 9a

Geografisk anvendelsesområde

Denne rammeafgørelse gælder for Gibraltar.

Artikel 10

Ophævelse af fælles aktion 97/154/RIA

Fælles aktion af 24. februar 1997 vedtaget af Rådet på grundlag af artikel K.3 i traktaten om Den Europæiske Union om bekæmpelse af menneskehandel og seksuel udnyttelse af børn ophæves ved denne rammeafgørelse.

Artikel 11

Gennemførelse

1. Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger til at efterkomme denne rammeafgørelse senest den

2. Medlemsstaterne meddeler senest samme dato Generalsekretariatet for Rådet og Kommissionen teksten til de retsforskrifter, som de udsteder for at gennemføre de forpligtelser, der pålægges dem ved denne rammeafgørelse, i national ret. På grundlag af en rapport

udarbejdet på basis af disse oplysninger og en skriftlig rapport fra Kommissionen undersøger Rådet inden den 30. juni 2004, om medlemsstaterne har truffet de nødvendige foranstaltninger for at efterkomme denne rammeafgørelse.

Artikel 12

Ikrafttræden

Denne rammeafgørelse træder i kraft på datoen for offentliggørelsen i De Europæiske Fællesskabers Tidende.

Udfærdiget i Bruxelles, den

På Rådets vegne

Formand

Bilag 3

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

Gældende formulering

Lovforslaget

§ 1

I straffeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 779 af 16. september 2002, foretages følgende ændringer:

§ 94. - - -

1. I § 94, stk. 4, 1. pkt., ændres »og 223« til: », 223 og 262 a, stk. 2,«.

Stk. 2-3. - - -

Stk. 4. For overtrædelse af denne lovs §§ 210, 216-220, 222 og 223 regnes forældelsesfristen dog tidligst fra den dag, den forurettede fylder 18 år. Det samme gælder overtrædelse af denne lovs §§ 224 og 225, jf. §§ 216-220, 222 og 223.

2. § 223 a affattes således:

§ 223 a. Den, der som kunde har samleje med en person under 18 år, der helt eller delvis ernærer sig ved prostitution, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år.

»§ 223 a. Den, der som kunde mod betaling eller løfte om betaling har samleje med en person under 18 år, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år.«

3. § 230 affattes således:

§ 230. Den, der optager utugtige fotografier, film

»§ 230. Den, der optager utugtige fotografier,

eller lignende af en person under 18 år med forsæt til at sælge eller på anden måde at udbrede materialet, straffes fængsel indtil 2 år, under formildende omstændigheder med bøde. § 226 finder tilsvarende anvendelse.«

§ 235. Den, som erhvervsmæssigt sælger eller på anden måde udbreder utugtige fotografier, film eller lignende af børn, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år. På samme måde straffes den, som i en videre kreds udbreder sådanne fremstillinger.

Stk. 2. Den, som besidder eller mod vederlag gør sig bekendt med fotografier, film eller lignende af børn, der

- 1) har samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje,
- 2) har kønslig omgang med dyr eller
- 3) anvender genstande på groft utugtig måde,

straffes med bøde eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder.

§ 34. Med bøde eller fængsel indtil 4 måneder straffes den, der

- 1) tilsidesætter vilkår fastsat efter § 30, stk. 2, eller
- 2) overtræder §§ 31-33.

Stk. 2. I forskrifter, der udstedes efter § 30, stk. 2, kan der fastsættes straf af bøde eller fængsel indtil 4 måneder for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne.

Stk. 3. Der kan pålægges selskaber m.v. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

film eller lignende af en person under 18 år med forsæt til at sælge eller på anden måde at udbrede materialet, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 år. Som skærpende omstændigheder anses navnlig tilfælde, hvor barnets liv udsættes for fare, hvor der anvendes grov vold, hvor der forvoldes barnet alvorlig skade, eller hvor der er tale om optagelser af mere systematisk eller organiseret karakter. § 226 finder tilsvarende anvendelse.«

4. § 235 affattes således:

»§ 235. Den, som udbreder utugtige fotografier, film, andre utugtige visuelle gengivelser eller lignende af personer under 18 år, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 år. Som skærpende omstændigheder anses navnlig tilfælde, hvor barnets liv udsættes for fare, hvor der anvendes grov vold, hvor der forvoldes barnet alvorlig skade, eller hvor der er tale om udbredelse af mere systematisk eller organiseret karakter.

Stk. 2. Den, som besidder eller mod vederlag gør sig bekendt med utugtige fotografier, film, andre utugtige visuelle gengivelser eller lignende af personer under 18 år, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år.

Stk. 3. Bestemmelsen i stk. 2 omfatter ikke besiddelse af utugtige billeder af en person, der er fyldt 15 år, hvis den pågældende har givet sit samtykke til besiddelsen.«

§ 2

I adoptionsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1040 af 16. december 1999, som ændret ved § 14 i lov nr. 433 af 31. maj 2000, § 5 i lov nr. 461 af 7. juni 2001, § 26 i lov nr. 145 af 25. marts 2002 og lov nr. 214 af 22. april 2002, foretages følgende ændring:

1. I § 34 indsættes efter *stk. 1* som nyt stykke:

»Stk. 2. På samme måde straffes den, der som mellemmand yder vederlag for at opnå samtykke til adoption.«

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 3 og 4.

§ 3

I retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 777 af 16. september 2002, foretages følgende ændring:

1. Efter § 737 indsættes:

»§ 731 a. Kan politiets afhøring af et barn, når afhøringen optages på video (videoafhøring), formodes at ville finde anvendelse som bevis under domsforhandlingen, skal der inden afhøringen beskikkes en forsvarer for den, der er mistænkt eller sigtet eller senere måtte blive mistænkt eller sigtet i sagen, hvis den pågældende ikke selv har valgt en forsvarer, eller den valgte forsvarer udebliver.«

§ 741 a. I sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 119, § 123, § 210, §§ 216-223, §§ 224 eller 225, jf. §§ 216-223, § 232, § 237, jf. § 21, §§ 244-246, §§ 249 og 250, §§ 260-262 eller § 288, beskikker retten en advokat for den, der er forurettet ved lovovertrædelsen, når den pågældende fremsætter begæring om det. I sager om overtrædelse af straffelovens § 119, § 123, § 218, stk. 1, §§ 219-221, § 222, stk. 1 og stk. 2, 1. led, § 223, stk. 2, § 232, § 237, jf. § 21, §§ 244-246, §§ 249 og 250, §§ 260-262 eller § 288 kan beskikkelse af advokat dog afslås, hvis lovovertrædelsen er af mindre alvorlig karakter og advokatbistand må anses for åbenbart unødvendig. Det samme gælder i sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 224 eller § 225, jf. § 218, stk. 1, §§ 219-221, § 222, stk. 1 og stk. 2, 1. led, eller § 223, stk. 2.

Stk. 2. - - -

2. I § 741 a, stk. 1, 1. og 2. pkt., ændres »260-262« til: »260-262 a«.

3. Efter § 745 indsættes:

»§ 745 a. Kan politiets afhøring af et barn, når afhøringen optages på video (videoafhøring), formodes at ville finde anvendelse som bevis under domsforhandlingen, skal forsvareren være til stede under videoafhøringen.

Stk. 2. Den, der er mistænkt eller sigtet, har ikke adgang til at overvære videoafhøringen. Den pågældende skal snarest muligt have adgang til sammen med sin forsvarer at gennemse videooptagelsen hos politiet. En begæring fra den, der er mistænkt eller sigtet eller dennes forsvarer om, at der foretages genafhøring af barnet, skal fremsættes snarest muligt herefter.

4. Efter § 877 indsættes:

»§ 877 a. Politiets afhøring af et barn kan, når afhøringen er optaget på video (videoafhøring), benyttes som bevis under domsforhandlingen.«

